

Учасники конференції:

Shevchenko Liudmyla
Tsmots Uliana
Анталовці О.В.

Арешенкова-Левченкоя О.Ю.

Бакуліна Н.В.

Бесараб О.М.

Белова А.І.

Гондляр О.В.

Горобчук В.М.

Горобчук Я.М.

Гримак А.А.

Добош Н.М.

Дорош А.М.

Ємець О.І.

Журавська Н.Є.

Іващишин О.І.

Кібішаурі М.В.

Кльоба Л.Г.

Ковальчук І.

Кочедикова А.Є.

Кудлай А.В.

Кузнєцова К.В.

Курта С.А.

Ліщинський І.О.

Масленнікова В.В.

Матвієнко С.І.

Неміш А.

Носенко М.А.

Пащенко І.М.

Романова О.В.

Романченко Н.В.

Сухан В.С.

Ткач Д.К.

Туровська Г.І.

Феденчук Я.М.

Чаєнкова О.К.

Чалик Ю.С.

Шишова І.О.

Юдін В.Ю.

OpenSciLab.org

Наукова платформа
Open Science Laboratory

**СУЧАСНІ ВИКЛИКИ
І АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
НАУКИ, ОСВІТИ ТА ВИРОБНИЦТВА:
МІЖГАЛУЗЕВІ ДИСПУТИ**

**Матеріали
VI Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції
(Київ, 1 липня 2020 р.)**

КИЇВ 2020

Наукова платформа

Open Science Laboratory

**СУЧАСНІ ВИКЛИКИ І АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
НАУКИ, ОСВІТИ ТА ВИРОБНИЦТВА:
МІЖГАЛУЗЕВІ ДИСПУТИ**

Матеріали

**VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(Київ, 1 липня 2020 року)**

Самостійне електронне текстове
наукове періодичне видання комбінованого використання

Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути [зб. наук. пр.]: матеріали VI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Київ, 1 липня 2020 р.). Київ, 2020. 210 с.

Збірник містить матеріали (тези доповідей) VI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути», у яких висвітлено актуальні питання сучасної науки, освіти та виробництва.

Видання призначене для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та практикуючих спеціалістів різних напрямів.

VI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція
«Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва»

Адреса оргкомітету та редакційної колегії:

м. Київ, Україна

E-mail: conference@openscilab.org

www.openscilab.org

Наукові праці згруповані за напрямками роботи конференції та наведені в алфавітному порядку.

Для зручності, беручи до уваги, що видання є електронним, нумерація та загальна кількість сторінок наведені з врахуванням обкладинки.

Збірник доступний на постійній сторінці конференції: <https://openscilab.org/?p=997>

*Матеріали (тези доповідей) друкуються в авторській редакції.
Відповідальність за якість та зміст публікацій несе автор.*

ЗМІСТ

* зміст інтерактивний
(натиснення на назву призводить до переходу на відповідну сторінку)

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Ємець О.І., Іващишин О.І., Феденчук Я.М. ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНФРАСТРУКТУРИ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ ПІД ВПЛИВОМ COVID-19	7
Журавська Н.Є., Белова А.І., Кочедикова А.Є. АДАПТАЦІЇ ДО ЗМІН ПРИ ПЛАНУВАННІ УПРАВЛІННЯМ ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ	19
Кльоба Л.Г., Добош Н.М., Гримак А.А. ВПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ – КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА БАНКУ	24
Ліщинський І.О. СТАЛИЙ РОЗВИТОК В УРБАНІСТИЧНИХ ЦЕНТРАХ: МОДЕЛІ КОМПАКТНОГО, «ПОВСЮДНОГО» ТА ЕКОЛОГІЧНОГО МІСТА.....	30
Масленнікова В.В. КОНСЕРВАЦІЯ ДЕГРАДОВАНИХ І МАЛОПРОДУКТИВНИХ ҐРУНТІВ ОРНИХ ЗЕМЕЛЬ І ЇЇ РОЛЬ У СТВОРЕННІ ЕКОЛОГІЧНОСТІЙКИХ АГРОЛАДШАФТІВ	37
Романова О.В., Кудлай А.В. ДО ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ	45
Романченко Н.В., Кузнєцова К.В. УПРАВЛІННЯ ПРОДУКТОВИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМПАНІЙ НА РИНКУ ФЕШН-РИТЕЙЛУ	51
Ткач Д.К. ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО РИНКУ В УМОВАХ ВИХОДУ НА ЗОВНІШНІ РИНКИ - ШЛЯХИ ПОКРАЩАННЯ.....	60

МЕДИЧНІ НАУКИ

Кібішаурі М.В.

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВОГО ФОТОПРОТОКОЛУ В
АМБУЛАТОРНІЙ СТОМАТОЛОГІЇ..... 71

Сухан В.С.

НЕБУЛАЙЗЕРНА ТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД ІНГАЛЯЦІЙНОЇ
АЕРОЗОЛЬТЕРАПІЇ У ЛІКУВАННІ ХВОРИХ НА БРОНХІАЛЬНУ
АСТМУ..... 75

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Бакуліна Н.В.

РЕЗУЛЬТАТИ ОНЛАЙН ОПИТУВАННЯ ВЧИТЕЛІВ «ПОТРЕБИ,
ПРІОРИТЕТИ ТА ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ ПРЕДМЕТІВ ЮДАЇКИ У ЗЗСО УКРАЇНИ»..... 86

Бесараб О.М.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ (З
ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ КАРАНТИННИХ РЕАЛІЙ)..... 103

Ковальчук І.

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ
ПРАКТИКИ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ..... 105

Матвієнко С.І., Дорош А.М.

БЕЗПЕЧНА ПОВЕДІНКА ДОШКІЛЬНИКА У ПОБУТІ ЯК ОДИН ІЗ
АСПЕКТІВ ЙОГО СОЦІАЛІЗАЦІЇ..... 110

Пашенко І.М.

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ
«ІНЖЕНЕРНОЇ ГРАФІКИ»..... 117

Шишова І.О.

ОРТОБІОЗ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ
ОСВІТИ 124

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

- Гондлях О.В., Горобчук В.М., Горобчук Я.М.**
ЧИСЛОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПОВЕДІНКИ ПОТОКУ ПОЛІМЕРНИХ
ГРАНУЛ ТА ДЕФОРМАЦІЙНІ ВЛАСТИВОСТІ ПОЛІМЕРНИХ ГРАНУЛ .. 133
- Туровська Г.І.**
ПРОБЛЕМА СТРЕСУ В ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ..... 144

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

- Liudmyla Shevchenko**
CONCEPTUAL STRUCTURE OF POETIC TEXT IN LINGUOCOGNITIVE
COVERAGE 149
- Арешенкова-Левченко О.Ю.**
РЕКЛАМА ЯК СПЕЦИФІЧНА ФОРМА КОМУНІКАТИВНОГО АКТУ 155
- Часнкова О.К.**
ТЕРМІНИ У БУДІВЕЛЬНІЙ ГАЛУЗІ..... 160

ХІМІЧНІ НАУКИ

- Неміш А., Курта С.А.**
УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СИНТЕЗУ ТА ВЛАСТИВОСТЕЙ
ПІНОІЗОЛУ 164

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

- Tsmots U.O.**
SOME QUESTIONS OF AXIOLOGY OF LEGAL PRACTICE..... 171
- Анталовці О.В.**
МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВ
ПАЦІЄНТІВ В УКРАЇНІ 177
- Носенко М.А.**
ПОЛІЦЕЙСЬКЕ ПІКЛУВАННЯ, ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ ПРЕВЕНТИВНИХ
ЗАХОДІВ..... 187
- Чалик Ю.С.**
КРАДІЖКА, ЯК НАЙПОШИРЕНІШИЙ ВИД ЗЛОЧИННОСТІ..... 190
- Юдін В.Ю.**
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВОЇ
ЕКОНОМІКИ..... 199

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНФРАСТРУКТУРИ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ ПІД ВПЛИВОМ COVID-19

Ємець Ольга Іванівна

к.е.н., доцент ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ, Україна)

Іващишин Олег Іванович

здобувач вищої освіти за спеціальністю
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Феденчук Ярослав Миколайович

к.е.н., директор ТОВ «ОЛГІС»

В умовах пандемії COVID-19 особливої актуальності набуває необхідність аналізу умов розвитку малого та середнього бізнесу та розроблення векторів вдосконалення, враховуючи ринкові трансформаційні процеси.

Мета полягає в аналізі складових ринкової інфраструктури, впливу їх на функціонування суб'єктів малого та середнього бізнесу, а зокрема, досліджуваного нами підприємства – ТОВ «ОЛГІС», через визначення напрямків його трансформації в сучасних умовах.

Інфраструктура ринку – комплекс інститутів, служб, підприємств, організацій, які забезпечують нормальний режим безперебійного функціонування ринку [1; с.121].

Продуктом інфраструктури виступає посередницька послуга, яка являє собою особливий товар, що існує лише на момент виробництва.

Є такі типи інфраструктури ринку: організаційно-технічна, фінансово-кредитна та науково-дослідна. (рис. 1).

Рис. 1. Інфраструктура ринку

Однак слід зазначити, що не всі елементи ринкової інфраструктури мають однаковий вплив на розвиток малого та середнього бізнесу. Нами встановлено, що, найбільший вплив на їх діяльність мають оптова та роздрібна торгівля, податкова та банківська система, страхові компанії.

В Україні малий бізнес досі не відігравав важливої ролі у забезпеченні економічного зростання, адже його внесок у ВВП становить лише 9,5%.

На початку 2019 року у структурі національного підприємництва за розмірами підприємств частка великих – 0,1% середніх – 4,5%, а малих підприємств становила 95,4% (рис.2).

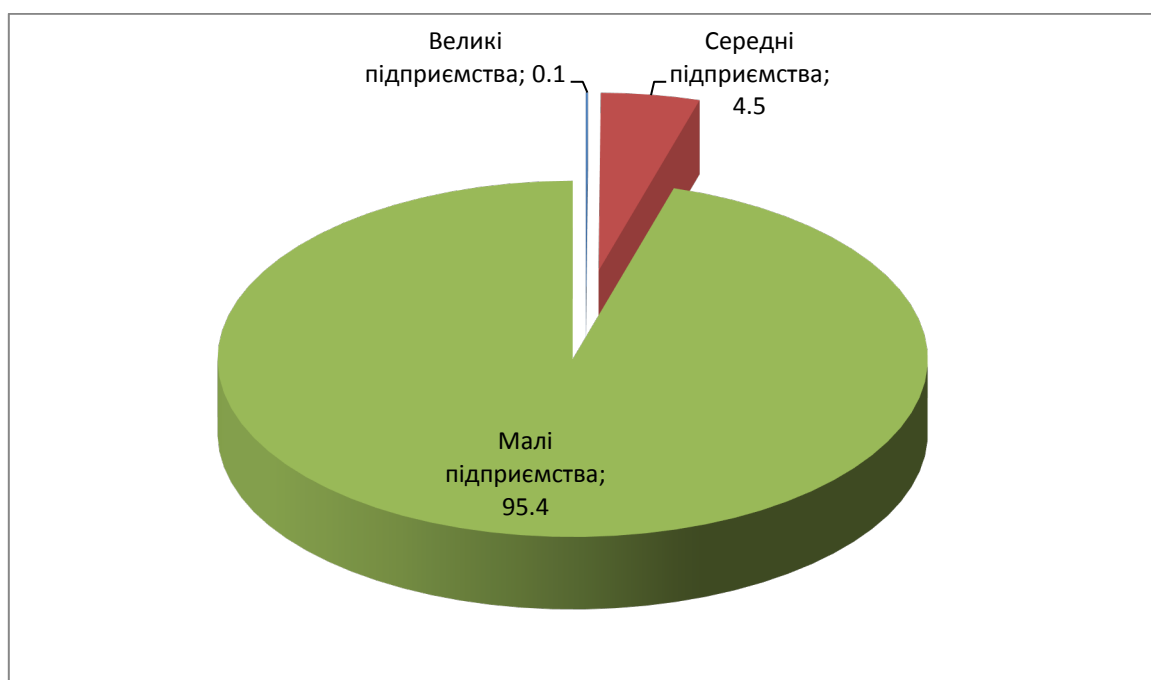

Рис. 2. Кількість підприємств за розмірами у відсотках до загальної кількості підприємств в Україні станом на 01.01.2019 р.

Динаміка темпів зміни кількості підприємств – юридичних осіб за 2011-2018 роки представлена на рис.3. Дані на графіку показують, що на фоні найбільшого збільшення юридичних осіб (+ 10%) у 2017 році кількість малих підприємств різко зростає (+ 10,91%). Це пов'язано з тим, що у 2014 році відбулось масове закриття підприємств, їх подрібнення та перехід у статус ФОП (фізичних осіб-підприємців) (-13,2%). Тому у 2015 р. динаміка вирівнялась і річний приріст кількості підприємств, в т. ч. малих, становив 1%.

**Рис 3. Динаміка темпів зміни кількості юридичних осіб в Україні
за 2011-2018 рр., %**

Окремо варто проаналізувати трансформацію кількості фізичних осіб-підприємців (рис.4). Адже ця категорія суб'єктів господарювання має ту особливість, що серед них немає великих підприємств. Динаміка зміни кількості усіх фізичних осіб – підприємців (ФОП) за 2010-2018 роки відображає стійку тенденцію до її зростання. Так, у 2018 році кількість таких суб'єктів бізнесу зросла проти 2017 року на 29898 одиниць або на 1%.

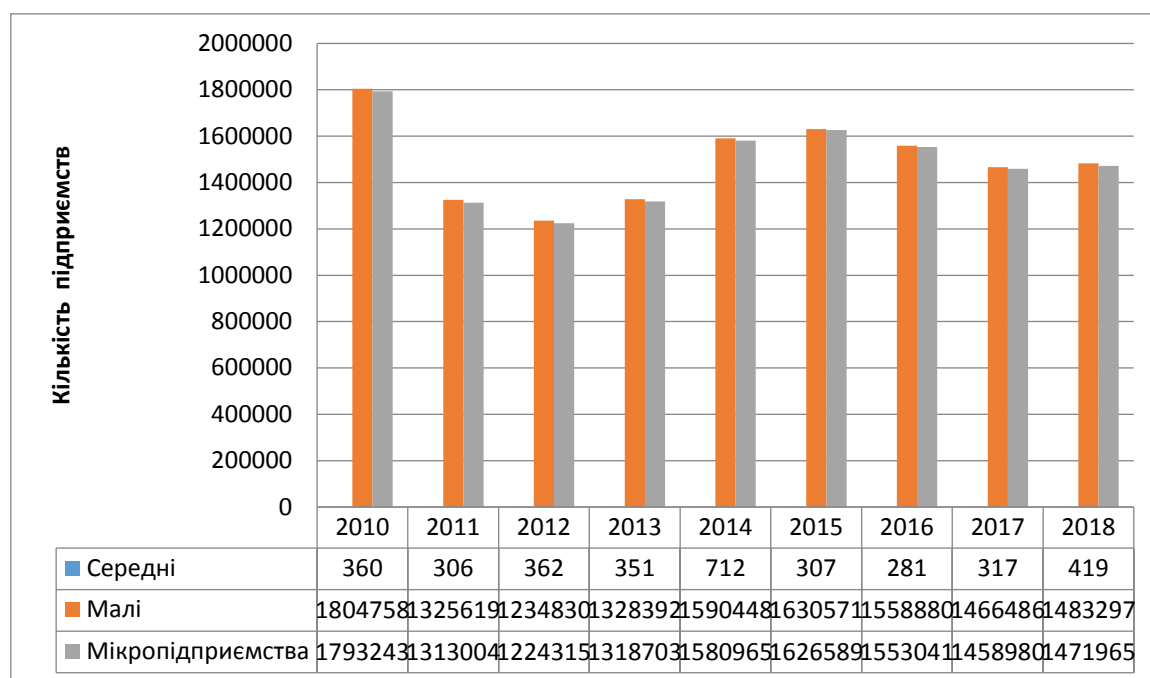
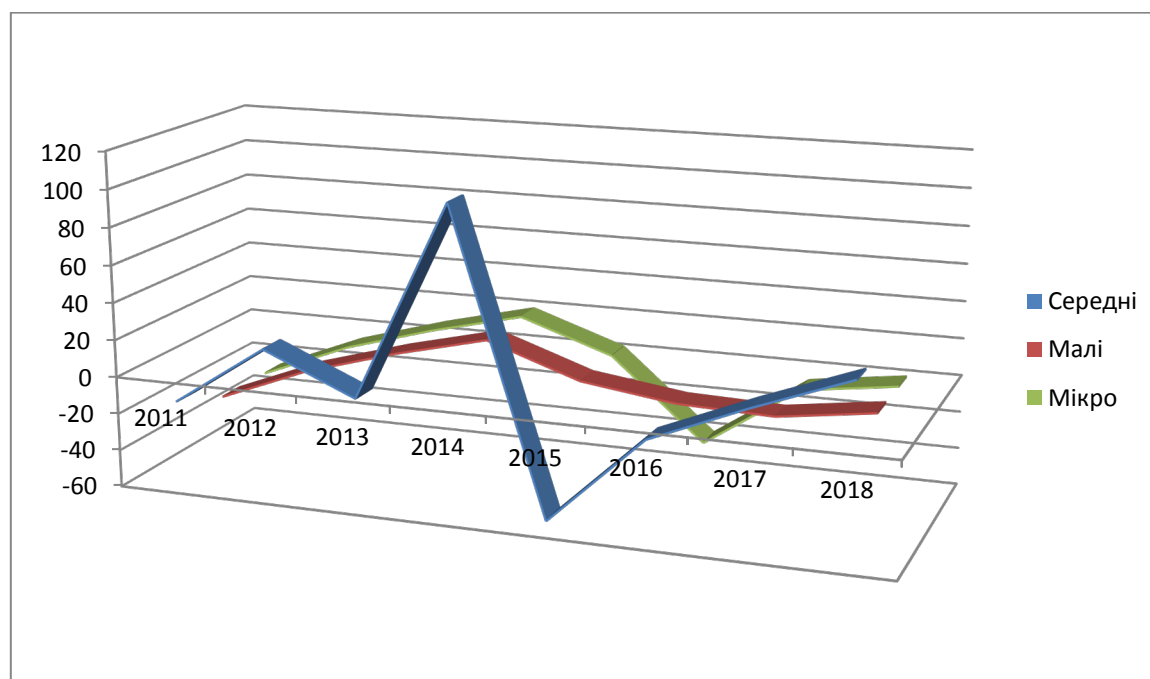

Рис. 4. Кількість фізичних осіб-підприємців у 2010-2018 рр., одиниць

Загалом за останні вісім років відсоток приросту кількості ФОП представлено на рис.5 в розрізі мікро, малих та середніх підприємств.

**Рис. 5. Динаміка приросту кількості ФОП за 2011-2018 рр.
розроблено автором за даними [2]**

Спостерігається нестійка хвилеподібна тенденція щодо кількості ФОП: скорочення протягом аналізованого періоду становило – 642680 суб'єктів

господарювання або – 18% до рівня 2010 року. Таке зменшення відбулось, в основному, за рахунок різкого скорочення в 2015 році кількості суб'єктів середнього підприємництва – більше ніж у 2 рази. Це підтверджує тезу про те, що внаслідок поділу підприємств – юридичних осіб та перехід їх частин у статус суб'єктів підприємництва – фізичних осіб їх кількість у 2014 році різко зроста.

Авторами [3, с.460] охарактеризовано український досвід стимулювання малого підприємництва в ОТГ за позитивною динамікою, про що свідчить стійка тенденція до збільшення ОТГ та збільшення власних доходів протягом 2015-2019 років.

За видом економічної діяльності частка малих підприємств у зайнятості найбільше складає: операції з нерухомістю – 73,1%, освіта 64,5%, будівництво – 57,3% (рис.6).

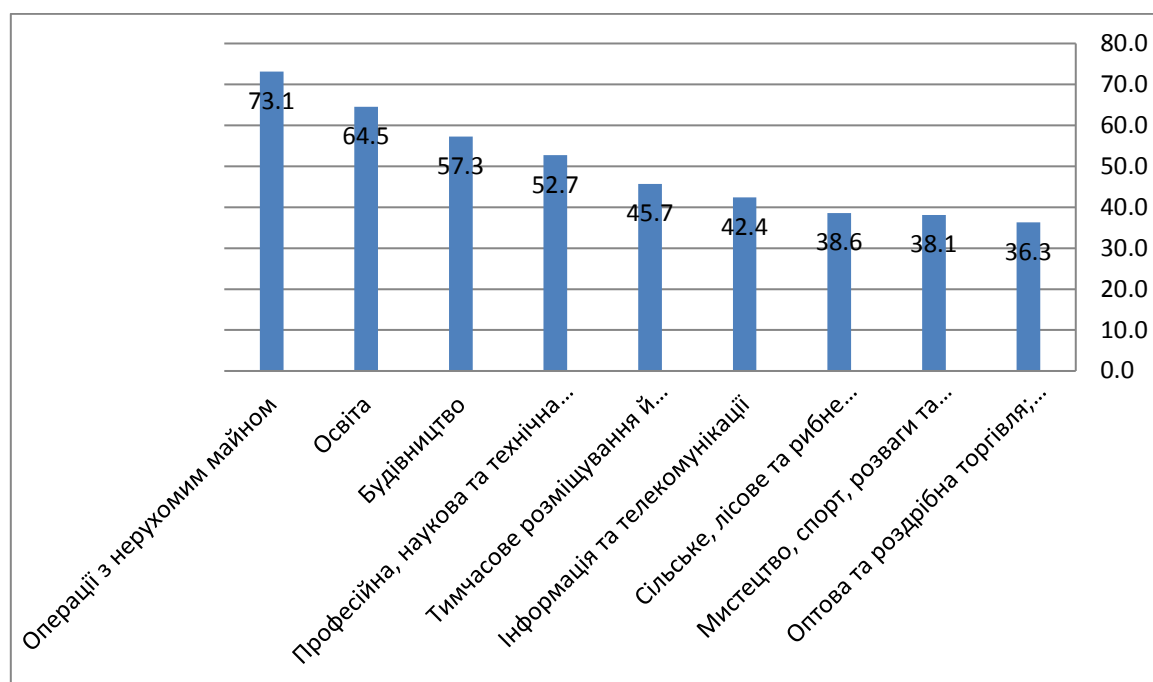

Рис.6. Питома вага малого підприємництва в зайнятості за видами економічної діяльності

У 2018 році на малі та середні підприємства припадало понад 50 % від загальної кількості реалізованої в Україні продукції (товарів, послуг), з них 39 % – середніх підприємств, а 19 % – малих підприємств (рис.7).

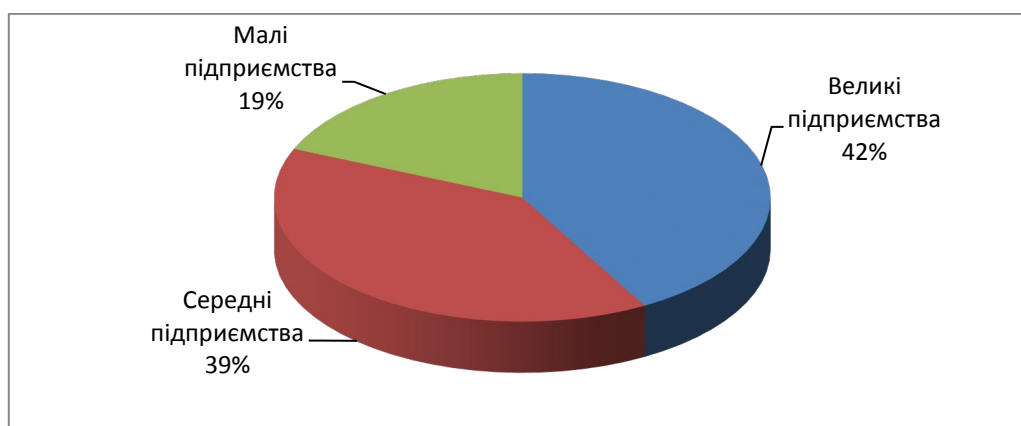

Рис. 7. Частка підприємств в обсязі реалізованої продукції за 2018 р.

Для успішного ведення бізнесу малими та середніми підприємствами їм необхідна неабияка підтримка з боку фінансово-кредитної системи, адже саме цей елемент ринкової інфраструктури чи в не найбільшій мірі впливає на діяльність суб'єктів господарювання в контексті забезпечення їх розвитку.

Станом на початок 2019 р. в Україні функціонує:

480 бізнес-центрів,

79 бізнес-інкубаторів,

50 технологічних парків,

538 орендних центрів,

4148 небанківських фінансово-кредитних установ,

26 фондів підтримки бізнесу (23 з яких були створені за участі Українського фонду підтримки бізнесу),

3 034 інвестиційних та інноваційних фондів та компаній,

2438 інформаційно-консультаційних агентств.

Зважаючи на те, що загальна інфраструктура збільшилася на 2,8% порівняно з 2017 р., існує певний розрив у трансформації інфраструктури для малих та середніх підприємств в регіонах України під впливом COVID-19.

Створення нової інфраструктури підтримки бізнесу в регіонах має зосереджуватися на місцевих потребах суб'єктів господарювання. Важливою сферою, яка підтримує розвиток малого бізнесу, є їх участь у виконанні державних регіональних замовлень. Організації підприємців беруть участь у

конкурсах (тендерах) на закупівлю продукції для виробництва, виконання робіт та обслуговування потреб регіону.

Інформаційну підтримку розвитку малого бізнесу слід розвивати у напрямку поглиблення співпраці зі ЗМІ, а співпраця зі ЗМІ повинна своєчасно охоплювати заходи щодо реалізації регіональних планів сприяння розвитку малого бізнесу [4, с. 261].

ТзОВ «ОЛГІС» здійснює свою підприємницьку діяльність у напрямку імпорту та гуртового продажу одягу й інших товарів, в т.ч. вживаних, вироблених за кордоном.

Ймовірними джерелами ризику для підприємства можуть бути: недостатня інформація про аналіз ринкової кон'юнктури, недооцінка конкурентів та зниження попиту на цей товар.

Вплив цих ризиків може бути обмежений: регулярним аналізом ринкового середовища, розвитком дієвої реклами, вивченням конкурентів, суворим контролем грошових активів. Тому питання страхування є важливим для цього виду бізнесу – придбати страховий поліс від втрат майна внаслідок стихійного лиха.

Дані аналізу ТОВ «ОЛГІС» показують, що компанія має реальну можливість розширити обсяги продажів, проте для цього підприємству потрібно використовувати банківські позики. Однак відсоткові ставки за кредитом та інші умови для таких видів позик не є сприятливими для малих та середніх підприємств, і вони занадто високі у випадку пандемії COVID-19.

У діяльності ТОВ «ОЛГІС» роль торгових та посередницьких структур як елементів ринкової інфраструктури недостатня.

Для підприємства на сьогоднішньому етапі розвитку було б значним поштовхом до підвищення ефективності функціонування та свого розвитку налагодження гуртової торгівлі second hand, оскільки питома вага гуртових закупок коливається на рівні 25-30 %, а частка роздрібною торгівлі значна – це близько 72%.

Сучасні економічні умови вимагають створення платформи функціонування малих та середніх підприємств, з метою збільшення їх частки у створенні економічного багатства в Україні. Тому розвиток малих і середніх підприємств має бути пов'язаний із трансформацією відповідної ринкової інфраструктури.

Причиною відставання малого та середнього бізнесу в Україні є слабо розвинена інфраструктура. З метою поліпшення ситуації необхідно трансформувати відповідну інфраструктуру, яка б була зорієнтована тільки на мале або середнє підприємництво. У цьому питанні ключова роль належить державним інституціям, які можуть суттєво вплинути на процеси трансформації ринкової інфраструктури малого та середнього бізнесу за рахунок спрямування зусиль на окремі програми, а також на ініціювання запуску саморегульованого механізму сприяння підприємництву.

Також ми дали оцінку діяльності ТОВ «ОЛГІС», яке спеціалізується на продажах second hand і є доволі успішним у своїй галузі. Цьому сприяють ряд чинників: широкий асортимент продукції та доступні ціни. Проте, у діяльності підприємства можуть виникнути певні загрози, одним з них є ризик втрати майна. Це вимагає співпраці з такими елементами ринкової інфраструктури, як страхові компанії через придбання відповідних страхових полісів.

Підприємство може для розширення обсягів реалізації продукції скористатись банківським кредитом, проте ставки та інші умови такого кредитування повинні бути диференційовані (наприклад, в залежності від розмірів підприємств, цілей кредитування та інших умов).

Нами встановлено, що найуразливішим місцем є збут продукції, який є недостатньо активним. Тому нами досліджена роль гуртових комерційних посередників в системі трансформації ринкової інфраструктури. Найкращою формою організації господарських відносин гуртових підприємств з виробничими підприємствами є договори купівлі-продажу товарів.

Гуртові фірми часто фінансують виробника тим, що надають йому замовлення на певний товар з гарантією його реалізації і при цьому у вигляді авансу оплачують частину замовленої партії товарів. Сьогодні лише 25-30% своєї продукції підприємство реалізує через гуртових посередників, яких у 2019 році було не більше 10.

При цьому питома вага крупних гуртовиків в закупівлях знижується, вони ніби «розпорошуються»: при зростанні їх кількості зменшується їх частка в закупівлях. Це негативна тенденція для ТОВ «ОЛГІС», як пропозиція – це налагодити співпрацю з великими гуртовими комерційними посередниками.

Нами досліджені питання сучасних напрямків розвитку підприємств у їх взаємозв'язку з ринковою інфраструктурою малого та середнього бізнесу. Так, досліджуване нами підприємство на даному етапі зорієнтоване не на розвиток, а на зростання, під яким розуміють процес збільшення його розмірів та обсягів виробництва.

Менеджмент ТОВ «ОЛГІС» націлений на розширення ринку збуту, збільшення обсягів продажів second hand. Причому йдеться саме про горизонтальний тип зростання. Але такий підхід є неприйнятним у довготривалій перспективі, оскільки завойовувати нові ринки неможливо без постійного пошуку нових дизайнерських рішень, навчання персоналу, забезпечення його вмотивованості до змін та ін. Тому на порядку денному постає питання створення умов для розвитку, а не зростання підприємства.

Для підприємства важливим також є дослідження ринкової кон'юнктури, яке воно може здійснити опосередковано через послуги таких елементів ринкової інфраструктури як консалтингові фірми.

На підставі проведеного дослідження нами розроблено модель інфраструктури досліджуваного підприємства (рис.8).

Рис. 8. Модель інфраструктури досліджуваного підприємства

Також ми дослідили роль мікрокредитування, у забезпеченні інвестиційно-інноваційного шляху розвитку досліджуваного підприємства, лізингових компаній, кредитних спілок та програм підтримки підприємництва на регіональному і загальнодержавному рівнях.

Однак, підприємству необхідно використовувати нові прийоми роздрібної торгівлі, наприклад, електронну торгівлю. Такі новації можуть забезпечити збільшення обсягу продажів second hand мінімум на 1%, а це щорічно гарантує отримання додаткового доходу.

Важливу роль у розвитку підприємства відіграє реклама та рекламні посередники – агентства як елементи ринкової інфраструктури. Для TOB

«ОЛГІС» найдоцільніше використовувати рекламу у місцевих друкованих періодичних виданнях і рекламу на транспорті.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані підприємством ТОВ «ОЛГІС» покращення ефективності його діяльності, при співпраці з такими елементами ринкової інфраструктури, як банки, страхові компанії й консалтингові фірми.

Окреме значення в умовах під впливом COVID-19 має малий і середній бізнес у процесах векторної перебудови економіки, прискоренні науково-технічного прогресу та трансформації інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Економічна теорія: навчальний посібник для студентів ВНЗ / Романюк М.Д., Івасишин О. І., Репела Н.П., Татунчак Я.І. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2011. – 592 с. – Рек.МОН.
2. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. ULIANA Z. VATAMANIUK-ZELINSKA, NATALIYA M. TKACHOVA, YEVENEN M. DANKEVYCH, OLHA I. YEMETS та OLEH F. STASIV, 2020. DEVELOPMENT OF SMALL ENTREPRENEURSHIP IN ATCS // International Journal of Management Volume 11, Issue 06, June 2020, pp. 449-462. Article ID: IJM_11_06_039 Available online at <http://www.iaeme.com/ijm/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=6>.
4. Ємець О.І., Михайлів Г.В. Вектори розвитку інфраструктури малого та середнього бізнесу // Perspectives of world science and education. Abstracts of the 10th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Osaka, Japan. 2020. Pp. 253-262. URL: <https://sci-conf.com.ua>.

АДАПТАЦІЇ ДО ЗМІН ПРИ ПЛАНУВАННІ УПРАВЛІННЯМ ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Наталія Євгенівна Журавська

к.т.н., доцент, доцент кафедри охорона праці та навколишнього середовища
Київський національний університет будівництва і архітектури
ORCID 0000-0002-4657-0493, nzhur@ua.fm

Алла Іванівна Бєлова

д.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту в виробництві
Київський національний університет будівництва і архітектури
ORCID 0000-0003-4106-7351, allal64@ukr.net

Алена Євгенівна Кочедикова

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту в виробництві
Київський національний університет будівництва і архітектури
ORCID 0000-0001-6999-566X, allal64@ukr.net

Для всієї України головне завдання сьогодення має бути прагнення, як головним аргументом, великих бізнесових структур промислово-виробничого сектору, сільського господарства, будівельних корпорацій та окремої особистостей, щодо вирішення тривожної екологічної ситуації в країні так і світі [1].

Однією з найважливіших проблем забезпечення результативності господарюючого суб'єкта є розробка та впровадження інноваційної політики підприємства з урахуванням впливу негативних факторів на навколишнє середовище, що забезпечить останньому збалансоване функціонування з

розробкою та реалізацією стратегічних інноваційних рішень в умовах ринкових змін та перманентних загроз державотворенню [2].

В умовах сьогодення захист навколишнього середовища все частіше з'являється в засобах масової інформації міжнародної спільноти, які стурбовані забрудненням довкіллям та глобальним потеплінням, зміною клімату що тягне за собою зміну норм у галузі будівництва і регулювання викидів. Існуючі діючі програми вирішують лише частину проблем по зниженню навантаження.

Виробничі підприємства мають особливо високий потенціал нанесення шкоди навколишньому середовищу, тому, істотні ресурси спрямовуються на реалізацію екологічних програм. В епоху глобальних змін нагальним постає питання виокремлення пріоритетних напрямків інноваційного розвитку промислових підприємств та виявлення ключових факторів забезпечення результативності за для елімінування негативних впливів на оточуюче середовище, і нагальним постає питання ефективного управління підприємством промислово-виробничого комплексу, що убезпечить від деструктивних зовнішніх впливів, підвищить енергоефективність, сформує дієву систему інноваційного клімату [3, 4].

Невідповідність наявної системи державного управління інноваційною трансформацією виробничо-економічних відносин обумовлено потребою у підвищенні ефективності реалізації інноваційних проектів на промислових підприємствах із застосуванням еколого-економічних регуляторів впливу на оточуюче середовище. Для збалансованого розвитку суспільства одним із методів забезпечення ефективного стратегічного розвитку є впровадження екологічних інновацій.

Екологізація всіх сфер людського життя повинна проводитися із використанням екологічних інновацій на підприємствах промислово-будівельного комплексу для об'єднання та збалансованого розвитку бізнесу та суспільства.

Для підприємств, орієнтованих на екологічну відповідальність бізнесу, а потребою сьогодення є впровадження на промислових підприємствах екологічно безпечних інноваційних технологій із застосуванням методів виробництва, які сформулюють маловідходне виробництво з подальшим активним впровадженням безвідходних технологій із високим рівнем економічності і екологічної безпеки довкілля.

Стратегія чистого виробництва має стати прерогативою, де першочерговим завданням має бути створення комплексних заходів щодо зниження забруднення навколишнього середовища саме конкретним підприємством. При цьому, скорочення шкідливого впливу має відбуватися не у вигляді разових локальних заходів, а протягом усього життєвого циклу продукції, що виробляється. Це можливо тільки в умовах постійного поетапного переоснащення всього виробництва, з метою зниження шкідливих викидів, за умови більш ефективного використання природних ресурсів.

Перший етап передбачає проведення екологічного моніторингу, який дозволить виявити вагомі проблеми та оцінити їх масштаби по підприємству для прийняття стратегічних рішень. Тому при прийнятті рішення про вибір стратегії чистого виробництва першочергово необхідно оцінити економічний стан підприємства та вплив його на оточуюче середовище. Екологічний моніторинг дозволить виявити найбільш серйозні проблеми та оцінити можливість їх виправлення [5]. На другому етапі доцільно провести облік матеріально-технічних ресурсів і виявити наявність токсичних матеріалів, місця і способи зберігання сировини, відходів, і оцінити вплив шкідливих викидів підприємства в навколишнє середовище. На третьому етапі доцільним визначити на скільки наявні екологічні технології на підприємстві відповідають міжнародним стандартам, та оцінити можливість їх використання. На четвертому етапі здійснюється оцінка сировинних ресурсів, та по можливості заміни їх на менш токсичну і більш екологічну. П'ятий етап передбачає оцінку стану наявного обладнання та його модернізації, а також можливу повну його заміну з метою

© Журавська Н.С., Белова А.І., Кочедикова А.Є.

переходу на найкращі доступні технології, що дозволять використовувати більш екологічні ресурси з менш відхідним виробництвом і переробкою вторинної сировини.

Поетапне впровадження стратегії чистого виробництва дозволить знизити витрати підприємства, підвищити ефективність технологічних процесів, поліпшити екологічні показники і підвищити конкурентоспроможність підприємства. Крім вищенаведених проблемних питань промислового сектору доцільним також відокремити сучасні найбільш серйозні небезпеки.

Окремо основних екологічних проблем України по забрудненню повітря, викидів тепло- та електростанцій, транспорту у великих містах та інше, слід відмітити питання по боротьбі зі зміною клімату та адаптації до змін. Плани можливостей встановлення амбітних цілей для Другого національно-визначеного внеску України до Паризької угоди. Професійної асоціацією екологів України приймаються основні рішення до відповідності поточної цілі національно-визначеного внеску України поточним екологічним та кліматичним викликами та можливостям. European Green Deal та міжнародні зобов'язання України: можливості чи загрози для вітчизняної економіки? Перспективи промислової еко-трансформації країни в найближчі 10 років? Потенційні цілі для 2 Національно-визначеного внеску України. Результати моделювання проекту ЄБРР “Підтримка Уряду України щодо оновлення національно-визначеного внеску” Синергія між екологічною, кліматичною, економічною та соціальною складовими розвитку? Основні задачі Уряду та Парламенту в найближчій перспективі для запровадження дієвих економічних інструментів екологізації та декарбонізації економіки України.

Висновки.

Отже, прогнозування технологічних процесів, природокористування та екоменеджмента є основа, що передбачає використання інформаційних систем для вдосконалення організаційно-управлінських заходів. Для вирішення вище наведених проблем обумовлених тим, що промислова, енергетична і

сільськогосподарська політика тривалий час ігнорувалася урядовцями і призвело до відсутності захисту довкілля. Так значна кількість галузей в країні, наразі, вважаються екологічно небезпечними та потребують тактичних намірів вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Методологічні аспекти щодо визначення екологічних ризиків Устименко В.М. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – С. 14-21
2. Меньшиков В.В., Швыряев И.А. Проблемы анализа риска для населения и окружающей среды при загрязнении атмосферного воздуха. – М.: МГУ, 2004. – 202 с. 1.Методологічні аспекти щодо визначення екологічних ризиків Устименко В.М. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – С. 14-21
3. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2003 році. К.: 2004. – 435 с.
4. Смолянчук В. Ф. Трансформація політичних та економічних систем в умовах глобалізації [Текст] / В. Ф. Смолянчук // Сучасна українська політика: науково-практичний журнал. – 2011. – Вип. 23. – С. 334-344.
5. Шкарлет С. М. Кризи українського соціуму та геополітичний вибір держави: управлінський вимір [Електронний ресурс] / В. В. Микитенко, С. М. Шкарлет // Економіка. Управління. Інновації: електронний фаховий журнал. – 2014 - № 1.: Електронне наукове фахове видання. – Житомир, вид-во Житомирського державного університету ім. І. Франка, 2014. - № 1 (11). = Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_1_70.pdf

ВПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ – КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА БАНКУ

Кльоба Лев Гнатович

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та аналізу
Інституту підприємництва та перспективних технологій
Національного університету «Львівська політехніка»
ORCID ID: 0000-0003-0223-6802

Добош Назар Миколайович

канд. екон. наук, доцент доцент кафедри фінансів, обліку та аналізу
Інституту підприємництва та перспективних технологій
Національного університету «Львівська політехніка»,
ORCID ID: 0000-0001-6600-2111

Гримак Андрій Андрійович

студент Інституту підприємництва та перспективних технологій
Національного університету «Львівська політехніка»,

Для збереження конкурентоспроможності будь-якого бізнесу, необхідно постійно розвиватися, в тому числі, використовувати сучасні фінансові технології. Це стосується і сектору банківських послуг, споживачі яких рік від року пред'являють все більш високі вимоги до банків щодо надійності та прозорості їх діяльності, а також простоти отримання послуг. Значна частина українських банків та фінансові компанії співпрацюють з метою отримання певної вигоди і можливостей, що поступово відкриваються у міру розвитку нових сегментів щодо впровадження досвіду у галузі широкого застосування фінансових технологій.

Фінтех - це впровадження інноваційних технологій у сфері створення та доставки фінансових послуг і продуктів. Цей термін активно використовують у сфері фінансів та ІТ для позначення діяльності, в ході якої для надання фінансових послуг використовуються сучасні технології. Впродовж останніх п'яти років фінтех розвивається і в Україні, де зараз на ринку активно працюють більше 100 компаній. Серед них є як стартапи, так і більш зрілі надавачі послуг. Очікується, що більше зусиль та підтримки для розвитку цього важливого напрямку відбудеться у 2020-2025 роках.

Значний внесок у розвиток теорії та практичного використання фінтеху в банківській діяльності зробили Н.М. Краус, Ю.І. Овчаренко та інші. Однак окремі аспекти цієї проблеми з'ясовано не повністю, в тому числі, більш детального дослідження потребують питання пов'язані з використанням фінтеху у банківському секторі України. Це і зумовило вибір та підтверджує актуальність теми даної доповіді.

Окремі дослідники вважають, що фінтех-стартапи створюють певну загрозу діяльності банків. Але більшість науковців і банкірів переконані, що конкурентний напрям вдосконалення банківського бізнесу в Україні в значній мірі залежить від співпраці й партнерства банків з фінтех-фірмами, які інтенсивно працюють над розвитком фінансових технологій.

Фінансові технології - важливий напрям розвитку всіх сфер економіки України, у тому числі і банківської діяльності. Фінтех в банківстві – це комплекс сучасних економічних, організаційно-управлінських, інноваційних нововведень в будь-якій сфері функціонування банку. В умовах зростаючої конкуренції цифровізація сприяє розширенню клієнтської бази, збільшенню частки ринку банківських послуг, скороченню витрат, підвищенню фінансової стійкості та безпеки банку.

Фінтех, долаючи просторово-часові перешкоди економічної діяльності, в режимі онлайн забезпечує доступ до інноваційних послуг і реалізацію

зростаючих фінансових потреб клієнта без фактичного фізичного доступу до банківської установи шляхом віддаленої ідентифікації [1].

Під фінансовими технологіями (фінтехом) зазвичай розуміють новий сектор економіки, у якому розробляються й упроваджуються інноваційні технології та програмне забезпечення для вдосконалення фінансової діяльності.

У даний час до фінтеху відносять:

необанки (стартапи, що надають певні банківські послуги виключно через мобільні додатки та веб-сайти);

іншуртех (технології для модернізації та поліпшення бізнесу у сфері страхових послуг, від англ. insurance – страхування);

держтех (технології у державних інститутах);

регтех (програмне забезпечення та інші технології, що допомагають фінансовим компаніям у сфері регуляторного комплаєнса);

онлайн і безконтактні платежі, кредитування P2P (англ. peer-to-peer – рівний до рівного) і P2B (англ. person-to-business – від людини до бізнесу);

використання хмарних обчислень, великих даних і API (англ. application programming interface – інтерфейс прикладного програмування) для надання фінансових послуг, використання технології блокчейн, краудфандингу .

Як правило, надання такого типу послуг реалізується фінтех-компаніями, які є інноваційними стартапами. Серед них виокремлюють так званих єдинорогів (англ. unicorns) – підприємства, ринкова вартість яких перевищує 1 млрд. дол. Однак і традиційні банки також упроваджують такі інноваційні послуги. Основу високих очікувань, пов'язаних із розвитком фінтеху, становлять чотири ключові технології, які вважаються руйнівниками традиційних фінансових послуг:

біометрія – використання унікальних фізичних характеристик, таких як відбитки пальців, райдужна оболонка ока або особливості голосу, для автентифікації транзакцій;

блокчейн – побудова децентралізованої бази даних, стійкої до зловмисних і помилкових маніпуляцій та призначеної для впорядкованого зберігання інформації з прив'язкою до часу;

когнітивні обчислення – застосування таких методів, як машинне навчання, інтелектуальна аналітика і розпізнавання мови, що імітують функціонування людського мозку;

відкритий банкінг – надання користувачеві доступу до мережі даних фінансових установ із використанням інтерфейсів прикладного програмування, більш відомих як API.

Овчаренко Ю.І. впевнений, що «на відміну від класичного банку, який допомагає клієнтові зберегти, примножити і зайняти гроші, впровадження фінтеху стане допомагати клієнтам банку ще й ефективно і з користю ці гроші витратити, задовольняючи його потреби в товарах і послугах. Створюючи маркетплейси, банк буде надавати як власні послуги, так і пропозиції своїх партнерів, по суті, значно підвищуючи монетизацію своєї клієнтської бази» [2].

Сьогодні результатом впровадження фінансових технологій є поява в банківському секторі нових інноваційних продуктів та послуг. Найбільш розповсюдженими є такі види вітчизняних інноваційних банківських продуктів:

1) мобільний банкінг – завдяки мобільному телефону можна здійснити більшість операцій із власними рахунками, він відкриває великий спектр послуг, зокрема, залишок по рахунку, платежі, перекази коштів, кредити однієї фізичної особи іншій тощо. Як вважають експерти, мобільний телефон замінить пластикову картку як засіб платежу вже через кілька років. Саме за допомогою NFC-чипів, які вбудовані у телефон, буде відбуватися ідентифікація клієнта, тому зникне потреба в паспорті, тому що ідентифікація клієнта банком стане можливою лише за допомогою телефону. Ця тенденція з'явилася на ринках США і Європи, де ідентифікація вже відбувається навіть за адресою електронної пошти клієнта;

2) Інтернет-банкінг – ключова новація майбутнього десятиліття, яка сьогодні пропонується клієнтам більшістю банків. Україна входить у топ-10 країн Європи за кількістю користувачів, але через низьке проникнення в регіони все ще має значний потенціал зростання Інтернет-аудиторії у майбутньому. Для банків це відкриває великі можливості, тому експерти роблять основну ставку саме на розвиток віддаленого банкінгу;

3) «зона 24» – за допомогою цього продукту клієнт може самостійно керувати своїми рахунками, одержувати консультацію фахівця call-центру, залишати заявку на одержання послуги, записатися на обслуговування в будь-яке відділення банку. Практично кожна «зона 24» оснащена банкоматом, модулем поповнення готівкою CashIn, телефоном доступу до інформаційної служби. Цей напрямок банківської діяльності продовжує вдосконалюватися;

4) POS-термінали в торговельних мережах – на відміну від західних країн вони поки що не призвели до глобальної революції в українському безготівковому просторі. Однак сьогоднішні 35 % безготівкових операцій з платіжними картками все-таки змушують банкірів вірити в посилення цього тренду в найближчі роки [3].

Активне впровадження фінансових технологій у банківському секторі – це процес який на даний час сприяє внесенню якісних змін в усі сфери його діяльності – продукти, послуги, процеси, бізнес-моделі та стратегії, а також практичної реалізації нових ідей, знань та досвіду.

Список використаних літературних джерел:

1. Краус Н.М. Цифрова економіка : тренди та перспективи авангардного характеру розвитку [Електронний ресурс] / Н. М. Краус, О. П. Голобородько, К. М. Краус // Ефективна економіка. – 2018. – № 1. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf.

2. Овчаренко Ю.І. Сім нот для цифрового банку майбутнього / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bosfera.ru/bo/yuriy-ovcharenko-eram-sem-not-dlya-cifrovogo-banka-budushchego>.

3. Кльоба Л. Г. Цифровізація – інноваційний напрям розвитку банків. Ефективна економіка. 2018. № 12. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6741>

СТАЛИЙ РОЗВИТОК В УРБАНІСТИЧНИХ ЦЕНТРАХ: МОДЕЛІ КОМПАКТНОГО, «ПОВСЮДНОГО» ТА ЕКОЛОГІЧНОГО МІСТА

Ліщинський Ігор Орестович

д.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки Тернопільського
національного економічного університету

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1602-1677>

Досягнення сталого розвитку територіальних структур вважається одним із цілей численних програм останніх десятиліть. Активна дискусія ведеться також стосовно принципової можливості досягнення сталого розвитку в умовах міських зон (особливо мегаполісів). Численні протиріччя стосуються як дефініції «сталості», так і доцільності організації «сталого міста» (англ. «*sustainable city*»). Вважаємо, що на сучасному етапі розвитку суспільства, досягнення повноцінних автономних сталих систем у великих містах є неможливим, однак деякі аспекти сталого розвитку досягається у трьох моделях урбогенезу: компактних містах, «повсюдних» U-містах та еко-містах із нульовими викидами вуглекислого газу.

Розглянемо спершу організацію міст чи окремих міських районів за принципом «компактних міст» (англ. «*compact city*»). Термін «компактне місто» був запропонований Дж. Данцігом і Т. Сааті ще в 1973 р. [1]. Загалом вважається, що прототип «компактного міста» є поверненням до принципу місто забудови епохи Середньовіччя, однак і сьогодні за таким підходом відбувається організація міського планування у багатьох державах Європи (наприклад, у 13 найбільших містах Норвегії була застосована стратегія міської ревіталізації до компактних міст протягом 2008–2014 рр. [2]), і знаходить відгук у Регіональній стратегії України до 2020 р. (див. операційну ціль 1).

Основні постулати принципу «компактного міста» наведені в праці Я. Шойрера [3]:

– мінімальна щільність житлових споруд повинна становити від 40 до 80 одиниць на чистий гектар із висотою від двох до чотирьох поверхів, що робить громаду більш ефективною та інтерактивною;

– багатофункціональність землекористування з метою досягнення соціальної когезії і зменшення моторизації;

– розміщення житлових споруд навколо вузлів, які об'єднують також структурні елементи сфери зайнятості, освіти, комерції, рекреації та ін. задля максимізації частки локальної взаємодії;

– гармонія між просторовою структурою та системою громадського транспорту з метою скорочення використання індивідуального автотранспорту.

Переваги та недоліки організації забудови за принципом «компактного міста» наведено в Табл. 1.

Переваги	Недоліки	Перешкоди сталому розвитку
<ul style="list-style-type: none"> • Скорочення моторизованих поїздок, а відтак збереження енергії і зменшення викидів в атмосферу; • Висока щільність населення стимулює розвиток бізнесу (насамперед сервісного); • Змішане використання пожвавлює територію та робить її більш інтерактивною; • Компактні міста вважаються більш безпечними у порівнянні з околицями чи «закритими комунами» (англ. <i>«gated communities»</i>); • Вища середньої щільності населення, що притаманна компактным містам, актуалізує послуги громадського та шарінгового транспорту; • Міська структура компактного міста є термально адаптованішою до умов сухих гарячих і холодних регіонів. 	<ul style="list-style-type: none"> • Історичні території не завжди легко адаптувати до принципів концепції компактного міста, оскільки відбувається неузгодженість із правовим полем законів про збереження історичного спадку; • Більшості компактных міст, окрім підвищеного шуму, притаманні також брак зелених зон та дефіцит приватності (особливо це стосується надкомпактных міст); • Регенерація міста у некомпактных зонах потребує реінтеграції населення до інфраструктурних мереж при занадто високій вартості такого процесу; • Компактна структура стає невалідною за умов збереження високого рівня залежності від приватного транспорту. 	<ul style="list-style-type: none"> • Брак зелених зон та відкритих територій може стримувати взаємодію серед населення компактных міст та його мотивацію до активності за межами приміщень.

Табл. 1. Характеристики урбанізації за принципом «компактного міста»
Джерело: сформував автор за А. Хассаном і Г. Лі [4]

Процеси деіндустріалізації, що спостерігаються в Україні протягом останніх десятиліть, дозволяють плавно відмовлятися від традиційної схеми місто забудови, що передбачає виокремлення житлових, індустріальних і комерційних зон (такий підхід в сучасних умовах переважно негативно впливає на економічні, екологічні та соціально-культурні аспекти життєдіяльності спільнот), переходячи до змішаного плану районів. Слід відмітити, що у вітчизняних реаліях чи не найбільшою проблемою при застосуванні принципу «компактного міста» буде оновлення житлових комплексів збудованих в 1950–70-х рр. Характеризуючи стан житлових комплексів, слід відмітити, що дві третини основних засобів вичерпали термін експлуатації, втрати теплової енергії та питної води в зовнішніх мережах становлять 30–60%, втрати теплової енергії в житловому фонді перевищують 30%. Питомі витрати енергоресурсів у 2,1–2,7 рази вище, ніж у країнах Європейського союзу, кількість аварій за останні роки збільшилась майже у 5 разів [5, 7]. Рекомендації щодо застосування інвестиційно-інноваційних механізмів оновлення житлово-комунальних комплексів України наводяться у працях А. Андрейченка [6], В. Костецького [5] та ін.

Другою моделлю сталого міста є прототип «повсюдного міста», що передбачає формування міського середовища, при якому жителі мають можливість скористатись будь-якими адміністративними послугами будь-коли і будь-де за допомогою ІКТ пристроїв [8]. Сьогодні набуває популярності оновлена версія моделі – т. зв. «повсюдні еко-міста» (англ. «*U-eco-cities*»), в межах яких житлові комплекси оснащують автоматичними пристроями, що забезпечують моніторинг забруднення повітря / води та їх повторне використання, консервацію енергії, а також населенню пропонується доступ до «зелених кредитів», які надають знижки на придбання екологічних товарів та послуг (т. зв. «*U-eco-technologies; U-eco-Ts*») [9].

Інформаційні технології супроводжують сьогодні не тільки процес розбудови міст, але і повсякденну міську активність. Особливо показовим у даному плані може бути досвід Південної Кореї, котра після кризи 1997-го р. прийняла національну стратегію міського розвитку на порядку денному якого було формування прототипу Кібер-Кореї, E-Кореї та U-Кореї [8], а в 2008 р. розпочався проект створення 64 міст за моделлю *U-eco-cities* [9].

Звісно, в Україні наразі немає доцільності створювати повноцінні смарт-міста відповідно до моделей E-міста чи U-міста (від англ. «*ubiquitous eco-city; U-city*»), які користуються такою популярністю в Азії (характеристики моделі U-міст наведені в Табл. 2). Проте перші кроки в цьому напрямку можна простежити через діяльність центрів надання адміністративних послуг.

Переваги	Недоліки	Перешкоди сталому розвитку
<ul style="list-style-type: none"> • U-міста завдяки системі інфраструктури на основі ІКТ забезпечує надання суспільних послуг «будь-коли та будь-де»; • Мережа «шарінгових» електро-велосипедів чи самокатів стимулює розвиток зеленого транспорту та суспільну турботу про стан здоров'я; спостерігається зниження крадіжок велосипедів завдяки системам GPS-відслідковування. 	<ul style="list-style-type: none"> • Зростання рівня взаємодії між населенням завдяки розвитку телекомунікацій досягається за рахунок скорочення кількості особистого спілкування; • U-міста апріорі знижують кількість робочих місць завдяки автоматизації частини суспільних послуг; • Непомірна вартість розвитку інфраструктури U-міста. 	<ul style="list-style-type: none"> • ІКТ не посилюють соціальні взаємозв'язки (особисте спілкування); • Відсутність приросту кількості робочих місць; • Специфічність і дороговизна інфраструктури приводить до нежиттєздатності концепту для менш розвинутих держав; загальна низька адаптивність концепту до економічного виміру сталого міського розвитку.

Табл. 2. Характеристики урбанізації за типом «повсюдного» міста (U-міста)

Джерело: складено автором за [4, 8, 9].

Аспект енергоефективності нерозривно пов'язаний проблемою надмірних викидів в атмосферу. Орієнтиром для сталого розвитку у цьому питанні може бути створення міст з нульовими викидами вуглекислого газу (т. зв. «*zero-carbon eco-city*»), декілька прикладів яких наведено на Мал. 1.

Мал. 1. Приклади еко-міст у світі

Джерело: www.bioregional.us

Однак створення таких міст в сучасних українських реаліях все ж є економічно невиправданим (переваги і недоліки міст із нульовими викидами вуглецю наведено в Табл. 3).

Переваги	Недоліки	Перешкоди сталому розвитку
<ul style="list-style-type: none"> Локальна чистота атмосфери завдяки розвитку системи електро-транспорту, використанню відновлювальних джерел енергії і т. п. 	<ul style="list-style-type: none"> Висока вартість розвитку інфраструктури; Типово такі міста орієнтовані для проживання «елітного» класу соціуму (багатих, високоосвічених громадян), що потенційно приводить до сегрегації суспільства; Можливість досягнення стану дійсно безвідходного міста все ще піддається сумніву. 	<ul style="list-style-type: none"> Недотримання принципу соціальної рівності (орієнтація на «елітний» клас) приводить до становлення «закритих комун» але в масштабах держави; Невідповідність економічним принципам сталого розвитку через надто високу собівартість запуску та підтримки інфраструктури.

Табл. 3. Характеристики урбанізації за типом міст з нульовими викидами вуглекислого газу

Джерело: складено автором за [4, 10].

Підсумовуючи зазначимо, що, незважаючи на наявність чималого спектру більш нагальних проблем для вітчизняного розвитку (в т. ч. і територіальних), окремі аспекти функціонування сталих міст повинні бути врахованими у вітчизняній практиці містозабудови. І хоча сьогодні ще рано вести мову про повну заміну традиційних невідновлюваних джерел енергії, людство усвідомлює, що сталі еко-міста стануть об'єктивною реальністю найближчого майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Dantzig G. B., Saaty T. L. Compact city: a plan for a liveable urban environment. – WH Freeman, 1973.
2. Hofstad H. Compact city development: high ideals and emerging practices. *European Journal of Spatial Development*. 2012. Vol. 49. P. 1–23.
3. Scheurer J. Compact city policy: how Europe rediscovered its history and met resistance. *The Urban Reinventors*. 2007. Vol. 2.

4. Hassan A. M., Lee H. The paradox of the sustainable city: definitions and examples. *Environment, development and sustainability*. 2015. Vol. 17, No. 6. P. 1267–1285.
5. Костецький В. В. Перспективи інвестиційно-інноваційного розвитку житлово-комунального господарства України. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. №2. С. 82–91.
6. Андрейченко А. В. Перспективи впровадження інноваційного підходу в житлово-комунальному господарстві. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2011. № 41 (2). С. 154–159.
7. Lyzun M. Technology parks as an element of local production systems' formation. *Functioning of the Local Production Systems in Bulgaria, Poland and Russia. Theoretical and Economic Policy Issues*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2015.
8. Lee S. H., Han J. H., Leem Y. T., Yigitcanlar T. Towards ubiquitous city: concept, planning, and experiences in the republic of Korea. *Knowledge-based urban development: Planning and applications in the information era*. – Igi Global, 2008. P. 148–170.
9. Yigitcanlar T., Lee S. H. Korean ubiquitous-eco-city: a smart-sustainable urban form or a branding hoax? *Technological Forecasting and Social Change*. 2014. Vol. 89. P. 100–114.
10. Ліщинський І. О. Полюси та осі розвитку в контексті глокалізаційних процесів : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 364 с.

КОНСЕРВАЦІЯ ДЕГРАДОВАНИХ І МАЛОПРОДУКТИВНИХ ҐРУНТІВ ОРНИХ ЗЕМЕЛЬ І ЇЇ РОЛЬ У СТВОРЕННІ ЕКОЛОГІЧНОСТІЙКИХ АГРОЛАДШАФТІВ

Масленнікова В.В.

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри планування території населених пунктів та будівництва
Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва

Проблема ерозії ґрунтів є однією з найбільш актуальних проблем сучасності. Інтенсифікація ерозійних процесів та їх поширення на величезні території призводять до істотної деградації ґрунтів, стають причиною великих збитків в сільському господарстві й в цілому ставлять під загрозу безпечний розвиток людства.

У світі найбільшу вагу серед процесів деградації мають процеси водної та вітрової ерозії: 56 % і 28 % відповідно. Це означає, що охорона ґрунтів від ерозії – найважливіша проблема, без вирішення якої досягнення стійкого землекористування неможливо.

В Україні щорічно від ерозії втрачається від 300–400 до 500–600 млн т ґрунту. З продуктами ерозії виноситься до 10–15 млн. т гумусу, 0,3–0,9 млн. т азоту, 700–900 тис. т фосфору, 6–12 млн т калію, що значно більше, ніж вноситься з добривами. Урожайність сільськогосподарських культур на еродованих ґрунтах на 20–60 % нижче, ніж на нееродованих. Втрати продукції землеробства від ерозії, за експертними оцінками, перевищують 9–12 млн т зернових одиниць. Площа сільськогосподарських угідь, підданих згубному впливу водної ерозії, в Україні становить 13,3 млн. га (32 % загальної площі), в тому числі 10,6 млн. га орних земель. У складі еродованих земель налічується 4,5 млн га сильно- і середньозмитих ґрунтів, 68 тис. га повністю втратили

гумусовий горизонт. Вітровій ерозії систематично піддаються понад 6 млн га, а в роки з пиловими бурями – до 20 млн га.

Найважливішими причинами, які обумовлюють сучасний стан ерозійної небезпеки ґрунтів, є, перш за все, висока ступінь розораності сільськогосподарських угідь (80 %), стихійне формування нових типів землекористування, відсутність державних, регіональних і місцевих програм охорони ґрунтів і низький рівень фінансового забезпечення заходів з охорони ґрунтів від ерозії [1].

Посилення процесів ерозії ґрунтового покриву обумовлено також порушенням організації території, занепадом лісомеліорації, погіршенням стану полезахисних лісових смуг, зневагою основними правилами ерозійно-безпечного землекористування та відсутністю належного впровадження в системі землеробства ефективних протиерозійних заходів.

За матеріалами останнього ґрунтового обстеження встановлено інтенсивність розвитку ерозії в країні, її залежність від властивостей ґрунтів, особливостей схилів (довжина, форма, крутизна), розораності, агрофону, заліснення, кліматичних та інших умов.

Розроблені ґрунтозахисні системи землеробства з контурно-меліоративної організацією територій (КМОТ), які вирішують проблеми захисту ґрунтів від ерозії і деградації, підвищення продуктивності агроєкосистем і охорони довкілля. Основні складові частини цієї системи:

- диференційоване використання земель сільськогосподарського призначення з урахуванням ґрунтово-ландшафтних факторів;
- контурна організація всієї території землекористування;
- адаптована до ґрунтово-ландшафтних елементів структура посівних площ і науково обґрунтованих сівозмін;
- заміна традиційних технологій обробітку ґрунту ґрунтозахисних, адаптованих до зональних особливостей;
- консервація середньо- і сильноеродованих земель з подальшим їх

залуженням або залісненням;

– протиерозійні заходи постійної дії – гідротехнічні, лісомеліоративні та агротехнічні.

Зменшилося фінансування заходів з охорони ґрунтів і наукових досліджень. Як результат, в останні роки практично немає реальної роботи з охорони земель. Закинуті проекти протиерозійної організації території, не створено жодного зразка благоустрою агроландшафту, не реконструюються протиерозійні та гідротехнічні споруди, запущені і знищуються лісові смуги.

Шляхи вирішення проблеми охорони ґрунтів від ерозії включають законодавче, нормативно-правове, інформаційне, наукове, кадрове та фінансове забезпечення охорони ґрунтів, використання міжнародного досвіду.

У Земельному кодексі, законах України «Про охорону земель» та «Про державний контроль за використанням та охороною земель» держава взяла на себе зобов'язання впорядкувати і регламентувати питання використання, контролю та охорони ґрунтів. Найближчим часом необхідно розробити законодавчі акти, задіяти механізми, без впровадження яких оптимізувати державну систему охорони ґрунтів неможливо.

Сьогодні повноваження центральних органів виконавчої влади з питань охорони земель розподілені наступним чином:

- Мінагрополітики – агрохімічна паспортизація і моніторинг ґрунтів, введення рекомендацій щодо підвищення родючості ґрунтів;
- Міністерство охорони навколишнього природного середовища – контроль за дотриманням законодавства про охорону земель, організації моніторингу навколишнього природного середовища;
- Державна служби України з питань геодезії, картографії та кадастру – питання раціонального використання і охорони земель, моніторинг земель.

Склалася парадоксальна ситуація: ерозія – найбільш поширений деградаційний процес (найбільш руйнівний процес), але жодна служба цей процес повністю не контролює.

Серед найбільш актуальних і перспективних напрямів досліджень в області ґрунтозахисного землеробства, що проводяться в наукових установах Української академії аграрних наук та вищих навчальних закладах, можна виділити наступні: удосконалення теоретичних і практичних основ охорони ґрунтів від ерозії, адаптація систем ґрунтозахисного землеробства до місцевих природних умов, моделювання ерозійних процесів і систем землеробства та розробка сучасної концепції охорони ґрунтів від ерозії. При цьому рекомендований комплекс протиерозійних заходів, який передбачає зменшення освоєння території, зменшення розораності до 40 %, сучасний комплекс агротехнічних заходів, розширення площ мінімального і нульового обробітку, створення нових і реконструкція наявних лісосмуг, консервація деградованих і малопродуктивних земель та обов'язковість проведення моніторингу.

На даний час в державі проведені досить ґрунтовні дослідження з оптимального співвідношення угідь шляхом їхньої трансформації на базі класифікації земель за придатністю для сільськогосподарського використання. Однак, незважаючи на набутий досвід, ряд аспектів ґрунтозахисного землеробства залишається ще недостатньо обґрунтованим, зокрема питання економічної та екологічної ефективності використання земельних угідь, насамперед орних земель, визначення їх місця і ролі у системі раціонального природокористування, комплексного підходу як до екологічної так і економічної оптимізації землекористування.

Віднесення ґрунтів до деградованих в результаті гідромеліорації здійснюється за діагностичними ознаками, які визначаються видовою назвою ґрунту. До таких ґрунтів відносяться вторинно-підтоплені, вторинно-осолонцьовані і засолені, головним чином серед зрошуваних земель. Разом з тим і серед осушених земель зустрічаються площі вторинно-підтоплених (заболочених), засолених і осолонцьованих ґрунтів, які підлягають консервації. Але найбільше в зоні осушення ці заходи стосуються ґрунтів з невеликою (до 1м) потужністю торфового шару (торфувато-, торфо-болотні ґрунти та торфовища

мілкі), що швидко мінералізується (спрацьовується) при використанні їх у складі орних земель сівозмін інтенсивного використання, а також переосушених територій з легкими мінеральними ґрунтами, які знаходяться в межах впливу воронки депресії підґрунтових вод.

Консервація виконується травосіянням або залуженням (переважно на переосушених легких мінеральних ґрунтах). Якщо деградовані ґрунти зрошуваних земель після певного періоду фітомеліоративної реабілітації можуть бути повернені до попереднього використання, то осушені землі з деградованими ґрунтами підлягають трансформації (переважно в інші угіддя).

Подолання кризи в природокористуванні країни шляхом консервації, перш за все, потребує опрацювання нормативної бази, згідно з якою відокремлюються антропогенно перетворені ґрунти (землі), тобто визначення кількісних показників типів і видів кризових явищ. Найбільш складною є проблема нормативів екологічної оптимізації співвідношення земельних угідь. Загально визнано, що треба зменшувати розораність і в цілому сільськогосподарську освоєність земельного фонду України.

Але досі повністю не розроблено науково аргументовану екологічно оптимізовану структуру земельних угідь. Погляди на цю проблему об'єднує тільки визнання необхідності зменшення сільськогосподарської освоєності і, перш за все, розораності земельного фонду України, але в кількісному відношенні різні автори пропонують своє, досить відмінне одне від одного її рішення, яке до того ж не зовсім враховує структуру ґрунтового покриву України і, передусім, в регіональному аспекті [2].

Якщо цілісної системи екологічно оптимізованого ландшафтного устрою України досі не відпрацьовано, то досить широко висвітлюються в науковій літературі питання оптимальної лісистості країни і її фізико-географічних регіонів, хоча немає єдиної думки відносно значення цього показника [2, 3, 4].

Тому провести оптимізацію землекористування безпосередньо через зміну співвідношення угідь на даному етапі навряд чи реально, але можна її досягнути

опосередковано через консервацію деградованих і малопродуктивних земель. Ступінь деградації і оцінка малородючості ґрунтів можуть бути різними і не завжди вимагати таких радикальних заходів як консервація, а зніматися різними агротехнічними, агрохімічними, хіміко- і гідромеліоративними заходами тощо [2, 3, 4].

У складі сільськогосподарських угідь, в тому числі ріллі, знаходяться значні площі природно малородючих низькопродуктивних ґрунтів, які не компенсують вирощеною продукцією витрат на використання і, до того ж, їх експлуатація тягне за собою негативні екологічні наслідки [2, 5, 7].

До таких ґрунтів відносяться легкі або занадто важкі за механічним складом, скелетні, малогумусні ґрунти, засолені тощо.

Тобто, консервація земель пов'язана з невід'ємними чинниками як економічними та соціальними так і природоохоронними, які взаємопов'язані та залежать один від одного.

I. Зменшення площі орних земель призведе до захисту земель від деградації та зменшенню застосування кількості мінеральних добрив, гербіцидів, пестицидів тощо.

II. Збільшення площі кормових угідь дозволяє отримати дохід з вилучених ділянок та відтворити родючість ґрунту.

III. Зменшення витрат на обробку орних земель досягається перш за все завдяки змінам у системі обробки ґрунту, удобрення, насінництва, сівозмін та захисту рослин.

IV. Покращення екологічного стану дає змогу уникнути шкоди для здоров'я населення та навколишньому природному середовищу.

У зв'язку з недостатнім виділення коштів з державного бюджету на охорону ґрунтів, необхідно сконцентруватись на організаційно-господарчих та нормативно-правових заходах, які, не потребуючи великих капітальних витрат,

можуть в значній мірі попередити посилення ерозійних процесів та інших видів деградації ґрунтів.

1. Виходячи із сучасного екологічного стану землекористування, яке набуло суцільної руйнації в результаті здійснення земельної реформи, перспективним є стратегія екологізації землекористування, яка об'єднує позитивні сторони традиційного й "органічного" землеробства. Тому для інтеграції України в системі міждержавних проєктів з екологізації сільськогосподарського виробництва необхідною умовою є розробка і реалізація національної програми з цієї проблеми, створення сприятливих економічних передумов для функціонування новостворених агроформувань ринкового типу, які спеціалізуються на виробництві екологічно чистої продукції.

2. Здійснені в аграрній сфері зміни в формах власності, і в першу чергу, передачу значної частини державних земель у колективну власність недержавним сільськогосподарським підприємствам, визначення грошової оцінки земель, паювання земель та майна, розробка, прийняття і введення в дію основоположних нормативно-правових актів, а також негативний, а в деяких регіонах і кризовий екологічний стан довкілля, стали важливою соціально - економічною та екологічною передумовою для реорганізації форм господарювання суспільного сектора в інші організаційно-правові форми, засновані на приватній власності й відповідних їй економічних відносинах.

3. Одним із важливих напрямів оптимізації природокористування слід вважати консервацію деградованих і малопродуктивних земель, тобто вилучення їх з інтенсивного сільськогосподарського використання.

Під консервацією ґрунтів розуміють систему заходів щодо тимчасового вилучення деградованої і малопродуктивної ріллі із інтенсивного сільськогосподарського використання (реабілітація) та незворотнього переведення цих земель в інші угіддя (трансформація).

4. Екологічна стійкість агроландшафтів формується за рахунок його різноманітності і збереження в ньому природних фітоценозів. Звідси,

підвищення стійкості агроландшафтів і поліпшення екологічного стану буде залежати від зниження розораності території, розширення площ природних кормових угідь та лісових насаджень, тобто від збільшення питомої ваги екологостабілізуючих угідь та створенні екосистем, які функціонують за принципами природних аналогів при значному зниженні антропогенного впливу.

Список використаних джерел:

1. Зубец М. В. Эрозия грунтов – угроза их плодородию / М.В. Зубец // Грунтознавство. 2008. Т. 9, № 1–2.
2. Бабміндра Д.І. Методичні підходи до економічної оцінки збитків від деградації земель, забруднених промисловими відходами / Д.І. Бабміндра // Землевпоряд. вісн. – 2004. – № 1. – С. 84–88.
3. Масленнікова В.В. Роль консервації деградованих і малопродуктивних ґрунтів орних земель у створенні екологічностійких агроландшафтів / В.В. Масленнікова // Бізнес – Навігатор, № 1 (44). – 2018.
4. Тихенко Р. В. Консервація деградованих та малородючих ґрунтів Черкащини як елемент еколого-економічної оптимізації землекористування / Р.В. Тихенко // Землевпорядний вісн. – 2006. – № 4. – С. 50–55.
5. Панас Р. Консервація деградованих і малопродуктивних орних земель як основа збереження їх родючості / Р. Панас, М. Маланчук // Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва. – 2014. – Вип. 1. – С. 67–69. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/sdgn_2014_1_17.pdf.
6. Порядок консервації земель // Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 26.04.2013 № 283.
7. Василюк. О.В. Консервація деградованих земель та формування екомережі: правовий аспект / О.В. Василюк // Вісн. ХНУ ім. В.Н. Каразіна. (Сер. «Біологія»). – 2013. – Вип. 20 (№1100). – С. 229–235.

ДО ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Романова Ольга Вікторівна

ст. викладач факультету економіки Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара

Кудлай Альбіна Віталіївна

студентка Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Облік розрахунків з оплати праці займає одне з головних питань в діяльності підприємства, оскільки заробітна плата є основним стимулом, який заохочує працівників не просто до виконання роботи, але й призводить до зростання продуктивності праці, покращення кінцевих результатів діяльності, та зростання розміру заробітної плати самих працівників. Мінімальна заробітна плата має бути не меншою за прожитковий мінімум.

В Україні з кожним роком мінімальна заробітна плата зростає в більших темпах, ніж прожитковий мінімум (рис.1), що свідчить начебто про покращення рівня життя українців. Втім, станом на 1 січня 2020 року, мінімальна заробітна плата в Україні є найменшою серед Європейських країн, і становить 170,6 євро. Так, для порівняння, найменша мінімальна заробітна плата між країнами Європейського Союзу є в Болгарії, вона складає 312 євро. Середній рівень мінімальної заробітної плати мають такі країни: Латвія – 430 євро, Чехія – 575 євро, Литва 607 євро, Польща – 611 євро; найвищий рівень мінімальної заробітної плати мають: Мальта — 777 євро, Словенія – 941 євро, Іспанія – 1050 євро. [1].

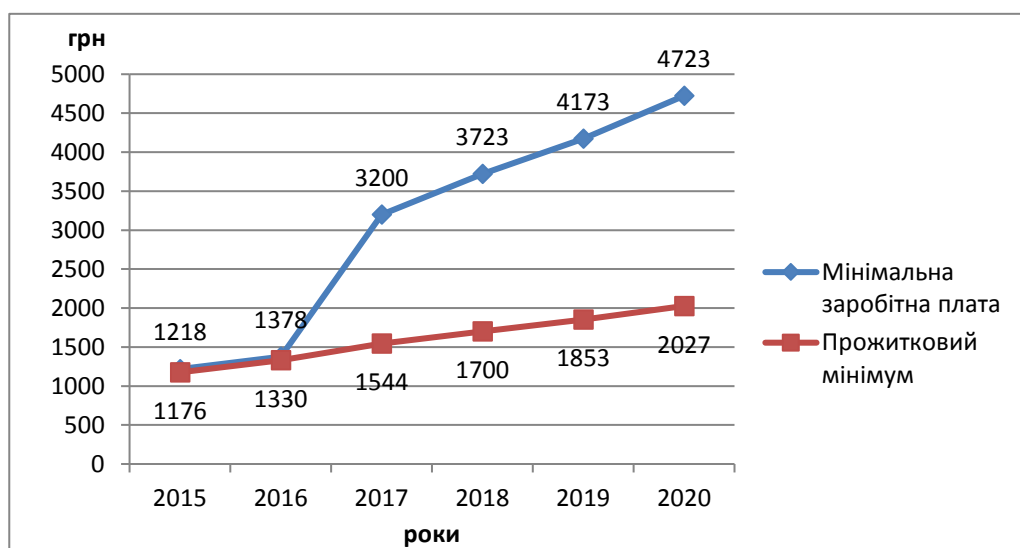

Рис.1. Динаміка росту заробітної плати в Україні за 2015-2020 роки

Джерело: сформовано автором за даними Держкомстату України [2].

Великою помилкою вважається, що «заробітна плата» та «оплата праці» є одним і тим же поняттям. Адже поняття «оплата праці» є дещо ширшим. Під ним розуміють не тільки саму заробітну плату, але й інші витрати підприємства на «всі форми компенсації, що їх надає суб'єкт господарювання в обмін на послуги, надані працівниками, або при звільненні» [3].

Проведене нами порівняння положень П(С)БО 26 [4] та МСБО 19 [3], дозволяє стверджувати, що національний перелік виплат працівникам відрізняється і є менш конкретним порівняно з міжнародним стандартом. Тож, в умовах переходу на МСФЗ, одним з актуальних питань вдосконалення обліку розрахунків з оплати праці є врегулювання цих положень.

На нашу думку, до П(С)БО 26 варто додати наступні пункти:

1) участь працівників у прибутку підприємства, що передбачає отримання працівниками частини прибутку підприємства або грошовими коштами, або ж шляхом видачі їм акцій підприємства. При виникненні у підприємства зобов'язання щодо виплати працівникам частини прибутку підприємство має відображати це як інші довгострокові виплати;

2) негрошові пільги теперішнім працівникам: надання житла; надання автомобілів; надання безкоштовних чи субсидованих товарів або послуг;

- 3) виплати після закінчення трудової діяльності за програмами пенсійних виплат, страхування життя та медичного обслуговування;
- 4) інші довгострокові виплати працівникам (таблиця 1).

Вид	Види довгострокових виплат працівникам
Інші довгострокові виплати працівникам	додаткова відпустка за вислугу років
	оплачувана академічна відпустка
	виплата до ювілеїв і за вислугу років
	виплати пов'язані із тривалою непрацездатністю
	виплати частки прибутку та премії
	відстрочені компенсації

Таблиця 1. Види довгострокових виплат працівникам, зазначені в МСБО 19
Джерело: сформовано автором на основі вивчення МСБО 19 [3].

Одним із способів удосконалення обліку розрахунків з оплати праці є деталізація рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам». Це полегшить алгоритм автоматизації облікового відображення господарських операцій, дасть змогу більш точно контролювати виплати з фонду оплати праці, допоможе проаналізувати та встановити вплив факторів, які зумовлюють зміни його динаміки.

Наведена у таблиці 2 деталізація рахунку 66, як на нашу думку, є найбільш ефективною та забезпечить досягнення вище поставлених завдань.

Запропонований підхід до побудови системи аналітичного обліку зачіпає всі важливі деталі щодо розрахунків з оплати праці з працівниками підприємства – здійснюється розмежування виплат заробітної плати робітникам (основним та допоміжним), адміністративно-управлінському та збутовому персоналу (керівникам, спеціалістам та службовцям, допоміжного персоналу за виплатами основної, додаткової заробітної плати та інших заохочувальних та

компенсаційних виплат; особлива увага приділяється розрахункам з оплати праці в негрошовій формі.

Номер рахунка				Назва рахунка
субра- хунку	аналітичного			
661	2-го	3-го	4-го	Розрахунки з оплати праці
	6611			Розрахунки з оплати праці з адміністративним персоналу
		66111		Розрахунки з керівниками
			661111	Розрахунки за основною заробітною платою
			661112	Розрахунки за додатковою заробітною платою
			661113	Розрахунки за іншими заохочувальними і компенсаційними виплатами
		66112		Розрахунки з спеціалістами
			661121	Розрахунки за основною заробітною платою
			661122	Розрахунки за додатковою заробітною платою
			661123	Розрахунки за іншими заохочувальними і компенсаційними виплатами
				Розрахунки з службовцями
			661131	Розрахунки за основною заробітною платою
			661132	Розрахунки за додатковою заробітною платою
			661133	Розрахунки за іншими заохочувальними і компенсаційними виплатами

	6612			Розрахунки з оплати праці з управлінським персоналом
	6613			Розрахунки з оплати праці з виробничим персоналом
		66131		Розрахунки з оплати праці з основним виробничим персоналом
		66132		Розрахунки з оплати праці з допоміжним персоналом
	6614			Розрахунки з оплати праці із збутовим персоналом
662				«Розрахунки з депонентами»
663				«Розрахунки за іншими виплатами»
664				«Розрахунки за виплатами заробітної плати працівникам в інших формах»
	6641			«Розрахунки за виплатами заробітної плати в натуральній формі»
	6642			«Розрахунки за виплатами заробітної плати за товари, продані в кредит»

Таблиця 2. Підхід до деталізації на рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»
Джерело: сформовано автором

Отже, з вище сказаного можна зробити висновок – не дивлячись на те, що облік оплати праці є одним з найбільш регламентованих, він все ж таки має велику кількість недоліків, які потребують удосконалення. Вдосконалення обліку розрахунків з оплати праці необхідно розпочинати, в першу чергу, з нормативних документів. Адже оплата праці потребує нововведень і не тільки на мікрорівні (підприємства), але й на рівні держави.

Список використаних джерел:

1. Мінімальна заробітна плата в країнах Євросоюзу [Електронний ресурс] / / Укрінформ. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2869125-evrostat-opriludniv-najvisi-ta-najnizci-minimalni-zarplati-v-es.html>

2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам» [Електронний ресурс] : положення : виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку станом на 1 січня 2012 року (зі змінами). – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_011

4. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» [Електронний ресурс] : положення: наказ Міністерства фінансів України від 28 жовтня 2003 р. № 601 (зі змінами та доповненнями).– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03>

УПРАВЛІННЯ ПРОДУКТОВИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМПАНІЙ НА РИНКУ ФЕШН-РИТЕЙЛУ

Романченко Наталія Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу та управління бізнесом
факультету економічних наук Національного університету «Києво-
Могилянська академія»

Кузнєцова Катерина Віталіївна

студентка Національного університету «Києво-Могилянська академія»

В умовах високого рівня конкуренції підприємства фешн-ритейлу активно нарощують асортимент, що зумовлює необхідність створення системи управління продукцією для досягнення економічної ефективності. Важливим фактором впливу, при цьому, є споживчі переваги та очікування, які формують ставлення до того чи того гравця на ринку. Серед наукових праць превалюють питання формування та оптимізації портфелю, переважно всі вони стосуються виробничої сфери. Досить невисвітленою залишається проблема управління продуктивним портфелем та оцінки його ефективності для підприємств на ринку фешн-ритейлу. Сфера роздрібної торгівлі потребує розробки детального алгоритму процесу управління продуктивним портфелем, проте який би враховував специфічні особливості товарного ринку.

В українських джерелах поняття «продуктивний портфель» часто ототожнюють з поняттям «товарний портфель», що зумовлено специфікою об'єкта дослідження (функціонування на промисловому або споживчому ринку; сфера діяльності тощо). Поняття продуктивний портфель є більш широким, ніж товарний портфель та асортимент. Можна узагальнити визначення продуктивного портфеля як сукупності продуктів підприємства, які мають спільні виробничо-

технологічні характеристики, реалізують на схожих сегментах ринках або перебувають на одному етапі життєвого циклу [1,2].

Окрема увага серед досліджень як українських, так і зарубіжних науковців зосереджена на питанні управління продуктовим портфелем, аналізом та формуванням портфелю та оцінки його ефективності. Насамперед, Р. Купер, С. Дж. Еджет, Е. Дж. Кляйншмідт, визначають управління портфелем як динамічний процес прийняття рішень, завдяки якому список активних проектів нового продукту компанії постійно оновлюється та переглядається.

Управління портфелем – це стратегічний вибір, за допомогою якого менеджмент оперує стратегією свого бізнесу. Потрібно визначити які типи продуктів, ринки та технології управління є пріоритетними та яка можлива частка кожного. Процес управління портфелем стосується розподілу ресурсів (дефіцитних та необхідних; науково-дослідних, інженерних, маркетингових та операційних). Основна проблема – забезпечити збалансованість використання ресурсів підприємства [3,4].

Портфельний підхід передбачає фокусування на переліку товарів не з позиції загальної сукупності, а з позиції встановлення співвідношення між продуктами, які виникають в процесі формування та подальшого управління.

Зарубіжні автори виокремлюють управління продуктовим портфелем в контексті стратегічного управління та маркетингу. Спочатку такий інструмент використовувався здебільшого для аналізу впливу продуктових інновацій на конкурентні позиції підприємств. На сьогодні продовженням цього підходу є управління продуктовим портфелем, яке спрямоване на створення життєздатної бізнесової стратегії, оптимізацію ресурсів, мінімізацію ризиків та скорочення часу на виведення нового продукту.

Збалансування структури продуктового портфеля дозволяє отримати такі конкурентні переваги, як раціоналізація витрат на виробництво і збут, виробництво стратегічно важливих груп товарів, вихід на нові ринки [5].

За умови, що продуктивний портфель характеризує товари монопродуктової компанії, а не окремі напрямки діяльності, ця категорія на практиці може бути зіставлена з портфелем брендів. Основна мета – сформувати набір продуктів й вибудувати систему управління брендами як основного напрямку бізнес-діяльності.

Такі погляди поділяють зокрема й сучасні американські консалтингові агенції, наприклад Matrix Marketing Group. Вона відзначає, що компанія може використовувати комбінацію управління брендами в межах продуктового портфелю, розглядаючи бренд лише як одиницю продукції підприємства без конкретного інструментарію бренд-менеджменту. Така стратегія є особливо актуальною для ритейлу і може бути використана з метою виокремити конкретні товарні категорії [6].

Формування продуктового портфелю є початковим етапом процесу управління та потребує врахування низки факторів впливу на підприємство. Науковці наголошують, що структура портфелю на практиці відрізняється залежно від специфіки діяльності об'єкта, наявних ресурсів та стратегічних пріоритетів.

Більшість компаній, що функціонують на певному ринку, тим чи іншим чином перетинаються за складниками свого портфелю, і для того, щоб зробити унікальний продукт, потрібно визначити принципи формування продуктового портфелю. За умови, що підприємство функціонує на ринку вже досить довгий час і має сформований продуктивний портфель, доцільно адаптувати алгоритм управління продуктивним портфелем як на рис. 1.

Оскільки у компанії вже наявний певний асортимент, то початковим етапом є аналіз структури наявного портфелю, виокремлення груп, які приносять найбільший прибуток та відносно неприбуткових. Наступний крок – дослідження потреб споживачів. Мета цього етапу – виявити незадоволені потреби та проаналізувати глобальні й локальні тренди. Дослідження портфелю конкурентів треба провести з ціллю виокремити неохоплені ними сегменти

споживачів. Два попередні кроки можуть проводитися з різницею у часі або паралельно.

Рис. 1. Алгоритм управління продуктивним портфелем

Подальшим етапом є аналіз власних ресурсів, наскільки підприємство матиме змогу реалізувати виокремлені перспективні напрямки. Важливу роль відіграє наскільки кардинально відрізнятиметься нова продукція у технологіях. Наступні етапи тестування та повторного дослідження (у разі виявлення недоліків продукції або несприйняття ринком). Фінальним етапом є оцінка ефективності продуктового портфелю та аналіз збалансованості портфелю наскільки структура відповідає поставленим стратегічним критеріям.

Основна мета аналізу товарного портфелю – збалансований розподіл ресурсів між різними сферами діяльності та виокремлення перспективних

пропозицій щодо продуктів. Для того, щоб компанія мала можливість інвестувати у розвиток нових продуктів, необхідно, щоб деякі з найбільш «зрілих» продуктів або груп продуктів генерували прибуток. Аналіз портфелю компанії пов'язаний переважно з аналізом структури, динаміки і якості сукупності або окремих одиниць асортименту [7].

Для оцінки структури продуктового портфелю застосовують понад двадцять методів аналізу. Найбільш використовуваними в маркетинговій практиці є методи ABC-і XYZ-аналізу, аналіз Дібба-Сімкіна, матриця BCG, а також рейтинговий аналіз. Коротка характеристика та основні відмінності груп методів формування продуктового портфелю подано в табл. 1.

Методи	Перелік методів	Характеристика
Матричні	BCG, McKinsey, матриця конкуренції Портера, товари-ринки Ансоффа.	Візуальна презентація позицій кожної продуктової групи та систематизація всіх елементів за пріоритетними факторами.
Економіко-математичні	ABC-XYZ аналіз, Дібба-Сімкіна, лінійна економетрична модель, метод статистичних кореляцій, метод теорії ігор.	Методи дозволяють спростити чинники впливу на управління продуктовим портфелем та звести до математичного формулювання менеджерські цілі, що гарантує точність та максимальне врахування всіх елементів.
Дослідження споживацьких переваг	Методи спостереження залежно від стадії і форми вияву споживчих переваг; модель Фішбейна; метод побудови простору сприйняття продукту споживачами.	Фокусування на маркетингових критеріях формування продуктового портфелю. Врахування споживчих переваг та якісних характеристик продуктових категорій.

Табл. 1. Характеристика груп методів формування продуктового портфелю

Алгоритм формування продуктового портфелю для компанії з досвідом на ринку враховує наявну структуру продуктів та дозволяє скорегувати співвідношення, враховуючи як зовнішні, так і внутрішні чинники. Безпосередні методи формування та аналізу продуктового портфелю забезпечують якомога збалансовану структуру та скеровують для прийняття управлінських рішень.

В основу оцінки продуктового портфелю закладають максимізацію вартості компанії, забезпечення збалансованості розвитку та відповідність стратегічним цілям (рис. 2).

Оцінка ефективності містить всі аспекти діяльності підприємства, з якими взаємодіє процес управління продуктивним портфелем.

Рис. 2. Оцінка продуктового портфелю

У контексті маркетингової діяльності підприємств роздрібної торгівлі та оцінки управління продуктивним портфелем, можна виокремити три головні вектори оцінки, які подані на рис.3.

Рис. 3. Піраміда показників оцінки управління продуктовим портфелем в сфері ритейлу

Насамперед, основний показник для кількісної оцінки управління продуктовим портфелем – рентабельність, яка демонструє дохідність діяльності підприємства. Наступною групою є показники лояльності клієнта як вимірювання ефективності управління продуктовим портфелем з позиції споживача. Рівень лояльності є безпосереднім виміром результативності запроваджених заходів стимулювання збуту в довгостроковій перспективі. Вказані показники доцільно досліджувати в динаміці з метою виявити зміну лояльності клієнта та виявити можливі шляхи покращення [8].

Третя група показників оцінки ефективності – це власні крі компанії, які зумовлені специфікою галузі, конкурентною ситуацією та, власне, корпоративною стратегією. Для підприємств роздрібної торгівлі показниками можуть бути, наприклад, частка постійних клієнтів, трафік роздрібних магазинів

та маркетплейсу, приріст кількості магазинів та специфічні показники лояльності [9].

Отже, управління продуктовим портфелем є динамічним стратегічним процесом прийняття рішень, які зумовлюють вплив на сукупність всіх продуктів підприємства. Процес управління охоплює постійний моніторинг наявної структури та дослідження потреб споживачів, враховуючи позиції конкурентів. При цьому необхідно враховувати наявність власних ресурсів та тестувати пропозиції щодо зміни продуктового портфелю. Важливим етапом вище згаданого процесу є оцінка ефективності управління продуктовим портфелем для ритейлу, яка охоплює три групи показників: рентабельність, лояльність споживачів та специфічні КРІ бізнесу (визначаються в межах характеристики діяльності підприємства).

Список використаних джерел:

1. Авдеева А. А. Формирование портфеля продукции [Электронный ресурс] / А. А. Авдеева // Экономика и социум. – 2016. – № 5. – Режим доступа : <https://docplayer.ru/47664745-Formirovanie-portfelya-produkcii-the-formation-of-the-product-portfolio.html>.
2. Верба В. А. Оптимізація товарного портфеля як чинник підвищення економічної ефективності виробничого підприємства/ В. А. Верба, В.В. Ліщинська // Проблеми економіки. – 2014. – № 4. – С. 262-268.
3. Cooper R. New Product Portfolio Management: Practices and Performance [Electronic resource] / R. Cooper, S. Edgett, E. Kleinschmidt // Journal of Product Innovation Management. – 1992. – № 16. – Access mode : https://www.researchgate.net/publication/263228801_New_Product_Portfolio_Management_Practices_and_Performance.
4. Brasil V. (2019). Product and Innovation Portfolio Management [Electronic resource] / V. Brasil, J. Eggers // Oxford Research Encyclopedia of Business and

Management. – 2019. – Access mode : https://www.researchgate.net/publication/331653095_Product_and_Innovation_Portfolio_Management.

5. Хуторской П. А. Методические аспекты управления продуктовым портфелем производственного предприятия / П. А. Хуторской, В. А. Степура // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2017. – № 11. – С. 189-194.

6. Schildge G. Product Portolio Strategy: How to Create a Winning Product Plan [Electronic resource] / G. Schildge // Matrix Marketing Group. – 2018. – Access mode : <https://www.matrixmarketinggroup.com/product-portfolio/>.

7. Фаїзова С. Стратегічне управління металургійним підприємством на основі збалансованого підходу : дис. ... канд. економ. наук : 08.00.04 / Світлана Олександрівна Фаїзова. – Дніпропетровськ, 2015. – 257 с.

8. Ойнер О. Управление результативностью маркетинга : учебник для магистров / О. К. Ойнер. – М. : Издательство Юрайт, 2011. – 343 с.

9. 15 Fundamental KPI Retail Metrics [Electronic resource] : [Web-site]. – Access mode : <https://ehopper.com/guides/kpi-retail/>.

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО РИНКУ В УМОВАХ ВИХОДУ НА ЗОВНІШНІ РИНКИ - ШЛЯХИ ПОКРАЩАННЯ

Ткач Дмитро Константинович

аспірант Університету економіки та права «КРОК»

«Згідно з даними Міненерговугілля, за перше півріччя 2019 року порівняно з аналогічним періодом 2018 року Україна змогла збільшити експорт електроенергії на 46,5% до 3,4 млрд. кВт/год. Проблеми із забезпеченням антрацитом роботи вугільної генерації не завадили Україні наростити експорт електроенергії. За експертними даними пік випуску електроенергії на основі споживання вугілля у світі буде досягнуто в 2026 році. Попит на вугілля в 2040 році складе -15% порівняно із 2018 роком. У 2019 році експорт української енергії було спрямовано: Угорщина (52,9% від усіх поставок); Молдова (22%); Польща (19,5%); Словаччина (3,2%); Румунія (2,4%). За даними Державної фіскальної служби, експорт електрики за 7 місяців дозволив українським компаніям отримати \$160 млн. виручки[1]».

В Україні створена нормативно правова база для виходу вітчизняного енергетичного ринку на зовнішні ринки. «Головним документом який регулює цю діяльність є Закон України «Про електроенергетику», зміни до якого внесені 19.03.2009 Законом №1164-ві. Саме цей законодавчий акт визначає особливості експорту електроенергії в Україні»[2].

Згідно цього законодавчого акту постачальники електроенергії на експорт купляють потрібний об'єм електроенергії на ринку оптової електричної енергії України. Далі для постачання цієї енергії закордон їм потрібно отримати можливість скористатися міждержавними електричними мереж України і тут також спрацьовує система аукціону, саме через яку можливо отримати експортну квоту.

Продаж з торгів здійснюється НЕК «Укренерго», на строк не більш чим один рік, саме ця компанія організує транспортування електричної енергії міждержавними електричними сітками України. Згідно процедури проведення аукціону затвердженої НКРЕ, продаж з торгів організовується як правило щомісяця за обставин наявності відповідних пропускних можливостей міждержавних електричних мереж України.

Для того щоб взяти участь у аукціоні необхідно мати дозвіл на реалізацію поставки електроенергії без забор'язань перед ким - будь, є учасниками ринку оптової української електроенергії і не мають боргів за електричну енергію, закуплену на оптовому ринку. Переможником торгів є та компанія яка надала найбільшу вартість.

Коли переможник торгів продовж двох календарних місяців поспіль послуговується менш, ніж на 70 % в посередньому за 30 днів отриману в торгівельну спроможність міждержавних електричних мереж України до пропуску електроенергії, то вона знову повертається на аукціон.

«Відповідно до законодавства України, експортери електроенергії повинні відповідати наступним формальним вимогам:

1. Бути резидентом України.
2. Володіти ліцензією-квотою не менш ніж річний обсяг експорту електроенергії.
3. Мати контракт на купівлю необхідного об'єму електроенергії у Державного підприємства «Енергоринок» (ДПЕ).
4. Мати контракт на доступ до пропускної спроможності міждержавних електричних мереж з НЕК «Укренерго», за результатами перемоги у відкритому аукціоні.
5. Мати контракт із зарубіжним покупцем електроенергії.
6. Бути зареєстрованим учасником (членом) Оптового ринку електроенергії України.

7. Не мати прострочених зобов'язань за електричну енергію в Україні і перед бюджетом України.

8. Купувати не менше 70% від заявленої потужності електроенергії з добовим і щомісячним граничним контролем графіка споживання;

9. Мати на рахунках фінансові кошти в достатньому об'ємі для забезпечення авансових оплат по контрактах з ГП «Енергоринок» та НЕК «Укренерго» [2]».

«В червні "Укренерго" підписало з Європейською мережею системних операторів передачі електроенергії (ENTSO-E) "Угоду про умови майбутнього об'єднання енергосистем України та Молдови з енергосистемою Європи" терміном до 2025 року. Тобто до зазначеного терміну Україна повинна підключитися до мереж 34 європейських країн за їхніми стандартами. І міняти потрібно не тільки технічні характеристики енергосистеми, а й правила гри на українському ринку. Договір ознаменував завершення першого етапу в проєкті по приєднанню України до європейської енергосистеми - відповідна заявка Київ подав ще в 2005 р.»[3]. Згідно з цим документом Київ зобов'язався привести українські електричні мережі до вимог європейських. Ця амбітна ціль знайшла своє відображення у "Енергетичній стратегії України до 2035 р." та в Законі "Про ринок електроенергії". На практиці це означає, що Україна повинна відрегулювати автоматичну систему регулювання частоти і потужності своєї енергетичної системи адекватно до європейських правил.

По перше це потребує вийти із єдиної електричної мережі Росії, Білорусії та Молдови, у якій знаходиться українська система. У свою чергу європейські партнери біля року будуть відслідковувати головні параметри її функціонування. Результати цих перевірок складно передбачити через те що вироблення електричної енергії упродовж 24 годин не завжди має усталені показники, бувають періоди коли споживач її не добирає, або, навпаки, вимагає більшої кількості. Нажаль, в Україні немає достатньо внутрішніх можливостей для результативного урівноваження електричної енергії: ситуацію можуть

покращити ГАЕС але їх недостатньо, не завершено будівництво Дністровської ГАЕС — однієї з найбільших у світі гідроакумулювальних електростанцій, основними функціями якої є регулювання частоти і графіка навантажень в енергосистемі України, формування аварійного енергорезерву. Звичайно з метою регулювання головних показників електромереж можна використовувати і теплоелектростанції (ТЕС) але вони досить дорогі в експлуатації.

Наступним кроком може стати нарощення пропускної спроможності ліній електропередач на Заході України, через побудову вставки постійного току на кордоні з Угорщиною. «Зараз в Польщу, Угорщину, Словаччину та Румунію тягнуться три гілки напругою в 750 кВ, три - в 400 кВ і три - в 220 кВ.

В "Укренерго" підраховали, що для синхронізації української енергосистеми з європейськими мережами потрібно близько мільярда євро[4].»

Втім, Україна уже з початку 2000 х. років постачала електроенергію до Європи через "Бурштинський острів" це стало можливим через від'єднання від об'єднаних українських мереж та синхронізації з європейською енергосистемою. В острів входять Бурштинська ТЕС, Клушская ТЕЦ і Теребля-Рікська ГЕС, узагальнена потужність яких становить МВт 2500. «У січні-вересні 2018 року Україна збільшила експорт електроенергії на 47,6% в порівнянні з аналогічним періодом 2019 року - до 4,181 млрд. кВт/год.

«Так, експорт електроенергії з Бурштинської ТЕС у напрямку Угорщини, Словаччини та Румунії збільшився на 19,6% (на 407,8 млн. кВт-год) - до 2,488 млрд. кВт/год. Продаж електроенергії до Польщі зменшився на 3,5% (на 26 млн. кВт/год) - до 723,2 млн. кВт/год. Експорт електрики до Молдови склав 970 млн. кВт-год у порівнянні з 3,7 млн. кВт-год за 9 місяців 2017 року.»[5]

«Консорціум міжнародних компаній EDF Trading, Westinghouse, Polenergia International подав 3 серпня в Міністерство енергетики та вугільної промисловості України техніко-економічне обґрунтування проекту "Енергетичний міст "Україна—Європейський Союз".

Це перша подібна пропозиція державно-приватного партнерства не лише в енергетичному секторі України, а й на міжнародно-державному рівні. Запропонований проект відкриває нові горизонти як для енергетичного сектора, так і для підвищення геополітичного значення України в Центральній Європі.» [6]

НЕК "Укренерго", як системний український оператор уклав угоду про співробітництво в проекті синхронізації з ENTSO-E — організацією операторів Європи, на яку згідно вимоги Третього Енергопакету ЄС покладені функції регулятора енергетичного ринку.

То як вплине ця угода на шляхи удосконалення функціонування вітчизняного енергетичного ринку в умовах виходу на зовнішні ринки?

Які події відбуваються із синхронізацією енергетичних систем України та Євросоюзу?

Відповіді на ці запитання варто шукати в майбутній співпраці з консорціумом компаній EDF Trading, Westinghouse, Polerergia International. Це міжнародне об'єднання висуває пропозицію втілити в життя низку інвестицій, у першу чергу в модернізацію та відбудову лінії електропередачі 750 кВ Хмельницький—Жешув, використовуючи при цьому модель державно-приватної взаємодії. Ці кошти дадуть перспективу експорту 1000 МВт електроенергії, яку "Енергоатомом" генерує з другого блоку Хмельницької АЕС в Європу.

Важливим є те, що консорціум планує прийти в Україну надовго, а тому висовує пропозицію синхронізувати експорт з цього блоку Хмельницької АЕС, з фінансуванням інфраструктури ДП НАЕК "Енергоатом", з метою посилення його енергетичних потужностей, що у свою чергу збільшить ефективність виробництва електроенергії.

«Крім того, "Енергоатом" отримає валютні кошти від експорту електроенергії в рамках довгострокового контракту, які будуть спрямовані на завершення будівництва третього блоку і початку будівництва четвертого блоку

Хмельницької АЕС. Ця концепція була визначена розпорядженням Кабінету міністрів України №671-р від 15 червня 2015 р. "Про започаткування Пілотного проекту "Енергетичний міст "Україна—Європейський Союз".»[7]

Привабливість запропонованої консорціумом пропозиції полягає у тім, що вона не вимагає гарантій держави, і не передбачає витрату коштів з бюджету. ДП НАЕК "Енергоатом", вперше за роки його існування одержить можливість виходу на міжнародні фінансові ринки, а це створить умови для модернізації та технологічної диверсифікації, що у свою чергу створить умови для достойно конкурувати з існуючими компаніями на зарубіжному ринку. Саме довготривалий контракт на поставку електроенергії закордон стане запорукою отримання кредитних ресурсів "Енергоатому" від іноземних банків.

У свою чергу приток закордонного капіталу в енергетичну галузь України буде слугувати подальшому зростанню економіки країни, створенню нових робочі місця, розвитку регіонів в яких розташовані АЕС.

Входження в енергетичну галузь України приватних компаній з країн Європейського Союзу, побудова схем інвестування з метою отримання електроенергії, як сплати за вкладені кошти, створює в цілому для економіки країни сприятливі умови для розвитку. Потужності енергетики країни мають великий потенціал і якщо створити сприятливі умови для вкладання коштів із закордону то цей сектор економіки може бути одним із самих ефективних у зовнішньоекономічній сфері.

«За оціночними прогнозами ринкових консультантів, ціна на електроенергію у країнах ЄС у найближчі двадцять років зростатиме у середньому на 1% щорічно у діапазоні 36-50 євро /МВт-годин. А враховуючи нинішній рівень ціни на електроенергію АЕС України, що становить 16,3 євро/МВт-год, її конкурентоспроможність на ринку Євросоюзу є очевидною навіть за умови підвищення інвестиційної складової.»[8]

«ЛЕП 750 кВ Хмельницька АЕС—Жешув була виведена з експлуатації в 1993 р. як наслідок синхронізації енергетичних систем Польщі та Євросоюзу.

Протягом 24 років цей вартісний актив не використовувався. Проект "Енергетичний міст "Україна—Європейський Союз", відновлюючи експлуатацію зазначеної ЛЕП 750 кВ, є першим етапом проекту синхронізації енергетичних систем України та Євросоюзу.»[9]

Цим самим Україна робить перший крок для звільнення від російської монополії в енергетичній сфері на міжнародній арені. Нажаль, Київ 26 років не спромігся з 1 липня 1991 р., саме тоді завершив своє життя Варшавський пакт вийти з тісних обіймів Росії в енергетичній сфері, і Москва і сьогодні диктує правила діяльності у цій занадто важливій для України сфері економіки.

Теж саме стосується країн Балтії вони також перебувають у енергетичній системі IPS/UPS, а це означає що в цій сфері вони знаходяться під прямим впливом Росії. Те ж саме стосується і Молдови.

Тому проект "Енергетичний міст "Україна—Європейський Союз", дасть змогу ДП НАЕК "Енергоатом" вийти на енергетичний ринок Центральної та Східної Європи започаткувати співпрацю європейською енергетичною системою на новому рівні. А це у свою чергу створить можливості для постачання електроенергії до балтійських країн, а також стане ключовим елементом для створення вузла енергетичної мережі. у ЦСЄ.

Враховуючи те, що Україна має надлишок генеруючи потужностей електроенергії, а країни Європи її потребують у великій кількості тому якнайшвидше здійснення цього проекту є нагальним завданням української зовнішньоекономічної політики. Сьогодні можливо сміливо прогнозувати, що завдяки цьому проекту вже найближчим часом Польща, Словаччина, Румунія, Угорщина отримає українську електроенергію, а це відкриває прямий шлях і на європейський ринок.

У 2022 році, планується підписання довгострокового договору на поставку електроенергії з використанням європейських електричних мереж для експорту електроенергії з енергоблоку №2 Хмельницької АЕС.

Для здійснення цього проекту потрібно укласти угоду між Міненерговугілля України, як представника уряду країни, та закордонними приватним компаніями.

Також необхідно укласти довгостроковий контракт між НАЕК «Енергоатомом» та приватною компанією на поставку електроенергії із енергоблоку №2 Хмельницької АЕС.

У зв'язку з вищенаведеним надзвичайно актуальним є подальше проектування та будівництво енергоблоків №3 і 4 Хмельницької АЕС, для цього Верховній Раді України потрібно прийняти відповідний закон.

Уряд України започаткував співробітництво з одним із найбільших банків Великої Британії, Barclays щодо надання позики для добудови енергоблоків №3 і 4 Хмельницької АЕС у 2020—2022 роках. Цікавим моментом цих домовленостей є те, що заставою під цей кредит слугуватиме поставка електричної енергії в Європу.

Введення в експлуатацію четвертого енергоблоку ХАЕС намічено у 2026, році тоді і буде завершений проекту Енергомоста.

Започаткування енергетичного мосту між Україною та ЄС викликало великий інтерес у багатьох компаній, які працюють на енергетичних ринках Європи, Азії та США. Зацікавленість проявляють також консорціумів, які готові приймати участь у будівництві енергоблоків №3 і 4 Хмельницької АЕС, постачити обладнання та сучасні технології. Є достатня кількість компаній які цікавляться на постійному рівні здійснювати продаж електроенергії в країни ЄС.

Під час здійснення проекту Енергомоста була використана дефініція «1+2», що на практиці означає використання коштів отриманих від експорту електроенергії на закордонних риках на добудову двох нових енергоблоків.

В умовах коли в Україні відзначається тенденція до скорочення використання електроенергії, вихід на закордонні ринки є надзвичайно важливим завданням для української енергетики.

У підтвердження вищенаведеного приведу такі цифри. Енергобаланс України на У 2019 рік заплановано зменшення генерування атомними електростанціями близько 82 млн. кВт-год, а це на 6 млн. кВт-годин менше чим у 2015 році. Узимку 2018 року, коли споживання електроенергії значно зростає, українські АЕС працювали з балансовими обмеженнями, які досягали майже 1,7 ГВт.

Цей проект привабливий і тому, що не потребує великих коштів на забезпечення експорту з другого блоку Хмельницької АЕС. А от отримані кошти створять можливість здати в експлуатацію третій та четвертий блок атомної електростанції. До речі, 3 енергоблок збудований на 73%, а 4 - на 28% відповідно.

На сьогоднішній день йде активний пошук інвесторів та поставщиків обладнання для завершення будівництва. Велику зацікавленість у реалізації цього проекту виявили Korea Hydro & Nuclear Power, а також China National Nuclear Corporation, вони готові приймати участь у спорудженні енергоблоків: APR-1400 (Корея) та HPR-1000 (Китай)». Є також пропозиція щодо

реактора ВВЕР виробництва Skoda.

«Не так давно представники китайської компанії China National Nuclear Corporation озвучили свої пропозиції у Києві, у головному офісі компанії «Енергоатом». Вони прибули, щоб запропонувати участь у добудові блоків №3 і №4 ХАЕС за так званою формулою «1+1», Тобто третій блок добудовують за технологією ВВЕР, а четвертий — за їхньою, китайською, технологією. Реактор — Hualong». Китайська сторона заявила також про можливість високого рівня української локалізації при добудові блоку і про власну готовність надати фінансування в обсязі 85% від вартості проекту.»[10]

«Серед вагомих подій роботи компанії у плані виходу енергетики України на міжнародний рівень та засвідчує позитивні тенденції розвитку електроенергетики слід відзначити наступні:

- відновлення паралельної роботи ОЕС України з ЄЕС Росії (2001 р.);

- початок роботи "Острова Бурштинської ТЕС" у паралельному режимі з європейським енергетичним об'єднанням (зараз ENTSO-E) (2002 р.);

- для повної інтеграції ОЕС України до європейських енергосистем подано заявку Комітету ENTSO-E про входження до ENTSO-E енергосистем України та Молдови як єдиного блоку регулювання (2006 р.), а також розроблено та реалізуються заходи (з 2008 р.) для підготовки до інтеграції енергосистем;

- масштабна співпраця зі світовими фінансовими організаціями (з 2005 р.) з метою інвестування найбільш ресурсоємних та тривалих у реалізації проектів модернізації та капітального будівництва енергооб'єктів компанії.

Безперечно, окрім модернізації обладнання, що є основою якості електроенергії, надійності електропостачання та екологічної безпеки, про заданий вектор розвитку компанії у напрямку приведення показників якості електроенергії до вимог європейських стандартів свідчать також і наступні кроки:

- створення на базі ДП "НЕК "Укренерго" автоматизованої системи обліку електроенергії (АСОЕ) об'єктів ОЕС України;

- отримання міжнародного сертифікату про відповідність централізованого оперативного-технологічного управління ОЕС України та забезпечення передачі електроенергії магістральними і міждержавними електричними мережами вимогам міжнародного стандарту ISO9001:2008.»[11]

Список використаних джерел

1. <http://www.ukrenergexport.com/ru/Electricity-Export>
2. Про внесення змін до Закону України "Про електроенергетику" щодо врегулювання питань експорту електроенергії. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2009, N 31, ст.457)
3. Енергетичні реформи: огляд.
https://issuu.com/uaenergy/docs/monthly_march_final_rs

4. Кабінет міністрів України запропонував Верховній Раді денонсувати угоди з Російською Федерацією щодо добудови двох енергоблоків на ХАЕ.

<https://economics.unian.ua/energetics/1098358-kabmin-zaklikav-radu-denonsuvati-ugodu-z-rf-schodo-dobudovi-energoblokiv-haes.html>

5. Цього року Україна збільшила експорт електроенергії майже у 1,5 рази

<https://mind.ua/news/20204716-ukrayina-z-pochatku-roku-zbilshila-eksport-elektroenergiyi>

6. Ганна Люта Енергоміст «Україна—Європейський Союз»: яку роль він може відіграти в європейській енергореволюції?

https://dt.ua/energy_market/energomist-ukrayina-yevropeyskiy-soyuz-yaku-rol-vin-mozhe-vidigra

7. Розпорядженням Кабінету міністрів України №671-р від 15 червня 2015 р. "Про започаткування Пілотного проекту "Енергетичний міст "Україна—

Європейський Союз".» <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/671-2015-%D1%80>

8. Великі можливості: що дасть Україні майбутній енергоміст з ЄС

<http://umoloda.kiev.ua/number/3243/159/118150/>

9. Created at 2017-09-11

d.digests.nhub.news/2017/09/11/18/ukraine_ua_mix.m.html

10. Китай пропонує Україні добудувати блок №4 ХАЕС за своєю технологією HPR-1000 <http://ua.interfax.com.ua/news/economic/459701.html>

11. Інформаційні матеріали про діяльність ДП "НЕК " Укренерго"

http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=244956254

МЕДИЧНІ НАУКИ

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВОГО ФОТОПРОТОКОЛУ В АМБУЛАТОРНІЙ СТОМАТОЛОГІЇ

Кібішаурі Майя Вахтангівна

аспірант кафедри стоматології №1 Донецького національного медичного
університету, м. Краматорськ, Україна

У сучасній стоматологічній практиці найбільш застосовуваними для відновлення уражених карієсом зубів є, як відомо, фотокомпозиційні матеріали, які дозволяють виконувати високоестетичні реставрації. Під час проведення таких реставраційних робіт з естетичного відновлення зубів останнім часом все частіше використовують оптичне збільшення, яке значно збагачує можливості щадного препарування твердих тканин, контролю внесення матеріалів, надійності фіксації та крайової адаптації цих матеріалів до емалі. Застосування оптичної збільшувальної техніки значно точніше забезпечує відновлення оклюзійної поверхні зубів під час виконання пошарової методики реставрації, яка дозволяє досягти оптимальної форми і знизити наслідки неминучої полімеризаційної усадки [1].

Звісно, для досягнення кращого результату при виконанні відновлення необхідний ще ряд умов, таких, як застосування ізоляції операційного поля (кофердам), максимальне збереження здорових твердих тканин зубів, контроль проведення адгезивної підготовки та повноцінна світлова полімеризація відновлювального матеріалу. Якість реставрації певної мірою залежить ще від фінішної обробки та полірування відновлення. Термін експлуатації відновлювання стрімко знижується, якщо не приділяти увагу цьому етапу.

Рекомендовано використання таких елементів, як бори, полірувальні конуси та диски, штрипси, щітки і полірувальні пасти. Все це допомагає досягти гладкої та блискучої поверхні реставрації, що забезпечує їй довше функціонування та високу естетичність [2].

Оптика покращує візуалізацію робочого поля, зменшує появу периферичних «візуальних перешкод», тому що увага працюючого лікаря-стоматолога сконцентрована лише на об'єкті. Так, наприклад, грубе препарування можна проводити з оптичним контролем на збільшенні, в середньому, від 6,4 – 10 крат, а фінішну обробку країв - використовуючи збільшення у 16 разів [3].

Впровадження у клінічну практику цілої низки цифрових і оптичних пристроїв, а також програмного забезпечення для комп'ютерної обробки інформації кардинально змінило роботу лікаря-стоматолога. Для того, щоб отримати чудовий естетичний і анатомо-функціональний результат реставраційного лікування, повинна бути проведена об'єктивна всебічна діагностика та детальний збір інформації [4]. У цьому напрямку загальне поширення разом зі збільшувальною оптичною технікою отримала і цифрова фотографія. Застосування таких підходів у дослідженні спрощує планування і прогноз результату лікування, дозволяє детальніше вивчити анатомічні особливості будови зубів.

Насамперед, цифрова фотографія – це документ, який фіксує початковий стан органів порожнини рота, зокрема, зубів, конкретні етапи лікування і остаточний результат лікування. Так, наприклад, можна спостерігати за каріозним процесом на початкових етапах, оцінювати цілісність емалі і можливе поширення дефекту, згідно з чим приймати рішення щодо доцільності оперативного втручання з препаруванням твердих тканин і відновлення реставраційними матеріалами. За допомогою ведення фотопротоколу роботи виявляються і фіксуються найпоширеніші ускладнення прямої реставрації, крайове забарвлення на межі з'єднання твердих тканин з відновленням,

вторинний карієс, порушення крайового прилягання чи цілісності пломби. Сучасні фотокамери здатні робити високоточні знімки, які при збільшенні в декілька разів не гублять якості зображення, дозволяючи виявити дефекти, які важко побачити оком. На збільшеному цифровому зображенні після зйомки значно краще можна оцінити не тільки поверхню, але й межу зуб – реставрація. Дентальна цифрова макрофотографія продемонструвала найкращі результати у виявленні підвищеної шорсткості поверхні відновлення, у тому числі з фотокомпозиційних матеріалів. Комп'ютерне зображення дає змогу провести аналіз якості лікування, контроль помилок, оцінити результати до та після відновлення.

Будь-який клінічний випадок може бути зафіксований у цифровому фотознімку, даючи можливість побачити клінічну ситуацію не тільки пацієнту та лікарю-стоматологу, який працює безпосередньо з ним, але й іншим лікарям і зубним технікам у лабораторії. Цифрова фотографія в поєднанні з використанням відповідного програмного забезпечення для обробки зображень дозволяє віртуально моделювати реставрації, різноманітні конструкції, які відновлюють зуби та зубні ряди, створювати, так би мовити, посмішку пацієнта, це в сучасній естетичній стоматології цінний інструмент для попередньої візуалізації і обговорення.

Отже, застосування цифрових технологій, зокрема, цифрового фотопротоколу ведення пацієнтів, мають широкі перспективи та можливості у сучасній амбулаторній стоматології. Використання таких технологій дозволить підвищити ефективність та досягнення нових здобутків у лікуванні та реабілітації стоматологічних пацієнтів.

Список використаних джерел

1. Манаута Й, Салат А. // Слои. Атлас послойных композитных реставраций. 2014.
2. Щекотова А. Ю., Березкина Т. Н. Значимость финишной обработки в создании эстетической реставрации. // FORCIPE. 2019.2:799-800.
3. Шидакова А. У., Хохлова К. М., Зотова А. С. Использование операционного микроскопа при проведении эстетической реставрации зубов. // Бюллетень медицинских интернет-конференций. 2017.11:1620.
4. Муселла В. // Современная эстетическая стоматология. Поэтапный протокол. 2018.

НЕБУЛАЙЗЕРНА ТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД ІНГАЛЯЦІЙНОЇ АЕРОЗОЛЬТЕРАПІЇ У ЛІКУВАННІ ХВОРИХ НА БРОНХІАЛЬНУ АСТМУ

Сухан Вікторія Семенівна

к. мед. н., доцент, доцент кафедри громадського здоров'я
факультету післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки,
Ужгородського національного університету

XXI сторіччя характеризується широким впровадженням у клінічну практику нових систем доставки лікарських препаратів у дихальні шляхи хворих із бронхолегеневими захворюваннями. Особливо це стосується такого захворювання, як бронхіальна астма (БА). Саме оптимальний вибір засобу доставки лікарських препаратів, в залежності від клінічного стану та віку хворого, впливає на ефективність лікування даної категорії хворих. Зміна підходів у лікуванні БА вказана у розробках та впровадженнях в практику охорони здоров'я основних положень погоджувальних документів робочої групи GINA (Global Initiative for Asthma) 1995 р., переглядів 2002, 2006, 2007, 2008, 2009 рр. де методам інгаляційної терапії відводиться вирішальна роль [6, 15, 32, 33, 34].

У 1872 р. в Оксфордському словнику вперше з'явився термін «небулайзер». Небулайзери мають довгу історію застосування – біля 150 років. Удосконалення інгаляційної технології у наступні роки було пов'язано з експансією інжекторних інгаляторів. У 60—70-х рр. XX сторіччя інгаляційна терапія отримала новий потужний імпульс, пов'язаний із створенням індивідуальних дозованих інгаляторів та появою ультразвукових інгаляторів [22, 23, 25, 26].

Серед сучасних засобів доставки лікарських препаратів важливого значення набувають небулайзери (від лат. *nebula* — туман, тобто «туманоутворювач») —

пристрої для розпилення лікарських препаратів та їх доставки у дихальні шляхи [1, 22, 23, 26].

Небулайзерній терапії відводиться важливе місце у лікуванні та реабілітації хворих із бронхолегеневими захворюваннями на всіх етапах надання медичної допомоги. Вони можуть застосовуватися як при стабільному перебігу хвороб органів дихання, так і при їх загостренні [26, 27, 29, 30].

Насамперед, дуже важливого значення набуває небулайзерна терапія *на догоспітальному етапі*, в тому числі при наданні невідкладної медичної допомоги. При цьому, широко використовують бронхолітики, протизапальні препарати шляхом небулізації [4, 5, 9, 12, 28]

На стаціонарному етапі небулайзерна терапія також посідає одне з провідних місць у лікуванні хворих з респіраторною патологією. Це стосується використання таких препаратів, як муколітики, бронхолітики, протизапальні та антибактеріальні засоби. Зараз неможливо собі уявити фізіотерапевтичне відділення без інгаляторію [2, 3, 13, 14, 21].

На етапах відновлювального лікування (амбулаторно — поліклінічний, санаторно-курортний) небулайзерна терапія є невід'ємною частиною реабілітаційної програми у хворих на БА [10, 16, 17, 18].

Застосування небулайзерів було запропоновано багато років тому, однак, лише сьогодні вони отримали широке застосування у лікуванні хворих з бронхообструктивним та спастичним синдромами. У тих випадках, коли необхідно ввести великі дози ліків (при важкому нападі ядухи, при загостренні патологічного процесу) стає особливо доцільним завдяки її високій ефективності, безпечності та економності [2, 7, 8, 11, 14, 18, 19, 20].

У зв'язку із локалізацією патологічного процесу в дихальних шляхах найбільш ефективним способом застосування лікарських препаратів при бронхолегеневих захворюваннях є інгаляційний. При цьому, виключається ефект *«first — pass»* (першого проходу) та зниження активності препарату в печінці. Суттєвою перевагою інгаляційної терапії є висока концентрація медикаментів у

дихальних шляхах при незначній загальній кількості препарату і низький рівень концентрації в організмі в цілому [11, 20, 24, 25].

Лікарські речовини в аерозолях при інгаляційному способі застосування впливають на більшу поверхню слизової оболонки дихальних шляхів, що веде до підвищення фармакологічної активності ліків і швидкого терапевтичного ефекту. Крім того, лікарський препарат подається до слизових оболонок верхніх дихальних шляхів і легень хімічно більш активним за рахунок розпиленого стану у вигляді аерозолі [22].

Величина часток (дисперсність), гігроскопічність, температура, електричний заряд — головні фактори осаду аерозолі. Частки діаметром 8—10 мкм осідають у порожнині рота і носа, від 5 до 8 мкм — у верхніх дихальних шляхах і трахеї, від 3 до 5 мкм — у нижніх дихальних шляхах, від 1 до 3 мкм — у бронхіолах, від 0,5 до 2 мкм — у комірках. Гідрофільні частки притягують воду з повітря, збільшуються у розмірах та осідають у верхніх дихальних шляхах. Гідрофобні частки аерозолі, навпаки, осідають у дистальних дихальних шляхах [22, 23, 25].

Аерозолі, підігріті до температури тіла (37 °C), більш стабільні. Аерозоль з крупними частками має бути підігрітим. Аерозоль з дрібними частками не потребує підігріву, тому що температура аерозолі підвищується при досягненні глибоких відділів бронхового дерева і холодового бронхоспазму не виникає. При застосуванні сучасних небулайзерів підігрів аерозолі із розміром часток до 5 мкм не потрібен [19, 22, 25].

Небулайзер — пристрій, що перетворює розчин лікарського препарату на дрібнодисперсний аерозоль.

Існує два основних типи небулайзерів:

1. Ультразвукові, в яких розпилення досягається завдяки високочастотній вібрації п'єзоелектричних кристалів. Дисперсність аерозолів, які утворюються ультразвуковими інгаляторами, досить висока і становить від 2 до 50 мкм. Суспензії, масляні розчини практично не перетворюються на аерозолі за

допомогою ультразвукових інгаляторів. Їх не рекомендується використовувати для розпилення речовин, що мають великі молекули (наприклад, антибіотики). Недоцільним є використання в ультразвукових інгаляторах дорогих лікарських препаратів через їх велику витрату у фазі видиху. Існують дані щодо руйнування таких лікарських препаратів, як імуномодулятори, глюкокортикоїди, сурфактант, гепарин, інсулін, під впливом ультразвуку. За допомогою цих пристроїв можна розпилювати великі об'єми рідини (20—30 мл за 20—25 хвилин), необхідні для проведення діагностичних досліджень (зокрема, для отримання індукованого мокротиння). Недоліком ультразвукових інгаляторів є висока вартість, що стримує їх широке застосування у клінічній практиці [19, 22, 23, 25, 26].

2. Компресорні, у яких генерація аерозолу здійснюється стисненням повітрям або киснем. Компресорні небулайзери складаються з компресора, який є джерелом потоку газу, та небулайзерної камери, де безпосередньо розпилюється рідина. Камера відрізняється від звичайного інгалятора наявністю спеціальної заслінки, яка селективно видаляє великі частки аерозолу. Ця важлива частина небулайзера визначає його основні характеристики.

Принцип роботи струйного небулайзера заснований на законі Бернуллі. Повітря з компресора проходить через спеціальний отвір невеликого розміру (вентури), на виході з якого падає тиск. Це підвищує швидкість газу та приводить до проникнення рідини через мікротрубочки з резервуару. При змішуванні рідини та повітряного потоку утворюється аерозоль. Його великі частки осідають на заслінці та стінках камер і повторно розпилюються. При цьому, дисперсність утвореного аерозолу коливається від 0,5 до 5 мкм, що є оптимальним для проникнення у дистальні відділи дихальних шляхів — бронхіоли та комірочки. Кількість цих часток (респірабельної фракції) є найбільш важливою характеристикою небулайзера. Як правило, вона складає не менше ніж 50% від загальної аерозольної потужності пристрою. Швидкість потоку газу у

небулайзерах становить 6—10 л/хв, час розпилення — 5—10 хвилин. Існує декілька типів компресорних небулайзерів:

1. Звичайний небулайзер, який працює у постійному режимі. Його основний недолік полягає у тому, що генерація аерозолу проходить у фазу вдиху та видиху хворого, тому значна частина аерозолу потрапляє в атмосферу і лише відносно невелика (7%) — в легені [19, 22, 25].

2. Небулайзер, який працює у постійному режимі та управляється вручну. Він відрізняється тим, що пацієнт має змогу у фазі видиху припинити вихід аерозолу, тим самим зменшуючи його втрату в атмосферу [31].

3. Небулайзер, який управляється вдихом хворого і працює у змінному режимі. Існує спеціальний клапан, який закривається при видиху пацієнта. При цьому, у дихальні шляхи потрапляє 15% лікарського засобу [31].

4. Дозиметричний небулайзер, який генерує аерозоль тільки у фазу вдиху завдяки спеціальному клапану, роботою якого керує електронний датчик. Недоліком цього пристрою є значна тривалість однієї інгаляції та висока вартість приладу [3].

Перевагами небулайзерної терапії у порівнянні з іншими видами інгаляційної терапії є:

- а) можливість застосування в будь-якому віці у зв'язку з відсутністю необхідності синхронізації вдиху та інгаляції;
- б) можливість інгаляції високих доз препарату;
- в) невелика фракція препаратів, що осідає в порожнині рота;
- г) відсутність пропелентів, що подразнюють дихальні шляхи;
- д) можливість включення у контур подачі кисню і штучної вентиляції легень;
- е) простота техніки та комфортність для пацієнта;
- ж) економічність використання лікарських препаратів;
- з) швидка місцева дія робить цей метод більш корисним та безпечним у лікуванні загострень обструктивних захворювань легень у порівнянні із загальноприйнятою системною інфузійною терапією [19, 22, 25, 31].

Для лікування загострень БА в стаціонарних умовах безперечної переваги має небулайзерна терапія [14, 32, 33, 34]. У цій ситуації в клінічній практиці, як правило, використовують компресорні небулайзери, оскільки ультразвукові можуть змінювати структуру, активність ліків.

В деяких дослідженнях [3,27] встановлена еквівалентна ефективність інгаляцій бронхолітиків при використанні небулайзера та дозованого аерозольного інгалятора (ДАІ) зі спейсером великого об'єму. Разом з тим, при середній важкості перебігу захворювання та при загостреннях БА, особливо у людей похилого віку та дітей, слід надавати перевагу небулайзерній терапії, оскільки забезпечити доставку високих доз бронхолітиків у дистальні відділи бронхового дерева можна тільки за допомогою небулайзера. Це положення стосується також хворих на БА, які потрапили в стаціонар з передозуванням β -агоністів, введених за допомогою ДАІ [8, 14, 16].

В дослідженнях [26] доведено, що 98% хворих із загостреннями БА здатні розвивати інспіраторний потік, достатній для ефективного застосування бронхолітиків через порошковий інгалятор (ПІ) турбухалер. Однак, незважаючи на ці поодинокі дослідження, при лікуванні астматичних станів у хворих із закономірно розвиваючим тахіпноєм перевагу слід надавати введенню бронхолітиків через небулайзер [14, 26].

Таким чином, при лікуванні середньоважких та важких станів захворювань бронхолегеневої системи перевагу слід надавати небулайзерам. Об'єктивними критеріями важкості стану таких пацієнтів є зниження інспіраторної життєвої ємності легень (ЖЄЛ) менше ніж 10,5 мл/кг (735 мл у хворих вагою 70 кг), інспіраторний потік менше ніж 30 л хв⁻¹, нездатність затримати дихання більше 4 с, а також рухові порушення та порушення свідомості [2, 31]. При необхідності інгаляцій великих об'ємів та проведення інгаляцій під час штучної вентиляції легень (ШВЛ) краще вибирати ультразвукові інгалятори, які можна підключити в контур апарату ШВЛ [22, 23, 26].

Небулайзер є єдиною можливістю доставки препарату при загостренні БА у дітей до трьох років [2]. Під час загострення БА дітям призначають великі дози препарату, які безпечніше вводити через небулайзер [6, 32, 33, 34].

Для оснащення стаціонарів, а також для лікування в домашніх умовах використовують індивідуальні небулайзерні інгалятори Парі Бой та Турбо Бой («Pari»), Бореал («Flaem Nuova») «Omron» [22, 23, 26].

Рекомендовано застосовувати небулайзери для постійної терапії вдома хворим на БА, у яких доведена висока ефективність лікування високими дозами бронхолітиків [14]. Застосування високих доз стероїдів через небулайзер можливе у лікуванні хворих на гормонозалежну БА важкого перебіку з метою зниження підтримуючої дози системних кортикостероїдів [6, 21, 24, 32, 33].

Вибір між різними ДАІ та ПІ визначається індивідуально. ДАІ та ПІ визнані однаково ефективними. Однак, вони поступаються небулайзерам за важкістю маневру «вдоху» [3].

Для проведення діагностичних досліджень використовують різні методи доставки аерозолі. Для проведення бронхолітичних проб зручніше використовувати інгаляції за допомогою ДАІ зі спейсером. Бронхопровокаційні проби (з метахоліном, гістаміном) проводять за допомогою компресорного небулайзерного інгалятора. З метою індукції мокротиння використовують інгаляції 3-5% гіпертонічним розчином хлориду натрію тільки через ультразвуковий небулайзер. Цей метод також використовується в якості бронхопровокаційних проб (гіперосмолярна стимуляція) для оцінки ступеню гіперчутливості бронхів [10, 24].

Таким чином, впровадження в клінічну практику небулайзерної терапії дозволить швидко, ефективно та безпечно лікувати хворих на БА.

Список використаних джерел:

1. Авдеев С. Н. Использование небулайзеров в клинической практике / С. Н. Авдеев // Русский мед. журнал. – 2001. – Т.9, №5 – С.189 – 196.
2. Авдеев С. Н. Симпатомиметики при тяжелом обострении бронхиальной астмы / С. Н. Авдеев, А. Г. Чучалин // Русский мед. журнал. – 2006. – Т.18, № 4. – С. 166 – 174.
3. Авдеев С. Н. Современные подходы к терапии тяжелого обострения бронхиальной астмы / С. Н. Авдеев, А. Г. Чучалин // Врач. – 2004. – № 11. – С. 166 – 174.
4. Верткин А. Л. Эффективность и безопасность небулайзерной терапии у больных бронхиальной астмой пожилого и старческого возраста на догоспитальном этапе / А. Л. Верткин // Пульмонология. – 2002. – № 2. – С. 110 – 116.
5. Верткин А. Л. Ведение больных с обострением бронхиальной астмы на догоспитальном этапе / А. Л. Верткин, К. К. Турлубеков // Consilium medicum. – 2005 – №10. – С. 108 – 114.
6. Глобальная стратегия диагностики, лечения и профилактики бронхиальной астмы / [наук. ред. А. Г. Чучалин]. – М. : Атмосфера, 2002. – 160с.
7. Дубынина В. П. Небулайзерная терапия острых и хронических заболеваний дыхательных путей / В. П. Дубынина. – Москва: ООО Интер-Этон, 2005. – 44 с.
8. Емельянова А. В. Использование небулайзерной терапии для оказания неотложной помощи больным обструктивными заболеваниями легких. Пособие для врачей / А. В. Емельянова. – Москва: ООО Интер-Этон, 2003. – 3с.
9. Жилин Ю. Н. Ингаляционная аэрозольтерапия на дому / Ю. Н. Жилин. – Москва: ООО Интер-Этон, 2003, - 80 с.
10. Журавльова Л. В. Основи діагностики, лікування та профілактики захворювань органів дихання: навч. посібник / Л. В. Журавльова, О. М. Кривоносова. – К.: Медкнига, 2012. – 212с.

11. Лазарева Н. Б. Существует ли альтернатива применению высоких доз ингаляционных ГКС для достижения контроля над бронхиальной астмой ? / Н. Б. Лазарева, А. И. Карлов, В. В. Архипов // Пульмонология. – 2008. – №4. – С. 87 – 90.

12. Лещенко И. В. Клиническая эффективность небулайзерной терапии в условиях оказания скорой медицинской помощи больным с обострением бронхиальной астмы / И.В. Лещенко, И. Б.Улыбин, А. В. Бушуев // Тер. арх. – 2006. – № 8. – С. 13 – 16.

13. Марини Д. Дж. Медицина критических состояний / Д. Дж. Марини, А. П. Уилер; пер. с англ. – М.: Медицина. – 2002. – 992с.

14. Мостовий Ю. М. Небулайзерна терапія в2-агоністом та інгаляційним глюкокортикостероїдом загострень бронхіальної астми / Ю. М. Мостовий, А. В. Демчук, Т. В. Константинович //Український пульмонологічний журнал – 2006. – № 3. – С.69 – 72.

15. Наказ МОЗ України № 499 від 28. 10. 2003. «Про затвердження інструкцій щодо надання допомоги хворим на туберкульоз і неспецифічні захворювання легень. – К.: Велес, 2003. – С. 42 – 102.

16. Ненашева Н. М. Контроль над бронхиальной астмой и возможности его достижения / Н. М. Ненашева // Пульмонология. – 2008. – № 3. – С. 91 – 96.

17. Огородова Л. М. GINA 2006: контроль астмы как основная цель лечения и критерий эффективности терапии / Л. М. Огородова, И. Л. Деев, П. А. Селиванова // Пульмонология. – 2007. – №6. – С. 98 – 103.

18. Огородова Л. М. Средства ингаляционной доставки препаратов: взгляд врача и взгляд пациента / Л. М. Огородова, Ф. И. Петровский, И. А. Деев // Атмосфера. Пульмонология. – 2002. – №1. – С. 16 – 19.

19. Оптимизация ингаляционной терапии за счёт современных технологий в доставочных устройствах / Ю. И. Фещенко, Л. А. Яшина, А. Н. Туманов [и др.] // Астма та алергія. – 2004. – №1 – 2. – С. 28 – 37.

20. Петровский Ф. И. β2-агонисты короткого действия. Влияние на течение

бронхиальной астмы и показатели смертности / Ф. И. Петровский // Пульмонология. – 2004. – Т. 11, № 4. – С. 87 – 90.

21. Петровский Ф. И. Выбор фармакотерапии тяжелой бронхиальной астмы / Ф. И. Петровский, Л. М. Огородова // Пульмонология. – 2008. – №3. – С. 23- 28.

22. Серeda В. П. Ингаляционная терапия хронических обструктивных болезней легких / В. П. Серeda, Г. Н. Пономаренко, А. С. Свистов. – СПб.: В Мед А, 2004. – 222с.

23. Фещенко Ю. И. Основы ингаляционной терапии при хронической обструктивной болезни легких и бронхиальной астме / Ю. И. Фещенко, Т. А. Перцева, Л. И. Конопкина. – К.: Книга, 2005. – 86с.

24. Фещенко Ю. И. Бронхиальная астма / Ю. И. Фещенко, Л. А. Яшина // DOCTOR. – 2004. – № 2. – С. 31 – 34.

25. Фещенко Ю. И. Оптимизация ингаляционной терапии бронхиальной астмы за счет модернизации физико-химических свойств ингалята / Ю. И. Фещенко, Л. А. Яшина, М. А. Полянская // Мистецтво лікування. – 2005. – № 1. – С. 28 – 36.

26. Фещенко Ю. И. Применение небулайзеров в клинической практике / Ю. И. Фещенко. – К, 2006. – 24с.

27. Юдина Л. В. Реалии и новые перспективы в лечении бронхиальной астмы и хронической обструктивной болезни легких / Л. В. Юдина // Здоров'я України. – 2008. – № 9. – С. 36 – 37.

28. Яшина Л.А. Астма- контроль – пути достижения / Л. А. Яшина // Укр. пульмонол. журн. – 2003. – №1. – С. 11 – 16.

29. Яшина Л. О. Важливі питання діагностики і терапії бронхіальної астми / Л. О. Яшина // Нова Медицина. – 2003. – №1. – С. 10 – 17.

30. Яшина Л. О. Хронічний обструктивний бронхіт: сучасні технології лікування / Л. О. Яшина // Мистецтво лікування. – 2003. – № 4. – С.14 – 20.

31. Boe J. European Respiratory Society Guidelines on the use of nebulizers / J.

Boe, J. H. Dennis, B. R. O'Driscoll // *Europ. Respir. J.* – 2001. – Vol. 18. – P. 228 – 242.

32. GINA Report, Global Strategy for Asthma Management, and Prevention / National Institute of Health National Heart, Lung, and Blood Institute Revised. – Atlanta, 2005. – 109 p.

33. Global Initiative for Asthma. Global Strategy for Asthma Management and Prevention. Workshop Report. – 2009 – [http.: // www.ginasthma.org](http://www.ginasthma.org).

34. Global Strategy for asthma management and prevention / National Institute of Health National Heart, Lung, and Blood Institute Revised. – Atlanta, 2006. – 109p.

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

РЕЗУЛЬТАТИ ОНЛАЙН ОПИТУВАННЯ ВЧИТЕЛІВ «ПОТРЕБИ, ПРІОРИТЕТИ ТА ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРЕДМЕТІВ ЮДАЇКИ У ЗЗСО УКРАЇНИ»

Бакуліна Наталія Валеріївна

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник

відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури

Інституту педагогіки НАПН України

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-8970-2660>

Researcher ID: X-1147-2018

Пандемія COVID-19 стала викликом планетарного масштабу, що вимагав вирішення глобальних проблем всього людства, зокрема забезпечення безперервності освіти. В період карантину більшість країн світу були вимушені переорієнтувати традиційний освітній процес на дистанційне навчання, яке досі було фрагментарним і безсистемним. Для української системи освіти перехід на дистанційне навчання теж став неабиякою проблемою, адже чинне «Положення про дистанційне навчання» [1] не було реалізовано, а його зміст нині вимагає суттєвих змін.

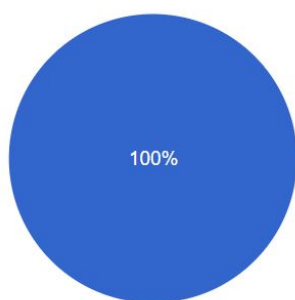
В той же час, освітяни самовіддано занурилися у нову освітню реальність і намагалися якомога якісно організувати процес навчання та самонавчання.

З метою вивчення досвіду впровадження дистанційного навчання предметів юдаїки у ЗЗСО України було здійснено ряд онлайн опитувань, анкетувань, інтерв'ю й експертних оцінок. Так, на початку введення карантину,

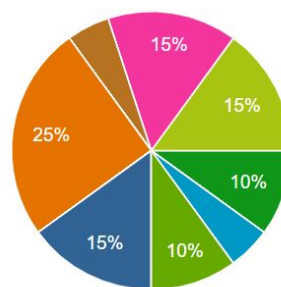
у березні-квітні 2020 року, нами було проведено бліц онлайн опитування керівників і педагогів експериментальних ЗЗСО з єврейським етнокультурним компонентом, яке виявило наявний стан використання тих чи інших інформаційно-комунікаційних ресурсів для здійснення дистанційного навчання [2]. У травні 2020 року було здійснено експертне оцінювання 22 проєктив-методичних розробок учителів в рамках проєкту «Єврейський калейдоскоп», ініційованого Всесвітнім ОРТом, яке дозволило проаналізувати сучасний стан застосування інноваційних технологій у дистанційному навчанні предметів юдаїки [3].

Наприкінці навчального 2019/2020 року, у червні, ми здійснили онлайн опитування вчителів з метою виявлення освітніх викликів, потреб, пріоритетів і визначення ефективних педагогічних технологій для організації якісного процесу дистанційного та/або змішаного навчання предметів юдаїки (мови іврит, історії, традиції, літератури єврейського народу, інтегрованих курсів).

В даному опитуванні взяли участь 20 закладів освіти різних регіонів України, зокрема 100% міських закладів освіти комунальної та приватної власності, з них 25% шкіл в Одеській області, по 10% – у Дніпропетровській і Запорізькій областях і по 15 % – у м. Київ, Київській і Чернівецькій областях (Діаграми 1, 2).

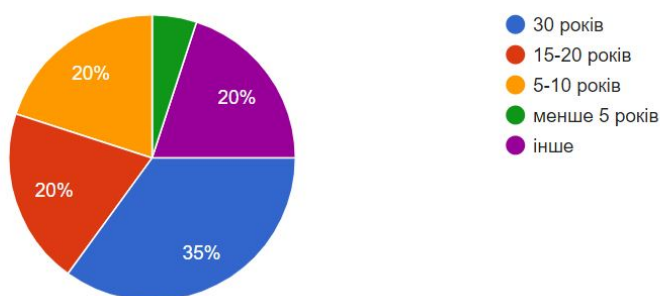

Діаграма 1.

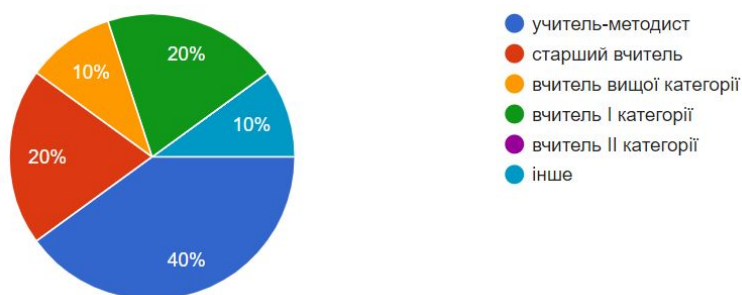
Діаграма 2.

Серед опитаних респондентів 35% вчителів мають педагогічний стаж понад 30 років і по 20% ті, хто працює у школі 5-10 і 15-20 років й інше (Діаграма 3).

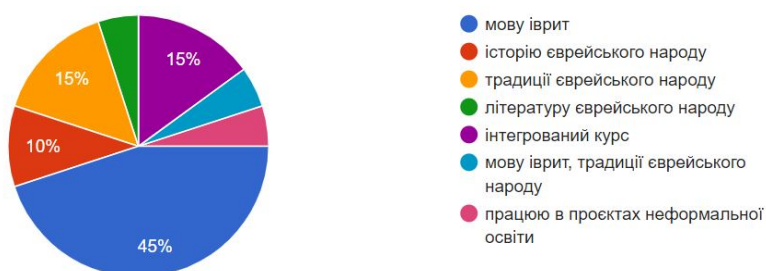
Діаграма 3.

З них 40% є вчителі-методисти, по 20% – старші вчителі й учителі I категорії та по 10% – учителі вищої категорії й інші (Діаграма 4).

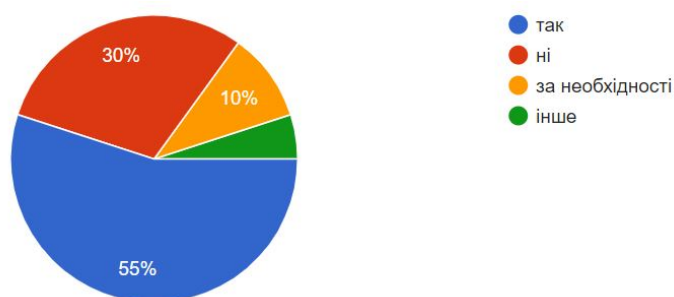
Діаграма 4.

В опитуванні взяли участь 45% учителів мови іврит, по 15% – учителів традиції єврейського народу й інтегрованих курсів і 10% – учителів історії єврейського народу (Діаграма 5).

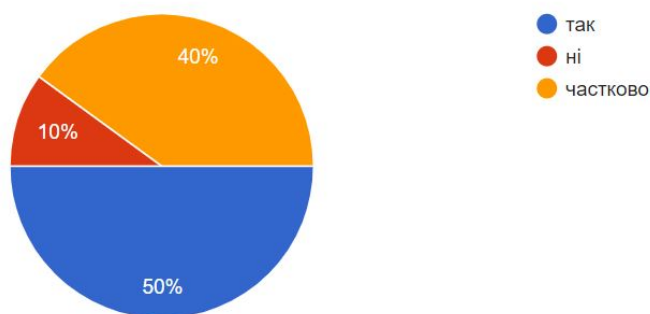
Діаграма 5.

55% опитаних мали досвід застосування дистанційного навчання до запровадження карантину, спричиненого COVID-19, 30% – не мали, а 10% використовували його за необхідності (Діаграма 6).

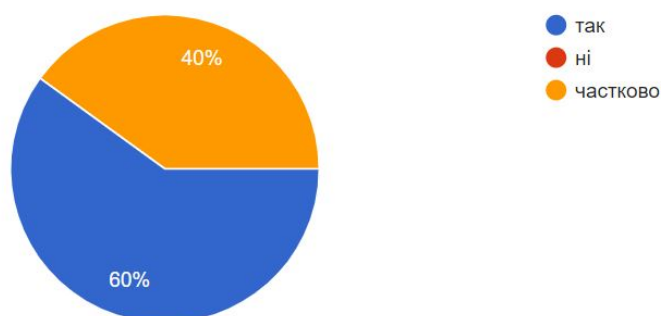
Діаграма 6.

При цьому 50% з них володіли знаннями та вміннями щодо застосування ІТ-технологій у навчанні до карантину, 40% – частково та 10% – не володіли зовсім (Діаграма 7).

Діаграма 7.

Під час карантину 60% опитаних оволоділи необхідними інформаційно-комунікативними технологіями, а 40% – лише частково (Діаграма 8).

Діаграма 8.

На запитання «Чого Вам бракує для достатнього рівня володіння інформаційно-комунікаційними компетентностями» ми отримали такі відповіді та згрупували їх за для уникнення повторів:

- інформаційно-технологічної й інформаційно-комунікативної компетентностей учнів;
- відсутність належного технічного забезпечення (комп'ютерів, пристроїв, гаджетів і швидкісного Інтернету в домашніх умовах), безкоштовного безлімітного засобу онлайн спілкування;
- часу на навчання для саморозвитку та самоосвіти; необхідних знань, навичок і умінь, зокрема практичних умінь у створенні відеоматеріалів, перевірних робіт тестового та текстового характеру;
- курсів, семінарів, вебінарів підвищення кваліфікації для вчителів мови іврит, історії, традиції, літератури єврейського народу, інтегрованих курсів;
- усього спектру методик викладання та контролю знань за допомогою платформ для дистанційного навчання.

Лише 3% опитаних відповіли, що мають достатній досвід, доступ до необхідних ресурсів і технічні можливості.

На запитання «*Чи потребуєте Ви підвищення фахового рівня з розвитку загальних і предметних компетентностей Вашої спеціалізації та набуття сучасних інформаційно-комунікативних компетентностей? Якщо Так, то яких саме?*» 3% відповіли «ні», 1% – «не вистачає очного спілкування з колегами на семінарах і конференціях», а інші 96% відповіли «так» і надали розгорнуті відповіді, зокрема потребують:

- семінарів, вебінарів, курсів;
- курсів підвищення кваліфікації у сфері використання онлайн ресурсів для проведення повноцінного дистанційного навчання;
- курсів підвищення кваліфікації – від загально дидактичних до спеціалізованих, зокрема з мови іврит і методики її викладання;
- курсів підвищення кваліфікації з предметів юдаїки (мови іврит, єврейської літератури, історії, традиції, мистецтва);
- семінарів із опанування сучасних інформаційних технологій для підвищення рівня сучасних інформаційно-комунікативних компетентностей, а саме

- удосконалення практичних навичок роботи на різних платформах для подальшого їх використання під час дистанційного навчання;
- семінарів/вебінарів із поглиблення знань з інформатики як предмету для створення певного середовища та спілкування вчителя й учнів, а також співпраці з колегами на якійсь одній онлайн платформі;

Отже, більшість опитаних потребують підвищення фахового рівня. Отримані відповіді засвідчують, що саме високий рівень вчителя є гарантом ефективної фахової педагогічної діяльності й успішності учнів.

На прохання визначити *позитивні, негативні та нейтральні характеристики дистанційного навчання та його ризики* було отримано розгорнуті відповіді вчителів, які ми структурували відповідно до тієї чи іншої характеристики.

Так, *позитивними рисами* дистанційного навчання було відзначено:

- можливість бути присутніми на лекціях, семінарах, виконувати різноманітні завдання не виходячи з дому;
- формування навичок самоосвіти та самоорганізації;
- можливість навчатися усюди, де є Інтернет;
- застосування індивідуального підходу до навчання;
- можна запровадити більш персоналізованих завдань;
- збільшення вільного часу;
- батьки мають змогу брати участь у навчальному процесі разом із дітьми;
- сором'язливі діти стали більш активно проявляти себе;
- набуття нового досвіду;
- економія часу, доступність, сучасність для навчання учнів старших класів і студентів;
- можливість надсилати особисто кожному учневі навчальні матеріали (від словників до різноманітних завдань), оцінювати та консультувати під час індивідуального листування;

- можна бачити весь клас, включати або виключати тих, хто заважає у проведенні уроку;
- можливість здійснювати навчальний процес на відстані, складати зручний для всіх розклад занять, організовувати індивідуальні заняття за потреби, проводити тестові роботи;
- володіння інформаційними технологіями;
- безперервний процес навчання за умов карантину.

До негативних віднесли:

- відсутність стабільного Інтернету;
- різні технічні можливості кожного учня та вчителя;
- багатодітні сім'ї та родини вчителів, де є лише один комп'ютер на всіх;
- відсутність камер під час уроку заважає комунікації та повноцінному контролю учнів;
- тривала робота за комп'ютером негативно впливає на здоров'я, тому є потреба в обмеженні часу викладання;
- втрата зору під час довготривалої роботи за комп'ютером або іншими гаджетами;
- діти не вміють самостійно вчитися;
- не завжди учні мають високий рівень мотивації до навчання;
- недостатність практичних умінь і навичок дистанційного навчання як у вчителів, так і в учнів;
- складність зосередити клас, оскільки вдома учні не відчують повноцінного навчального процесу як під час офлайн навчання в класі;
- обмежена кількість учасників дискусії (не більше 15-20% учнів);
- відсутність у більшості вчителів реальної практики та досвіду онлайн викладання та відповідно зайва затрата часу на технічну організацію уроку та підготовку до нього;
- дуже багато часу займає підготовка до кожного нового уроку, індивідуальне спілкування з кожним учнем, перевірка робіт тощо;

- безпосереднє виконання практичних робіт учнем виявляється неефективними під час дистанційного навчання;
- відсутність особистого живого спілкування, немає відчуття класу, зорового контакту між учителем і учнем;
- втрата соціалізації у підлітків;
- обмеженість у спілкуванні з усіма учнями (обмаль часу онлайн конференції);
- односкладні відповіді учнів;
- труднощі у формуванні зв'язного висловлювання учнів;
- труднощі у здійсненні тренувальних і контрольних дій (виконанні вправ, усних і письмових відповідей на запитання, виконання творчих робіт, зокрема малювання ілюстрацій, складання ментальних карт, кластерів тощо);
- складність проконтролювати самостійне виконання/вирішення навчальних завдань/задач;
- неможливість психологічного зв'язку з учнями й їх емоційної підтримки, яка для багатьох з них є додатковою мотивацією до навчання та розвитку самостійності;
- вчитель майже не має правових підстав вплинути на учня при відсутності бажання вчитися його або його батьків;
- небажання дитини виходити на візуальний та аудіозв'язок;
- перевантаження батьків, чиї діти не вміють самостійно користуватися гаджетами (переважно учні початкової та середньої школи).

До *нейтральних* віднесли наступні:

- якісно й ефективно організовано дистанційне навчання не поступається очному;
- дистанційне навчання не може замінити звичайне;
- навчання у спокійній і сприятливій атмосфері.

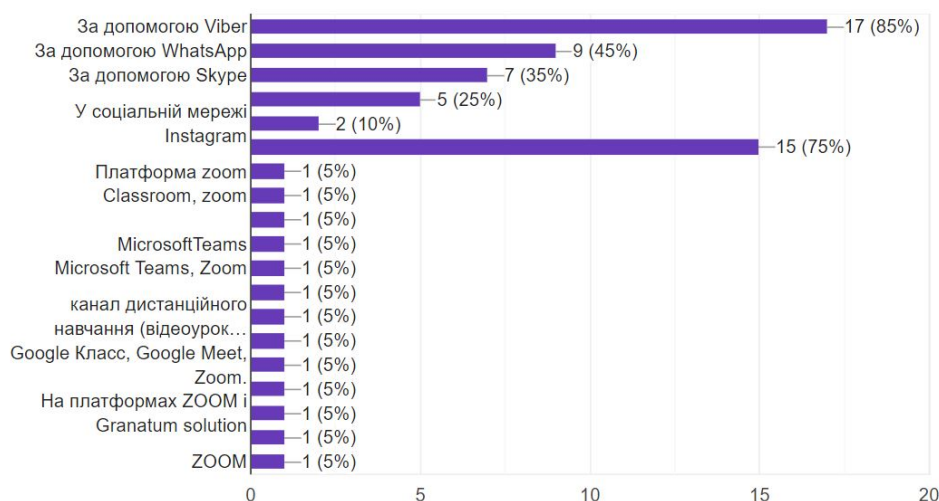
До *ризиків* віднесли:

- хибне уявлення щодо засвоєння учнями знань і сформованості в них ключових і предметних компетентностей, насамперед соціальної;
- пригнічення почуття колективізму, взаємодопомоги;

- можливість виконувати завдання безпосередньо за допомогою репетиторів і батьків, «готових домашніх завдань» тощо;
- неможливість включитися до роботи за відсутності засобів зв'язку або Інтернету;
- втрата тих учнів, які потребують контактної освіти.

На запитання щодо *труднощів, які виникали під час дистанційного навчання*, 70% респондентів відмітили технічні (під час проведення занять) та або відсутність необхідних технічних засобів та Інтернету, 25% – організаційні, 20% – методичні, 5% – змістові. При цьому, освітяни також зазначили додатково неоплачуваний час на підготовку до уроків, відсутність правового впливу на контроль присутності учнів під час онлайн навчання, обмежений час перебування за комп'ютером, виконання перевірних робіт з усіх видів мовленнєвої діяльності (у навчанні мови іврит), відсутність вчасних і корисних методичних рекомендацій щодо запровадження дистанційного навчання.

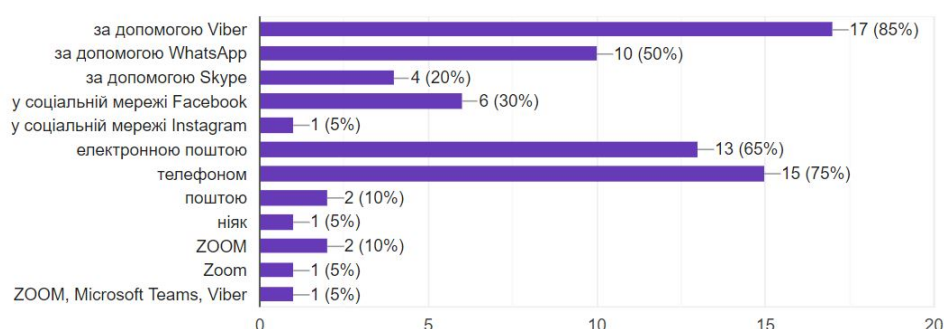
На запитання щодо *видів спілкування вчителів з учнями під час карантину* ми отримали такі відповіді (Діаграма 9):

Діаграма 9.

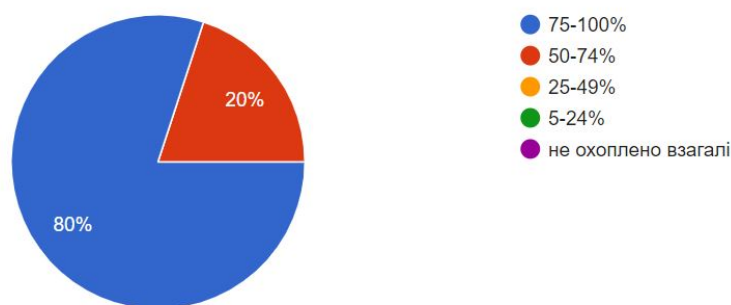
Як бачимо, лідером комунікаційних сервісів і соціальних мереж стали Viber (85%) та електронна пошта (75%), а також WhatsApp (45%), Skype (35%), Facebook (25%) та Instagram (10%). Решта ресурсів склали по 5% кожний.

Схожа, але дещо інша картина засвідчила шляхи спілкування вчителя з батьками. Як бачимо, й тут лідером виявився Viber (85%), але багато респондентів комунікували з батьками учнів телефоном (75%), електронною поштою (65%), за допомогою WhatsApp (50%), Facebook (30%), Skype (20%), звичайною поштою та за допомогою платформи ZOOM (10%), решта мереж (5%) (Діаграма 10).

Діаграма 10.

У процесі дистанційного навчання під час запровадження карантину 80% вчителів охопили 75%-100% учнів, а 20% освітян – 50%-74% учнів (Діаграма 11).

Діаграма 11.

Відповіді на запитання «Які ресурси (онлайн платформи, програми, сайти, додатки) Ви використовуєте у ході дистанційного навчання Вашого предмета?» показали, що вчителі використовували різноманітні онлайн ресурси.

Найбільш уживаними ресурсами щодо запровадження дистанційного навчання визнали платформу Zoom, якою користувалися 60% освітян, по 10% – Granatum solution, Padlet та інші освітні ресурси, програми та платформи,

програми для тестування, по 5% – Quizlet та Quizizz. 30% освітян відмітили ресурси Google, а саме Google Classroom, по 20% – Google Meet, Microsoft Teams, сайт «На урок»; по 10 % – сайт Ivritil, навчальні відео, ресурси YouTube та комунікаційні засоби Viber; по 5% – сайти Italam, Bishvil Haivrit, Office.com, мультимедійні технології, електронні підручники та посібники, аудіо тексти, презентації «Prezi», канали дистанційного навчання тощо.

Найефективнішими з них 45 % учителів відзначили Zoom, 25% – усі, 20% – Google Classroom, 10% – Microsoft Teams та по 5% – Granatum solution, Padlet, Quizlet, Quizizz, Google Meet, «На урок», Ivritil, Italam, канали дистанційного навчання й онлайн презентації та відео.

На запитання щодо користування електронними бібліотеками 55% опитаних відповіли «Ні», 10 % – «Так», 5% – «Іноді»; 10% набрала електронна бібліотека «Даркейну» та по 5% – «Флібуста» й електронні бібліотеки України.

Щодо використання мультимедійних засобів у процесі дистанційного навчання 55% учителів зазначили, що користуються дидактичною мультимедійною технікою (комп'ютером, мультимедійною дошкою, планшетом, проектором, телевізором, аудіо-візуальними засобами), 15 % – каналом YouTube, 35% респондентів відповіли просто «Так», не зазначаючи детально, 10% – «Ні» та 5% – «Іноді».

Додатково 25% освітян «нічого не використовували», по 15% користувалися різними Інтернет-ресурсами, YouTube каналом, електронними підручниками та посібниками, по 10% – презентаціями та дидактичними картками, відео уроками та відео презентаціями та по 5% – тестами, підручниками, платформами Zoom і «На урок», сайтами Центра єврейської освіти України, «Освіторія», «НУШ» і групами вчителів у соціальній мережі Фейсбук.

У ході онлайн опитування ми також визначили *найважливіші потреби освітян для ефективного впровадження дистанційного навчання.* Так, 40 % респондентів потребують сучасної техніки та відповідного технічного

обладнання для вчителів та учнів, 30% – базового навчання інформаційно-комунікаційним і сучасним освітнім технологіям, тренінгів з опанування новітніми засобами дистанційного навчання, методичних рекомендацій щодо впровадження дистанційного навчання та набуття досвіду та професійної майстерності, 10% – часу на підготовку до онлайн уроків і перевірку завдань і по 5% – налагодженої спланованої співпраці з дисциплінованими учнями та батьками, гарних слухачів, розуміння ситуації та здорових очей; такий же відсоток розподілили між собою ті, хто наразі не готовий відповісти та ті, в кого все є для успішного проведення онлайн навчання.

Під час проведення занять в онлайн режимі педагоги переважно використовували такі *педагогічні технології, методи та прийоми навчання*: 20% респондентів відзначили технології розвитку критичного мислення, проектні (у тому числі дослідницькі учнівські проекти), тестові, ігрові та квест-технології, розвитку творчої особистості (створення власних презентацій, відео роликів); 15% – роботу з робочими листами та презентаціями на платформах Zoom, Google Classroom, Quizlet, Quizizz, Ivritil, Italam, навчальні, виховні, соціальні й інформаційні технології; по 10% – роботу в парах і групові консультації, технології «перегорнутого класу», створення ситуації успіху, методи проблемного виховання; по 5% – технології змішаного навчання, комунікативні методики викладання іноземних мов, пояснювально-ілюстративний метод, роботу з книгою (текстом, аудіо та відео-текстом), складання опорних таблиць, елементи розроблення робочих зошитів, живе спілкування, виконання практичних робіт у реальному часі, самостійне опрацювання навчального матеріалу.

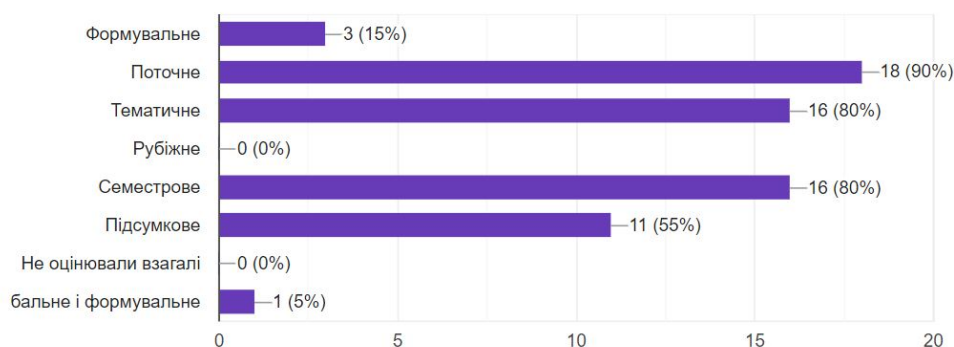
У дистанційному навчанні 95% вчителів широко використовують *інтегроване навчання* та застосовують *міжпредметні зв'язки*. Так, 55% опитаних інтегрують зміст навчання мови іврит із традицією єврейського народу, образотворчим мистецтвом, інтегрованим курсом літератури та художньою культурою, 25% вчителів історії та традиції єврейського народу

зміст свого предмету інтегрують з мовою іврит та єврейською літературою, 15% під час викладання того чи іншого предмету юдаїки (івриту, історії, традиції, літератури єврейського народу) використовують міжпредметні зв'язки з природничими науками та різними видами мистецтва (музичним, кіно, прикладним тощо).

Майже всі опитані вчителі під час дистанційного навчання надавали учням *домашні завдання*. Так, 75% з них припадали на усні та письмові вправи та завдання, 45% – на творчі роботи та проекти (включаючи створення презентацій, відео, складання сенканів, кластерів, ментальних карт і коментування готових, малювання за твором або темою, написання есе та творів), 40% – на тестові завдання, по 20% – на пошукові, проблемні й ігрові (включаючи інтелектуальні ігри, складання та розгадування кросвордів, анаграм), по 5% – на роботу з робочими листами Google Classroom, Quizlet, Quizizz, Ivritil, Italam, практичну роботу, переклад тощо.

Перевірка й оцінювання результатів досягнень учнів і зворотній зв'язок відбувалися різними способами. Так, 30% опитаних використовували для цього електронну пошту, 25% – платформу Zoom, 20% – Google Classroom, 15% – Viber і ресурси Googe (форми, таблиці, тести), 10% – Microsoft Teams та по 5% використовували різноманітні онлайн тести на платформах для самоперевірки, на сайтах «На урок» та Ivritil, в чатах, за допомогою програми Paint.

Під час дистанційного навчання вчителі застосовували *різні види контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів*. Так, 90% учителів здійснювали поточне оцінювання, по 80% – тематичне та семестрове, 55% – підсумкове, 15% – формувальне та 5% – бальне і формувальне разом (Діаграма 12).

Діаграма 12.

На запитання «Яких компетентностей набули учні під час дистанційного навчання (надпредметних, предметних, інших)?» учителі дали розгорнуті відповіді, зокрема:

- предметних компетентностей: інформаційної, хронологічної, аксіологічної (в галузі історії єврейського народу); навчилися кваліфікованому читанню, вираженню власної позиції, характеристиці героїв (літературна галузь); володіння та спілкування державною, рідною й іноземною мовами, знань з мови (вивчення нової лексики, граматичних правил) і комунікативних компетентностей у всіх видах мовленнєвої діяльності, навичок синхронного перекладу (мовна галузь);
- надпредметних компетентностей: комунікативної, творчої, самоосвітньої, математичної, соціальної, інформаційно-комунікативної, підприємницької, культурної, міжпредметної, емоційної, екологічної й основ здорового способу життя; навичок створення мультимедійних продуктів, власних презентацій, складання онлайн-тестів, роботи з цифровими носіями, володіння цифровими технологіями;
- умінь організовувати взаємозв'язок своїх знань і впорядковувати їх;
- умінь організовувати свої власні прийоми навчання;
- умінь вирішувати проблеми;
- умінь організовувати клас, мотивувати учнів, налагоджувати зворотній зв'язок;
- умінь аналізувати свою роботу;

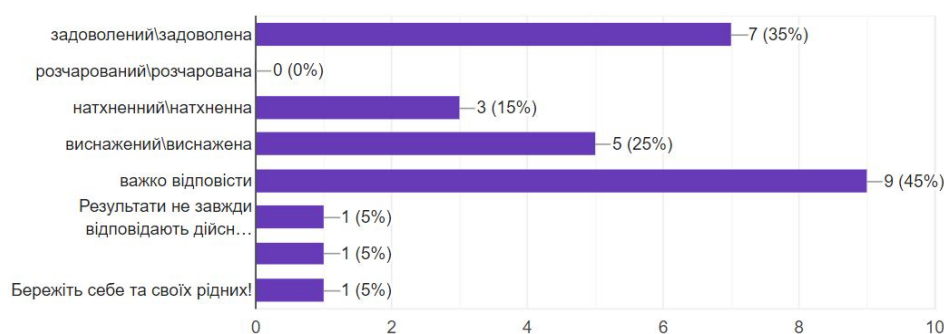
- умінь розподіляти та організовувати ефективно свій час;
- здатність до самонавчання;
- здатність думати та діяти самостійно;
- здатність до спілкування у різних ситуаціях;
- комунікативних вмінь;
- інформаційних умінь і навичок користування комп'ютером та його програмним забезпеченням, використовувати інформаційні технології;
- ініціативності, практичності, творчості, обізнаності та самовираження у різних сферах життя.

Із організації дистанційного навчання вчителі також надали свої *поради колегам*, серед яких найвагомішими були такі:

- «Відвідувати різноманітні освітні вебіари з дистанційного навчання»,
- «Вчитися та навчатися», «Бути завжди в темі, не боятися вчитися», «Вчитися потрібно всім – і дітям, і вчителям. Сьогодні швидко розвивається. Для того, щоб робота вчителя була не просто важливою, а й актуальною, ми ні в якому разі не повинні уповільнюватися у своєму професійному розвитку. Маємо йти на крок попереду, щоб завжди бути готовим до будь-яких викликів сучасного світу!»;
- «У вільний літній час зайнятися самоосвітою, логістикою сайтів з фаху (зокрема з івриту), підготовкою матеріалів на майбутнє, тому що під час таких навантажень на це не вистачало часу а те, що це не останній карантин в сучасному світі, всім вже стало зрозумілим»;
- «Організувати корпоративну платформу», «добре, коли вся школа працює на єдиній платформі, наш досвід – це Microsoft Teams. Треба налагодити комунікацію з учнями (в молодших класах скоріше з батьками), а потім проводити онлайн уроки»;
- «Дотримуватися графіку, чітко розмежовувати робочий і неробочий час, щоб не виснажитися»;
- «Використовувати методику «перегорнутого класу»»;

- «Об'єднувати клас у невеликі групи за можливості»;
- «Давати учням більше працювати самостійно»;
- «Не боятися, а робити щось своє, комфортне та ефективно для себе та своїх учнів»;
- «Терпіння та здоров'я»;
- «Витримки, сил, творчого натхнення»;
- «Наполегливості».

Емоційний стан учителів впродовж здійснення дистанційного навчання під час карантину показав, що 45% учителям важко відповісти на це запитання, 35% задоволені своєю роботою, 25% респондентів виснажились, 15% надихнулися своїми результатами та по 5% зазначили, що результат не завжди відповідає дійсності, але позитивом є не втрачений час та турбота про безпеку себе та своїх близьких (Діаграма 13).

Діаграма 13.

Здійснене дослідження дозволило виявити актуальні психолого-педагогічні, лінгводидактичні та методологічні проблеми організації й упровадження дистанційного навчання предметів юдаїки (мови іврит, історії, традиції, літератури єврейського народу, інтегрованих курсів тощо), а саме:

- *потреби* у належному матеріально-технічному, правовому та навчально-методичному забезпеченні процесу дистанційного та змішаного навчання;
- *необхідності визначення* основних характеристик дистанційного навчання з урахуванням ризиків і труднощів його забезпечення у реальному освітньому процесі;

- *аналізу стану застосування комунікаційних сервісів, соціальних мереж, мультимедійних та Інтернет-ресурсів, онлайн платформ, програм, сайтів і додатків з метою їх ефективного запровадження у дистанційне або змішане навчання;*
- *урахування порад та психо-емоційного стану педагогів з огляду на досвід упровадження дистанційного навчання в період карантину.*

Отримані результати мають стати підґрунтям для *розроблення* змісту, методів і прийомів формування інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів і здобувачів освіти; *добору* технологій щодо навчання, контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів у процесі формування наскрізних і предметних компетентностей; *створення* методичних рекомендацій щодо впровадження дистанційного та змішаного навчання; *зміни* підходів до змісту й організації підвищення фахового рівня освітян.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : наказ МОН України від 25.04.2013 № 466 [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>. Дата звернення: 18, Берез., 2020.
2. Н. В. Бакуліна, Зв'язок із експериментальними закладами освіти. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://undip.org.ua/info/9883/>. Дата звернення: 29, Трав., 2020.
3. Н. В. Бакуліна, «Застосування інноваційних технологій у дистанційному навчанні предметів юдаїки», на *V міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути* : тези доп. [Електронний ресурс]. Доступно: https://lib.iitta.gov.ua/720834/1/Bakulina_2020_06_03_tozy-159-172.pdf. Дата звернення: 19, Черв., 2020.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ (З ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ КАРАНТИННИХ РЕАЛІЙ)

Бесараб Олена Миколаївна

кандидат філологічних наук, доцент, доцент

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Дистанційна освіта – взаємодія викладача та учнів між собою на відстані, до якої залучені всі притаманні навчальному процесу компоненти (мета, зміст, методи, організаційна форма, засоби навчання) та яка реалізується специфічними засобами Інтернет-технологій або іншими засобами, що передбачають інтерактивність.

Дистанційна освіта – це можливість навчатися та отримувати необхідні знання віддалено від навчального закладу в будь який зручний час.

Положення про дистанційну освіту виокремлює наступні моделі дистанційного навчання: на базі самостійного вивчення матеріалу (екстернат); навчання в університеті, співпраця навчальних закладів; автономні освітні установи; автономні навчальні системи; дистанційне навчання з використанням мультимедійних програм [1]. Нас цікавить остання з цих моделей, а саме, дистанційне навчання з використанням мультимедійних програм.

Зазвичай застосування такої моделі навчання дозволяє скоротити витрати часу та коштів на підготовку та проведення навчання, збільшити коло відвідувачів занять, дає можливість учасникам навчального процесу самостійно планувати місце, час та тривалість занять, створити єдиний освітній простір (у рамках відповідної групи, факультету, навчального закладу).

У ситуації карантину, який триває в Україні третій місяць, всі пов'язані з системою освіти мали змогу зрозуміти й на практиці відчути всі переваги і недоліки такої форми освіти. Першочерговим завданням було перебороти побоювання деяких учасників процесу щодо їх здібності до швидкого

оволодіння новими комп'ютерними програмами для дистанційного навчання та їх технічної спроможності проводити заняття он-лайн у режимі реального часу відповідно до діючого розкладу.

До переваг можна віднести зростання кількості відвідувачів, зокрема, на лекційних заняттях. Однак, поодинокими, але є випадки неможливості відвідування занять студентами через технічні проблеми (нестійку роботу або відсутність Інтернету у віддалених населених пунктах, технічну незабезпеченість студентів та, подекуди, викладачів засобами зв'язку сучасного зразка, що лімітує їх спроможність працювати у нових багатофункціональних комп'ютерних програмах). Отже, «маємо те, що маємо» [Л.М.Кравчук].

Перевагою, звичайно є мобільність такого виду навчання. Працюючи з ноутбука, планшета чи смартфона долучитися до заняття можна з будь-якої локації (звичайно ж, за умови безперервного доступу до всесвітньої мережі).

Серед недоліків такого виду навчання – зменшення можливості контролювати самостійність виконання тестових та контрольних завдань. Складання заліків та іспитів також, здавалося б, набуває меншої об'єктивності, адже виконуючи роботу вдома студенти можуть використати не лише власні знання, але й деякі допоміжні консультативні засоби (що майже неможливо проконтролювати). Але, здебільшого, результати виконання завдань є, навіть у такій системі контролю, більш менш прогнозованими.

Список використаних джерел:

1. Дистанційна освіта [Електронний ресурс]// www.mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/distancijna-osvita

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Інна Ковальчук

Фахова підготовка магістрів не можлива без професійної педагогічної практики. У ході практики майбутні фахівці закріплюють здобуті уміння та навички, застосовують теоретичні знання на практиці. Це дозволяє їм переконатися у правильності вибору професії, перевірити дієвість теоретичних знань та набути впевненості у рівні власної педагогічної майстерності.

Успішність проходження магістрами практики залежить, у першу чергу, від науково обґрунтованих організаційних засад процесу.

Визначальною ознакою професійної готовності магістра має стати творче володіння методами і прийомами викладацької та науково-дослідної діяльності. При цьому майбутні фахівці мають засвоїти не лише класичні методи викладацької діяльності, але й методи творчого характеру, які орієнтовані на впровадження в освітню культуру алгоритму розв'язання складних багатопроблемних програм. Проходження практики орієнтоване на формування у магістрів здатності демонструвати знання та уміння відповідно до положень Болонського процесу. Тобто майбутні викладачі за період практики поглиблюють професійні знання та уміння, навчаються аналізувати, порівнювати, оцінювати обирати альтернативні варіанти, інтегрувати знання у нову практику, відповідати за прийняті професійні рішення, володіти методикою проведення констатуючого та формуючого експерименту, інтерпретувати наукові результати, робити наукові висновки, у них формуються навички професійної рефлексії.

Розглянемо варіант професійної педагогічної практики, що включає в себе два блоки завдань: викладацький і науково-дослідний. Такий варіант організації

практики за ходом проведення передбачає три етапи: підготовчий, власне практика і підсумковий.

Обговорення ходу викладацького блоку практики маємо у роботах Є. Швець, Д. Швець, Т. Лепейко, І. Кінас. Науково-дослідний блок розкритий у дослідженнях В. Саюк, С. Обіход, Г. Тарасюк, К. Шиманської. Разом з тим є доцільність обґрунтувати організацію цих двох блоків практики.

Підготовчий етап організації професійної педагогічної практики передбачає збір інформації про магістрів, їхніх керівників, теми наукових досліджень, складання наказу та визначення розкладу проходження практики.

Зазвичай інформація про магістрів є вихідною для подальшої роботи з ними. У ході бесід доцільно з'ясувати коло інтересів майбутнього фахівця напрям дослідження. Бажано ці показники врахувати коли буде узгоджуватися розклад викладацького складу й магістра на період практики. Потрібно взяти до уваги, що прихід на кафедру юного фахівця є стресовою ситуацією не лише для магістра, але й для викладацького складу, тому не зайвим буде спланувати ознайомлення з документацією кафедри та закладу вищої освіти. Вважаємо що корисним для зменшення стресу буде вивчення Статуту вищого навчального закладу, плану роботи кафедри, плану роботи методичної комісії, звітів з наукової роботи кафедри, методичної продукції кафедри. Тому доцільно брати до уваги цей аспект роботи практиканта як одне із завдань професійної педагогічної практики.

Підготовчий етап завершується ознайомленням викладачів з проектом наказу та затвердженням провідних завдань для магістрів на практику. Серед них: ознайомлення з установчими документами закладу вищої освіти, документами, що визначають діяльність кафедри чи підрозділу, методичною продукцією кафедри, підготовка до лекцій і семінарів та їх проведення, робота над науковим дослідженням, участь у наукових конференціях, що дотичні до теми магістерської роботи; проведення виховної роботи зі студентами, робота з Інтернет ресурсами та з каталогами наукової бібліотеки.

Другий етап організації практики передбачає проведення самої практики. Доцільно ознайомити студентів з затвердженим наказом та обговорити моменти, які дозволять уникнути непорозумінь на наступних етапах практики: що робити практиканту в випадку відрядження чи хвороби викладача, як діяти якщо у розкладі пар є непередбачені зміни, якою має бути поведінка якщо практикант захворів і не може виконати передбачене планом навантаження або якщо є потреба в уточненні завдань практики, їх конкретизації.

Запрошення керівників практики на конференцію, безперечно, є важливим для її ефективної організації. Адже є можливість передбачити ситуації, що можуть вплинути у подальшому на хід проходження практики. Саме досвідчений майстер викладацької та науково-дослідної роботи стане добрим прикладом в професійній орієнтації студента. Адже розуміємо, що за два місяці майбутній фахівець швидше набуває навичок самоорганізації у викладацькій і науково-дослідній роботі аніж навичок професіонала.

Під час практики керівник практики здійснює постійний супровід студента: надає теоретичні консультації, відвідує пари практиканта, обговорює їх, фіксує виконання студентом індивідуального графіка практики. Блок викладацької практики зазвичай проходить як: залучення магістра до підготовки і проведення лекцій та семінарських занять, бажано, щоб вони узгоджувалися з темою дослідження магістра; обґрунтування нових методів викладання; проведення ділових ігор, добір матеріалу для практичних занять, розробка тестів; участь у проведенні дистанційного навчання, чергування в гуртожитках, по факультету, на кафедрі. Як правило, за період проходження практики магістри завершують розпочате дослідження, виступають з його результатами на студентській науковій конференції, запроваджують результати у освітній процес. Доцільним буде опанування студентами навичками роботи В. Сухомлинського, А. Макаренка, Ш. Амонашвілі, О. Безпалько, О. Гончаренка, М. Євтуха, М. Фіцули, І. Руснака, Л. Зязуна та ін.. Безперечно доцільно звертати увагу на запровадження іноземного досвіду у вітчизняну практику освіти.

Завдання другого блоку практики – науково-дослідного полягає у формуванні в магістрів навичок виконання науково-дослідної роботи. Серед яких такі як: робота з каталогом наукової бібліотеки та Інтернет - ресурсами; володіння змістом методів дослідження та вимогами до їх використання; застосування сучасних інформаційних технологій для проведення наукових досліджень; обробка отриманих результатів, аналіз й представлення результатів дослідної роботи у вигляді презентацій, тез, наукових статей. На кафедрі визначені головні умови до підготовки магістерської роботи. Вони передбачають володіння змістом досліджень з даної галузі знань і з обраної магістром теми; знання історії розвитку конкретної наукової проблеми; навиками проведення теоретичної обробки наукових джерел, уміннями проведення експерименту. Науково-дослідна частина практики може мати такі форми: виконання завдань наукового керівника відповідно до затвердженого плану роботи над магістерською роботою; участь у конференціях та науковій роботі кафедри; публікація тез доповідей, наукових статей; участь у науково-дослідних проектах, які виконуються на кафедрі. Розклад роботи магістра на період практики складається таким чином, щоб він мав можливість для самопідготовки та роботи у бібліотеці.

Завершальний етап організації практики передбачає підготовку до захисту результатів практики. Як показує досвід, раціонально його проводити у вигляді конференції. На якій кожен магістр презентує отримані професійні результати у вигляді звіту чи презентації. Присутні на конференції фахівці мають можливість задавати запитання як із викладацького блоку практики так і з науково-дослідного. Як правило звіт магістра орієнтований не лише на перевірку діяльності практиканта в ході практики, але й на виявлення моментів такої організації практики, яка б дозволила отримати вищий рівень підготовки фахівця і максимально можливу його самореалізацію. Тому побажання практикантів обов'язкового враховуються для організації практики на наступний рік.

Студенти, які не виконали завдання практики без поважної причини і не пересклали його, відраховуються за академічну заборгованість.

Оцінка магістра за педагогічну професійно-орієнтовану практику є свідченням його методичної і наукової грамотності, здатності вирішувати професійні задачі, генерувати нові оригінальні ідеї, практикувати інноваційні методи діяльності, володіти сучасними інформаційними технологіями.

Безперечно, кожен новий потік магістрів-практикантів дає поштовх до вдосконалення організації практики, адже особистісно-орієнтований підхід вимагає максимального врахування індивідуальних і професійних потенційних можливостей практиканта. Тому вважаємо, при організації практики надати якомога більше самостійності практиканту для розвитку його індивідуальності, вироблення власного стилю роботи. При цьому до уваги беремо рекомендації І. Зязуна, І. Беха, С. Сисоевої, О.Гомонюк, Л. Поліщук.

Таким чином, організація практики магістра є надзвичайно відповідальним і складним завданням, адже від цього етапу значною мірою залежить самореалізація студента, його задоволення від обраної професії і бажання подальшого працевлаштування та самореалізації за обраним фахом.

БЕЗПЕЧНА ПОВЕДІНКА ДОШКІЛЬНИКА У ПОБУТІ ЯК ОДИН ІЗ АСПЕКТІВ ЙОГО СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Матвієнко Світлана Іванівна

к. п. н., доцент кафедри дошкільної освіти

Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

ORCID. ID <http://orcid.org/0000-0001-7591-1683>

Дорош Анастасія Максимівна

магістр спеціальності «дошкільна освіта»

Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

У сучасному суспільстві питання безпеки людини набувають особливої актуальності. Як соціальне середовище, так і різні технологічні, природні чинники несуть собою загрозу для життя та здоров'я людей. При цьому, в коло постраждалих від різних життєво небезпечних факторів усе частіше потрапляють діти. Якщо для дорослого населення усунення вищевказаних чинників обумовлюється діяльністю державних структур, окремих виробництв, підприємств тощо, то стосовно дітей дошкільного віку на рівні державної освітньої ланки, – дошкільної освіти, – ведеться цілеспрямована робота з формування у малят основ безпеки поведінки та охорони здоров'я.

Короткій характеристиці специфіки педагогічної роботи з виховання у дітей дошкільного віку безпеки поведінки у побуті **присвячено дану статтю.**

Наукове осмислення поняття «безпечна поведінка» в межах нашого дослідження значною мірою пов'язане із аналізом дефініцій «безпечна», «безпека». У Великому тлумачному словнику сучасної української мови знаходимо таке визначення поняття «безпечна – та, що не криє в собі небезпеки або захищає кого-, що-небудь від небезпеки» [3, с. 45].

Безпеку як наукову категорію вивчають у багатьох галузях науки, тому це поняття має різні тлумачення. Найбільше прийнятним, на нашу думку, є визначення безпеки, запропоноване в термінологічному словнику-довіднику за редакцією І. Дуднікової: «Безпека (у перекладі з грецьк. – «володіти ситуацією») – це стан захищеності особи, певної спільноти або країни у цілому від будь-яких загроз, а також запобігання цим проявам та шляхам їхнього усунення» [4, с. 21].

За визначенням Л. Логачової, О. Прогнімак, у найзагальнішому значенні безпеку слід розуміти як відсутність загроз життєво важливим інтересам держави, суспільства, особистості, збереження їх цілісності і наявність перспективи їх розвитку [7, с. 5]. Однак за твердженням Р. Якіма, з яким ми повністю погоджуємося, поняття «безпека» потрібно розглядати конкретніше – як захист від небезпек, одну з основних умов самовизначення, саморозвитку особистості [13, с. 5].

З такого тлумачення поняття можна вичленити три складових діяльності людини, спрямованих на забезпечення власної безпеки:

1) *попередження* виникнення небезпеки чи загрози – дії, що охоплюють передбачення, профілактику і припинення загрозової ситуації;

2) *запобігання* (уникнення) – діяльність, спрямована на недопущення, нейтралізацію та обмеження сфери чи дії причин, що ведуть до появи небезпек і загроз;

3) *припинення* (подолання) – діяльність, що полягає в недопущенні розвитку, тривалості вже активізованої загрози чи небезпеки [5, с. 189].

Проблема виховання безпечної поведінки дітей старшого дошкільного віку пов'язана з такими віковими особливостями їх розвитку, як підвищена рухова активність, цікавість, повна довіра до всіх і всього, що їх оточує, безпосередність, відсутність відчуття небезпеки, яке не розвивається у дітей майже до дошкільного віку, емоційність, наслідуваність.

У процесі розвитку у дитини з'являється багато умовних рефлексів, спрямованих на задоволення соціальних потреб дитини. Упродовж дитинства

триває інтенсивний розвиток психічних процесів дитини (мислення, увага, пам'ять). Це створює необхідні передумови для здобування нових форм досвіду шляхом виховання та навчання. Як зазначає О. Лоза, малюки володіють майже необмеженими можливостями освоєння нових форм своєї поведінки [8, с. 76].

У старшому дошкільному віці дитина починає орієнтуватися на набуту нею до даного віку систему суджень, зразків поведінки, принципів та соціальних норм. Мірилом такого ставлення малюка до навколишнього слугує дорослий, – його ставлення до людей, довкілля, речей, а також його поведінка та реальні дії, які він здійснює відносно інших людей, предметів, природи тощо.

Як зазначав Г. Костюк, вирішальна роль у формуванні в дитини основ безпечної поведінки відіграє сформованості системи мотивів, які спонукають особистість до тих чи інших дій [6, с. 177]. «У системі суспільних відносин, – підкреслює Г. Костюк, – у дитини формуються мотиви поведінки» [там само]. У разі виконання правил безпечної поведінки дитина отримує від дорослих позитивне підкріплення своєї поведінки. Узагальнення й закріплення позитивних емоційних переживань і прагнень викликає потребу в дитини поводитися так, як вимагає засвоювана норма поведінки.

Л. Виготський говорив про те, що «науку життя» малюк пізнає під впливом педагогів та найближчого оточення, проте, якими б не склалися зовнішні обставини для дитини, вона повинна сприймати їх як «своєрідну перевірку на витривалість» [2, с. 22].

Фахівцями різних наукових напрямків зазначається, що таким механізмом має стати освіта. Дана підготовка повинна проходити на всіх етапах життя людини і починати її необхідно з дошкільного віку (Н. Авдєєва, А. Баранов, О. Князева, Р. Стеркіна, Т. Грядкіна) [1].

Дошкільний вік – найважливіший період, коли формується особистість і закладаються міцні основи безпечної життєдіяльності. Саме цей вік характеризується наростанням рухової активності і збільшенням фізичних можливостей дитини, які, поєднуючись з підвищеною допитливістю,

прагненням до самостійності, нерідко призводять до виникнення травмонебезпечних ситуацій, в основному – у побуті. Серед побутових травм найбільш часто зустрічаються такі: поранення та удари; опіки; електротравми; отруєння; потрапляння в організм сторонніх тіл.

В силу фізіологічних і психологічних особливостей даного віку дошкільнята не можуть самостійно визначати свою міру небезпеки. Видатний педагог-реформатор Януш Корчак писав: «Дітям абсолютно так само, як і дорослим, хочеться бути здоровими і сильними, тільки не знають, що для цього треба робити. Поясни їм, і вони будуть берегтися». Внутрішнє емоційне ставлення дитини до навколишньої дійсності формується з її практичних взаємодій з цією дійсністю. При цьому дорослі люди, які люблять і опікують своїх дітей, часом припиняють їх допитливість словами: «Не чіпай», «Відійди», «Не можна». Або, навпаки, намагаються пояснити що-небудь шляхом довгих і не завжди зрозумілих дітям настанов. Все це, як правило, дає зворотний результат. Якщо заборон буде занадто багато – дитина не зможе виконувати їх повною мірою та неминуче буде порушувати. Тому надзвичайно важливо створити такі умови в закладі дошкільної освіти та у сім'ї, які дозволять дитині планомірно засвоювати правила безпечної поведінки в побуті.

Т. Хромцова вважає, що в сучасній дошкільній педагогіці, широке коло норм і правил поведінки стає внутрішнім надбанням дитини тільки за умови, що вони переломлюються через внутрішній світ самого дошкільника, через його власну діяльність [12, с. 22].

Формування безпечної поведінки в побуті розглядається в науковій літературі в широкому сенсі як інтеграція ціннісних орієнтацій і досвіду діяльності особистості в екстремальних побутових ситуація. Виокремлені смислові та структурні одиниці безпечної поведінки старшого дошкільника є ціннісні орієнтації, на які можуть бути спрямовані діяльність педагогів і батьків в зв'язку з формуванням у дітей старшого дошкільного віку досвіду діяльності особистості в екстремальних побутових ситуаціях.

Розглянемо, якою мірою основи роботи з виховання у дітей безпеки поведінки у побуті представлені у змісті чинних програм дошкільної освіти.

Так, у програмі розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» стосовно усіх вікових груп за освітньою лінією «Особистість дитини» виділено підрозділ «Безпека життєдіяльності». У його змісті вказується на те, що дошкільник повинен бути обізнаним із такими чинниками небезпеки у побуті, як пожежі (й, відповідно, бути компетентною у правилах пожежної безпеки); розуміти, яку небезпеку становлять гострі, ріжучі та вибухонебезпечні предмети, ліки та хімічні речовини [11, с. 171].

В освітній програмі «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку вказується на необхідність формування у дітей навичок здоров'язбережувальної поведінки [10, с. 9]. У розділі «Особистісний розвиток» вказується на необхідність навчати малюка «помічати небезпеку в повсякденному житті (поведінка на дорозі, незнайомі люди тощо) [10, с. 32]. На жаль, інші аспекти щодо виховання основ безпеки у дитини 6-7 років у даній програмі не зазначено.

В освітній програмі для дітей від двох до семи років «Дитина» основи педагогічної роботи з дітьми з формування у них безпеки поведінки у побуті частково представлено у розділі «Соціальний світ» за освітньою лінією «Дитина у соціумі». Автори програми звертають увагу на те, що дитину слід навчати основ безпечного поводження з вогнем. Більшої уваги приділено питанням виховання навичок безпечного поводження з незнайомими.

Безперечно, для дітей дошкільного віку певну небезпеку у побуті становлять дії або поведінка незнайомих людей, їхні поради, прохання, намагання зайти в оселю. З наведеного прикладу зрозуміло, що безпека поведінки – категорія різноаспектна, тісно пов'язана не тільки із збереженням життя та здоров'я, але й з ґрунтовною проблемою соціалізації дитини.

Як зазначає С. Матвієнко, серед показників сформованості компетентності дитини, повинні поєднуватися кілька елементів – стосовно знань дітей про

навколишній світ, його природу, предметний світ, явище природи, функціональне наповнення життя людей, а також стосовно «володіння елементарними знаннями про соціальні явища, події, людей, взаємини, способи їх налагодження» [9, с. 171].

Таким чином, у даній статті нами було розглянуто один із аспектів проблеми виховання у дітей дошкільного віку безпечної поведінки у побуті, коротко схарактеризовано її сутність; проаналізовано, якою мірою дана проблема віднайшла місце у змісті нормативних документів дошкільної освіти. На нашу думку, дане питання тісно пов'язане із іншими аспектами особистісного зростання дитини, проте, як визначив короткий аналіз змісту програм дошкільної освіти, даному питанню приділяється недостатня увага.

Подальших наукових розробок, на нашу думку, вимагають питання, пов'язані із визначенням інтегральних основ безпечної поведінки дитини під впливом різних зовнішніх чинників.

Література

1. Авдеева Н. Н. Князева О. Л., Стеркина Р. Б. Безопасность: учебн. пособ. по основам безопасности жизнедеятельности детей старшего дошкольного возраста. Москва: Академия, 2015. 393 с.
2. Выготский Л. С. Педагогическая психология / под ред. В.В. Давыдова. Москва: Педагогика-Пресс, 1996. 536 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ-Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. 1140 с.
4. Дитина. Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
5. Дуднікова І. І. Екологія і безпека життєдіяльності: термінологічний словник –довідник. Київ: Вища школа, 2005. 257 с.
6. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток

особистості. / під ред. Л. Н. Проколієнко. Київ: Рад школа, 1989. 608 с.

7. Логачова Л. М., Прогнімак О. Д. Життя в небезпеці? *Безпека життєдіяльності*. 2003. № 1. С. 5 –7.

8. Лоза О. Б. Особиста безпека дитини: посібник для батьків та вихователів з курсу «Захист життя та здоров'я дітей, норми поведінки у надзвичайних ситуаціях». Суми : ВВП «Мрія – 1» ЛТД, 1999. 84 с.

9. Матвієнко С. І. Методика формування у дошкільників соціальної компетентності: навч. посіб. Ніжин: Вид-во НДУ імені М. Гоголя, 2012. 106 с.

10. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / за заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ: Українська академія дитинства, 2017. 80 с.

11. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / за ред. О. І. Білан. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 256 с.

12. Хромцова Т. Г. Воспитание безопасного поведения в быту детей среднего дошкольного возраста: учебн. пособ. Москва: Педагогическое общество России, 2005. 80 с.

13. Яким Р. С. Безпека життєдіяльності людини: навч. посібн. Львів: «Бескид Біт», 2005. 304 с.

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ «ІНЖЕНЕРНОЇ ГРАФІКИ»

Пащенко Ірина Миколаївна

Викладач спеціальних дисциплін Гірничого коледжу Криворізького
національного університету

«Інженерна графіка» - одна з основних навчальних дисциплін для підготовки фахівців спеціальностей технічного напрямку. Для багатьох технічних спеціальностей ця дисципліна є базовою. Вивчення дисципліни «Інженерна графіка» забезпечує розвиток просторового уявлення, логіки та творчого професійного мислення. Без знань та навичок, отриманих на дисципліні «Інженерна графіка» неможливе якісне вивчення спеціальних дисциплін та підготовка кваліфікованого фахівця. Саме на дисципліні «Інженерна графіка» майбутні фахівці набувають вміння працювати з технічною документацією.

Сучасний етап розвитку людства характеризується швидким розвитком новітніх технологій, наукових знань та технічних досягнень тому спеціаліст високого класу перш за все повинен бути готовим до таких швидких змін, вміти самостійно розвиватися та вдосконалюватися. Для успішного подальшого професійного росту необхідно володіти сучасними технологіями, мати бажання та можливість розвиватися разом з науково-технічним прогресом. Зміни, що відбуваються на ринку праці, потребують відповідних змін в процесі підготовки компетентного фахівця. У зв'язку з цим виникає необхідність впровадження інноваційних технологій навчання, які сприяють розвитку творчої, активної, самостійної особистості, що є базовою умовою для успішного професійного та життєвого шляху. Активне застосування інноваційних технологій в навчальному

процесі підвищує активність студентів у пізнавальній діяльності і зацікавленість до навчання, що в свою чергу підвищує якість підготовки майбутнього фахівця.

Особливу роль в сучасному освітньому процесі займають комп'ютерні технології. Використання комп'ютерних технологій можливе для різних методів та форм організації освітнього процесу і завжди дає високу результативність тому, що викликає зацікавленість та активність до такого роду діяльності у студентів. Вміле використання комп'ютерних технологій в навчальному процесі забезпечує розвиток професійних знань, творчості та стимулює студентів до самовдосконалення. Комп'ютерні технології значно розширюють можливості для вивчення дисципліни та формують у студентів навички та вміння використання нових інформаційних технологій.

Для виконання креслень дуже зручним є застосування графічних редакторів, наприклад: КОМПАС, RCHICAD, AutoCAD, тощо, які дозволяють значно спростити та прискорити їх виконання. Звичайно комп'ютерні технології суттєво поліпшують умови праці, але вони можуть бути корисні лише тому, хто має глибокі знання, вміння, об'ємне та творче мислення. Тому застосуванню в виконанні креслень комп'ютерних редакторів повинно передувати оволодіння ручною графікою. Лише під час роботи з графічним інструментом студент поступово досягає професійного творчого мислення. Крім того комп'ютерна програма не обирає необхідні елементи, типи ліній та інші складові зображень креслення, це робить людина базуючись на набутих знаннях. Корисне використання графічних редакторів можливо тоді, коли студенту отримане завдання зрозуміле, а теоретичні знання та практичні навички дозволяють йому знайти правильні та раціональні шляхи його вирішення. Якщо застосовувати комп'ютерні програми мінуючи ручного етапу виконання графічних робіт, то процес оволодіння графічним редактором студентами буде більш складним та довгим, тому що студенти ще не мають необхідного рівня знань та вмінь. Це в свою чергу призводить до втрати зацікавленості до вивчення дисципліни, та веде до низької якості навчання. Адже саме тоді, коли

студенти виконують доступне для них завдання вони відчують впевненість в своїй силі рухатися вперед та мають бажання вчитися.

Комп'ютерні графічні програми сприяють розвитку просторового уявлення, завдяки можливостям створення об'ємних об'єктів на базі плоских зображень, або навпаки створення плоского зображення по заданій 3D -моделі. Особливо корисне виконання зображень в графічному редакторі під час вивчення нарисної геометрії та проекційного креслення. Адже графічні завдання з проекційного креслення потребують активного об'ємного мислення та найчастіше викликають труднощі у студентів під час їх виконання. Але треба зауважити, що такий процес бистрого отримання плоского зображення на базі об'ємного або навпаки, дають можливість зрозуміти суть самого процесу, але не пояснюють правила проекційної побудови та проекційного зв'язку. Тому застосовувати комп'ютерні програми для виконання подібних графічних завдань доцільно студентам, що вже мають необхідний багаж теоретичних знань, або для пояснення матеріалу з метою спрощення сприйняття шляхом додання різноманітного наочного демонстраційного матеріалу, створивши базу необхідних прикладів. Комп'ютерні технології дають можливість викладачу створити необхідну для розуміння та швидкого засвоєння нового матеріалу наочність. Також застосування комп'ютерних технологій для виконання креслень дає можливість заощадити час на оформлення та створення текстових супровідних документів.

Для успішного засвоєння нового матеріалу під час вивчення дисципліни «Інженерна графіка» доцільним є застосування презентацій PowerPoint. Це дає можливість активізувати пізнавальний процес, підвищити якість та збільшити кількість наданого матеріалу. Завдяки застосуванню презентацій новий матеріал можна дати більш повно, з більшою кількістю прикладів побудов, що спрощує засвоєння матеріалу, залишає більше часу на закріплення його практично, дозволяє підвищити ефективність та раціональність проведеного заняття.

Для викладачів не є новою проблема бракування навчальних годин на вивчення дисципліни. Особливо істотно ця проблема впливає на якість вивчення дисципліни «Інженерна графіка», тому що теоретичний матеріал не закріплений практикою значно знижує якість навчання. На допомогу для вирішення цієї проблеми також приходять комп'ютерні технології. Позитивний результат в якості вивчення дисципліни можна отримати, якщо застосовувати комп'ютерні технології постійно для різних видів пізнавальної діяльності. Суттєво спростити роботу на заняттях дає можливість використання електронних посібників, методичних рекомендацій, інструкцій, тощо, які дають можливість студентам самостійно додатково опрацьовувати матеріал, повертатися до попередніх вивчених тем під час виконання графічних робіт на парах та під час виконання домашніх завдань. Створені електронні посібники можуть містити більше прикладів в порівнянні з тим, що розглядається під час пояснення матеріалу у зв'язку з обмеженням часу, та дають змогу студентам використовувати їх додатково для самостійного опрацювання, для повторення попередніх тем або в якості допомоги для виконання самостійних графічних завдань. Використання електронних матеріалів стимулює активну пізнавальну діяльність та розвиток професійного мислення, що підвищує якість засвоєння теоретичного матеріалу та практичних вмінь.

Значно спрощує роботу викладача та дозволяє більш раціонально використовувати час заняття наявність робочого зошита, що створюється викладачем. Робочий зошит повинен містити деякі теоретичні відомості та практичні завдання розташовані в порядку згідно програми. Наявність робочого зошиту дає можливість студенту завжди виконуючи графічне завдання переглянути попередні теми, що викликали питання, повторити теорію та виконати нові завдання не витрачаючи час на зайві побудови та оформлення роботи. Використання робочого зошиту дозволяє викладачу та студентам ефективно використовувати час заняття, більше часу витрачати на практичну діяльність, що робить знання глибокими та якісними, а навчання цікавим.

Широке застосування комп'ютерних технологій для контролю знань вже стало звичним для навчальних закладів різного рівня і різних дисциплін. Для дисципліни «Інженерна графіка» контроль знань з використанням комп'ютерних технологій може застосовуватись для проведення тестового контролю або виконання графічних робіт в комп'ютерних редакторах.

Для сучасного суспільства вже стало нормою активне використання в повсякденному житті та професійній діяльності мережі Інтернет. І для сучасного викладача інтернет-мережа є активним помічником в організації навчального процесу, що особливо ціно з урахування збільшення об'єму самостійної роботи. Створення інтернет-платформи викладачем дає змогу підтримувати стійкий дистанційний зв'язок зі студентами, використовувати творчий потенціал створюючи різного роду завдання, проводити опитування, тощо.

Активне використання комп'ютерних технологій стимулює навчально-пізнавальну діяльність студентів, підвищує рівень знань, дає широкі можливості для самостійної творчості та співпраці з викладачем, а сам процес навчання стає більш цікавим, гнучким, активним та різноманітним.

Сучасні ринок праці висуває нові вимоги до кваліфікації спеціалістів, що в свою чергу потребує змін в навчальному процесі. Підготовка кваліфікованого фахівця сьогодні неможлива без застосування сучасних комп'ютерних технологій. Застосування інноваційних комп'ютерних технологій під час вивчення дисципліни «Інженерна графіка» стимулює творче мислення, активізує самостійну пошукову діяльність, забезпечує засвоєння вмінь та знань в межах програми дисципліни, готує до успішного навчання на спеціальних дисциплінах, вдалого професійного старту та росту в подальшій трудовій діяльності.

Список використаних джерел:

1. Боровой Г. Л. Совершенствование графической подготовки будущих инженеров-педагогов / Г. Л. Боровой, Н. В. Барановская // Образовательные технологии в преподавании графических дисциплин : материалы II республ. науч.-практ. конф., Брест, 18-19 мая 2007 г.; Брестский гос.т техн. ун-т; редкол. : В. В. Тур [и др.]. – Брест, 2007. – С. 13-15.
2. Вікіпедія – вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. - <http://wikipedia.org> .
3. Зінченко, В.П. Психологічні основи педагогіки: (Психолого-педагогічна основа побудови розвиваючого навчання): навч. посібник для студентів вузів / В.П. Зінченко. – М. : Гардаріки, 2002. - 431 с.
4. Зязюн І. А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи / І. А. Зязюн // Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи: монографія. – К.; Глухів: РВВ ГДУ, 2005. – 234с.
5. Карабчевский В. В. Компьютерные технологии в инженерной графике: опыт разработки и применения обучающих систем / В. В. Карабчевский, С. В. Детюк // Образование и виртуальность-2000: сб. тр. 4-й междунар. конф. – Харьков : УАДО, 2000. – С. 165-169.
6. Компетентнісний підхід у педагогічній освіті: Колективна монографія / Під ред. Козирєва В.А., Радионовой Н.Ф.– Спб.: Вид-во РГПУ ім. А.І. Герцена, 2004.
7. Кравченя Э. М. Технические средства обучения : учеб. пособие / Э. М. Кравченя. – Минск : Выш. шк., 2005. – 304 с.
8. Малаховская В. В. Применение мультимедийных технологий при изучении графических дисциплин / В. В. Малаховская // Труды молодых спец. Полоц. гос. ун-та. Вып. 31. Промышленность. – 2008. – С. 40-42.
9. Малашенков С. И. К вопросу о необходимости модернизации курса “Начертательная геометрия” / С. И. Малашенков, П. И. Скоков // Выш. шк. – 2010. – № 3. – С. 69-70.

10. . Романычева Э. Т. Учебно-методический комплекс “Инженерная и компьютерная графика” на базе электронных средств обучения / Э. Т. Романычева, О. Г. Яцюк // Актуальные вопросы графического образования молодежи : тез. докл. VII Всероссийской науч.-метод. конф., Рыбинск; Рыбинская гос. авиационная технолог. акад. им. П. А. Соловьева. – Рыбинск, 2007. – С. 49-54.

11. Хороленок Л.А. Інноваційна діяльність викладача в умовах переходу на ФГОС / Л.А. Хороленок // Спеціаліст. - 2012. - №4 -С. 13—15.

ОРТОБІОЗ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Шишова Інна Олексіївна

к.п.н, доцент, доцент кафедри спеціальної освіти та здоров'я людини
факультету педагогіки та психології Центральноукраїнського державного
педагогічного університету імені Володимира Винниченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7716-6178>

Психологія та педагогіка здорового способу життя є сучасними і актуальними, принципово важливими науками. Напевне, скільки часу людство існує, стільки питання гарного самопочуття, настрою, волі та знаходження сил до здійснення різних видів діяльності, продовження періоду життєвої активності цікавили як вчених різних галузей, так і звичайних людей.

Особливо актуальними питання гарного самопочуття, профілактики хвороб, лікування є в умовах пандемії, коли на тлі інших, можливо, не завжди таких загострених, але наявних життєвих негараздів, варто бути здоровими, сильними, проявляти найкращі якості – гуманізм, доброту, спокій, оптимізм, найкращі почуття, емоції, риси характеру.

В умовах постійного або тимчасового стресу знаходиться більшість людей, адже і в побуті, і під час виконання професійних обов'язків значними є відповідальність, фізичне, психічне, розумове навантаження. До однієї з професій, що потребує докладання значних зусиль, належить професія фахівця спеціальної освіти, який працює із людьми, які мають особливі освітні потреби.

Метою нашого дослідження є: 1. Простежити шляхи формування ортобіозу в творчості І. Мечникова. 2. Актуалізувати необхідність створення конструкту психогігієнічної структури особистості студентів, майбутніх

спеціальних педагогів. 3. Дослідити напрями ортобіозу особистості майбутнього фахівця спеціальної освіти.

Особливості підготовки студентів до роботи в системі спеціальної освіти досліджено у працях Л. Будяк, Е. Данілавічюте, Т. Дегтяренко, В. Засенка, А. Колупаєвої, С. Литовченко, О. Мартинчук, О. Таранченко, О. Федоренко та ін. Принциповими є питання психологічного, психічного, душевного, духовного, морального здоров'я, які прагнули розв'язати в межах різних наук – психології, психіатрії та психопатології, фізіології, психогігієни, педагогіки, вчені В. Ананьєв, П. Ганнушкін, В. Бехтерєв, Б. Братусь, Б. Карвасарський, С. Корсаков, І. Коцан, Г. Ложкін, Г. Никифоров, М. Мушкевич, В. Мясіщев, Н. Ходирєва та ін. Значну увагу даним питанням приділено в працях зарубіжних психологів і психіатрів А. Адлера, А. Асаджіолі, С. Грофа, А. Елліса, Е. Еріксона, А. Маслоу, К. Р. Роджерса, В. Франкла, З. Фрейда, Е. Фрома, К. Хорні, К. Г. Юнга.

Як правило, досить колоритно, цікаво та ґрунтовно питання ведення здорового способу життя та профілактики негативних звичок та порушень стану самопочуття ефективно висвітлювала етнопедагогіка, яка у вигляді спостережень за людьми різного віку, формування національних традицій, фольклору досліджувала та, певною мірою, удосконалювала, змінювала фактори, які покращують або, навпаки, погіршують стан здоров'я, зміцнюють або послаблюють імунітет, спонукають до виникнення хвороб або сприяють одужанню.

В основу поняття ортобіозу в освіті покладені ідеї вчення Іллі Ілліча Мечникова про ортобіоз як основу здоров'я і творчого довголіття людини, основними положеннями якої є профілактика інтоксикації кишечника та її негативних наслідків у вигляді імунної недостатності та хронічних запальних процесів органів травлення на тлі постстресорних реакцій, та дослідження, проведені у сфері психології здоров'я.

Ілля Ілліч Мечников (1845-1916) є видатним вченим світового рівня, біологом, лауреатом Нобелівської премії з медицини, автором багатьох видатних відкриттів в галузі зоології, ембріології, мікробіології, патології та бактеріології, розробником фагоцитарної теорії імунітету, дослідником способів лікування важких інфекційних хвороб, який присвятив своє життя вирішенню величозначного й благородного завдання – боротьбі за людське довголіття. Розмірковуючи в книзі «Етюди оптимізму» про старість, тривалість життя, природну смерть, психічні рудименти людини, етапи історії розвитку тваринних суспільств, песимізм і оптимізм, Гете і Фауста, мораль, геронтологію як науку, особливо підкреслюючи роль гігієни, вживання різних видів молочнокислих продуктів, Мечников пише: «Стоит только подумать о том, насколько сохранение собственного здоровья и сил физических и умственных драгоценно для окружающих, а также о том, до чего полезны заботы о здоровье и сохранении умственных и физических способностей этих окружающих (будут ли то собственные или чужие дети, родные, друзья, одноплеменники, единомышленники или даже люди вообще)» [1, с. 17]. Також актуальною є думка Мечникова про те, що «нужно сделать все возможное для того, чтобы люди могли провести полный цикл своей жизни и чтобы старики могли выполнить столь важную роль советников и судей благодаря их большому знанию жизни» [1, с. 130]. Вчений підкреслює роль почуття життя та оптимізму у житті людини: «ввиду того что «чувство жизни» поддается развитию, следует в этом смысле направлять и воспитание, точно так же, как мы стремимся у слепых усовершенствовать чувства, заменяющие зрение. Поэтому молодым людям, склонным к пессимизму, надо всегда внушать, что их душевное состояние только временное и что оно, по законам человеческой природы, должно будет уступить место более светлому мирозерцанию» [1, с. 223].

На нашу думку, «педагогу, що працює із дітьми з особливими потребами, важливо бути настільки компетентним у своїй діяльності, щоб ефективно аналізувати вікові та індивідуальні особливості дітей, вміти установлювати

контакт із ними, керувати їхнім розвитком, уникати помилок у своїй роботі, знаходити підхід не тільки до комунікабельних, а й до малоактивних, проблемних дітей, розпізнавати причини дитячої поведінки, особливості їхньої взаємодії у колективі, стосунки з однолітками і дорослими, «проекувати» розвиток особистості вихованців, допомагати їм уникати помилок і невдач, розуміти закономірності результатів своєї діяльності, цілеспрямовано шукати і знаходити раціональні способи досягнення педагогічної мети, сприяючи соціальній адаптації та суспільній інтеграції, формуванню особистості дітей із різними групами порушень.

Сучасна освіта потребує викладачів, які в змозі не тільки добросовісно й ефективно виконувати свої професійні зобов'язання, але духовно збагачувати, підтримувати, підносити молодь. Загальна психологічна культура як складова культури людини є складно структурованим утворенням, що дає змогу розуміти внутрішній світ людини, ефективно вирішувати життєві психологічні проблеми, адаптуватися й самовизначатися в соціумі, сприяє самореалізації, саморозвитку, гармонізації внутрішнього світу та стосунків з оточенням, породжує стан внутрішнього благополуччя» [2, с. 267].

Ми вважаємо, що «студенти, опановуючи предмети психолого-педагогічного профілю, мають розуміти необхідність емоційного розвитку. Важливим чинником виховання емоцій студентів є мистецтво. При цьому юнаки та дівчата мають не тільки зрозуміти і його роль у власному розвитку, а ще й осягнути психотерапевтичний вплив мистецтва на емоційну сферу дитини, його комунікативну, регулятивну, катарсичну функції. Вони мають дізнатися, що участь дитини з проблемами у художній діяльності з однолітками і дорослими розширює її соціальний досвід, вчить адекватній взаємодії і спілкуванню у спільній діяльності, забезпечує корекцію порушень комунікативної сфери, дозволяє розкрити індивідуальні особливості, що сприяє формуванню внутрішнього світу дитини, утвердженню у неї почуття соціальної значущості» [2, с. 269].

Діяльність фахівця з дітьми з особливими освітніми потребами вимагає від педагогів високого рівня розвитку особистості, наявності рис характеру, психогігієнічних знань, умінь, навичок, які дозволять ефективно здійснювати професійну діяльність, зберігаючи власну особистість, гарне самопочуття, настрій, соціалізацію у всіх сферах життя. Студентам, майбутнім спеціальним педагогам, потрібні ґрунтовні знання з методик навчання учнів з особливими потребами фаховим дисциплінам, оволодіння знаннями щодо раннього виявлення порушень розвитку, здійснення корекційної роботи; правильного діагностування розвитку дитини, урахування її можливостей; психологічної підготовки дитини та її батьків до навчання спільно зі здоровими однолітками; надання психологічного супроводу; тісної співпраці з батьками; створення спеціальних умов у класі, школі; підготовки звичайних учнів класу до взаємодії з дитиною, яка має особливі освітні потреби.

Під час вивчення навчальних дисциплін: «Вступ до спеціальності», «Спеціальна психологія», «Логоритміка», спеціальних методик викладання загальноосвітніх дисциплін дітям із особливими освітніми потребами студенти мають всі умови досить глибоко засвоїти питання навчання, виховання, освіти, соціалізації, абілітації та реабілітації осіб з порушеннями психічного та (або) фізичного розвитку різних вікових категорій – від раннього дитинства до періодів післяшкільного професійного навчання та самостійної трудової діяльності у дорослому віці.

Водночас, на нашу думку, посилення потребує психологічний блок дисциплін, адже, враховуючи складність, багатопрофільність, багатоплановість, велику відповідальність майбутньої діяльності та, водночас, необхідність бути гармонійно розвинутими особистостями, які зможуть поділитися власним оптимізмом, добротою, впевненістю, мудрістю, енергійністю, активністю з вихованцями, учнями та їх батьками, фахівець спеціальної освіти має отримати оптимальний комплекс знань, вмінь та навичок, який допоможе бути життєво

стійкими, психічно та психологічно здоровими, самоактуалізованими і під час навчання, і у майбутній професії.

Психічне здоров'я, що передбачає наявність механізмів і структури психічних процесів та станів, здатності саморегуляції та регуляції власної діяльності, координації діяльності згідно з нормативами часу та простору є, на нашу думку, одним з найважливіших психологічних конструктів, які мають бути опановані під час навчання у закладі вищої освіти, а знання, формування і дотримання основних складових психічного здоров'я і благополуччя, здійснення самоспостереження, розуміння як наявних проблем, так і знаходження шляхів їх подолання, розвиток психологічної гнучкості, почуття гумору, опанування ефективних технологій профілактики та подолання стресу дозволять відчувати себе більш впевнено, долаючи життєві шляхи.

Реалізація цього напряму підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти можлива, на нашу думку, як під час опанування предметів психологічного циклу, так і під час факультативних занять, гуртків, здійснення наукової роботи у вигляді написання статей, проектів, участі у тренінгах, ведення здорового способу життя, наявність творчого підходу до його перебігу. Досить новою і цікавою технологією вважаємо можливість проходження курсів на спеціально створених онлайн платформах.

У майбутніх фахівців спеціальної освіти потрібно формувати психолого-дидактичні, спеціально-дефектологічні вміння, розвивати професійну самосвідомість, психологічну культуру, вміння володіти психологічними технологіями.

Принциповим є розвиток таких складових, як: одухотворення, рівень освіти, особистісні якості – толерантність, емпатія, життєва мудрість, шляхетність, і особливу увагу на практиці приділяємо шляхам формування та розвитку психічного здоров'я студентів. Елементом системи є особистісний розвиток майбутніх фахівців спеціальної освіти.

Синергетичний підхід у підготовці студентів, майбутніх спеціальних педагогів у вищій школі, передбачає взаємопов'язаність складових, які потрібно осмислити та реалізувати під час навчального процесу.

Майбутні фахівці мають не тільки оволодіти основами фахових предметів, але й навчитися власній емоційній саморегуляції, творчим підходам до майбутньої діяльності.

«Студенту потрібно вчитися блокувати негативні фактори, використовувати тільки позитивне самонавіювання. Нервову систему необхідно тренувати, чергуючи напруження із розслабленням, привчаючи організм до психічної гнучкості, відшукуючи, наскільки це можливо, позитивні моменти в різних складних і стресових ситуаціях, адже негативних емоцій все одно уникнути неможливо. Великий емоційно-творчий потенціал має національне та світове мистецтво: фольклор, театр, музика, музеї, образотворча діяльність, кінематограф, література, декоративно-ужиткове мистецтво, природа» [2, с. 269].

«Вже починаючи з першого курсу у студентів потрібно формувати стійку працездатність, впроваджуючи оптимальні методики опанування навчальних знань, спонукати до створення режиму праці та відпочинку, харчування, дотримування санітарно-гігієнічних вимог, використовувати як традиційні, так і сучасні освітні методики. Принциповими при цьому вважаємо такі напрями психогігієни, як: профілактика екзаменаційного стресу, психопрофілактика простудних та вірусних захворювань, розвиток загальнокультурного та загальнооздоровлювального векторів особистості» [3, с. 193].

Актуальним є комплексний характер впровадження психогігієни та здійснення профілактичних заходів шляхом здійснення координаційно-інформаційного, загальноосвітнього, попереджувального, корекційного, оздоровчо-адаптаційного напрямів діяльності.

Ефективними у цьому напрямі можуть стати тренінги, онлайн курси з профілактики стресу, опанування найкращих сучасних технік здорового способу життя, у тому числі і навчання, і відпочинку.

Складовою структури підготовки фахівця спеціальної освіти є формування ортобіозу – правильного, грамотного, адекватного меті та потребам способу життя, який вестиме до спокійного врівноваженого настрою, отримання задоволення від власного стану і потоку навколишніх подій.

Висновки.

1. Вчення І. Мечникова про ортобіоз як умову здоров'я і довголіття продовжує залишатися актуальним і в двадцять першому столітті, а такі шляхи формування ортобіозу в творчості І. Мечникова, як вживання певних особливо корисних продуктів, дотримання гарного настрою, оптимізм, позитивно впливатиме на перебіг життя людини і, можливо, зможе продовжити його тривалість.

2. Конструкт психогігієнічної структури особистості студентів, майбутніх спеціальних педагогів передбачає дотримання як суто фізичних, так і емоційних, особистісних, духовних складових ведення здорового способу життя.

3. Основні напрями ортобіозу особистості майбутнього фахівця спеціальної освіти передбачають дотримання складових здорового способу життя, правильного харчування, можливо, дієти, помірному руху, виконання оптимальних для підтримання гарного самопочуття фізичних вправ, перебування на свіжому повітрі, профілактика порушень постави, системних захворювань організму.

Подальші наукові розвідки ми плануємо спрямувати на дослідження можливостей використання етнопедагогічних складових у структурі формування ортобіозу майбутнього фахівця спеціальної освіти.

Список використаних джерел:

1. Мечников И.И. Этюды оптимизма. М.: Наука, 1987. 328 с.
2. Шишова І.О. Емоційно-творча складова підготовки майбутніх вчителів до корекційної діяльності. Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи:

методологія, теорія, технології». Додаток 2, том 1, Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014 р. С. 266-270.

3. Шишова І.О. Психогігієна у структурі особистісного розвитку майбутніх фахівців спеціальної освіти. Матеріали II-Всеукраїнської науково-методичної конференції «Забезпечення якості вищої освіти», яка проходила 08-10 квітня 2020 року. Одеса: Одеська національна академія харчових технологій, 2020. С. 191-194.

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

ЧИСЛОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПОВЕДІНКИ ПОТОКУ ПОЛІМЕРНИХ ГРАНУЛ ТА ДЕФОРМАЦІЙНІ ВЛАСТИВОСТІ ПОЛІМЕРНИХ ГРАНУЛ

Гондляр Олександр Володимирович

д.т.н, професор, завідувач кафедри ХПСМ національного технічного
університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського"

Горобчук Віктор Миколайович

Студент національного технічного університету України "Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

Горобчук Яна Михайлівна

Студентка національного технічного університету України "Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

Проведено числове моделювання поведінки потоку полімерних гранул в робочій зоні екструдера. В результаті чисельного моделювання в системі EDEM отримано еволюцію руху частинок у робочій зоні екструдера. Встановлено, що в зоні загрузки спостерігається поступовий рух частин вздовж робочої зони екструдера, а на підході до зони пластикації відбувається ущільнення часток. Приведено графіки залежності зміни сили стискання часток у часі.

В роботі числове моделювання поведінки потоку полімерних гранул розглядається в рамках загальних співвідношень методу дискретних елементів. Поступальний і обертальний рух дискретних елементів описується за допомогою

рівнянь Ньютона-Ейлера. Для i -го елемента у цьому випадку записується відома система рівнянь[1,2]:

$$m_i \ddot{\mathbf{u}}_i = \mathbf{F}_i, \quad (1)$$

$$J_i \dot{\boldsymbol{\omega}}_i = \mathbf{T}_i, \quad (2)$$

де: \mathbf{u}_i - зміщення центрального елемента в фіксованій (інерційній) системі координат x_i , $\boldsymbol{\omega}_i$ - кутова швидкість, m_i - маса елемента, \mathbf{F}_i - результуюча сила, \mathbf{T}_i - результуючий момент щодо центральних осей, J_i - момент інерції. Оскільки в роботі розглядається потік полімерних сферичних частинок, то момент інерції визначається згідно формули:

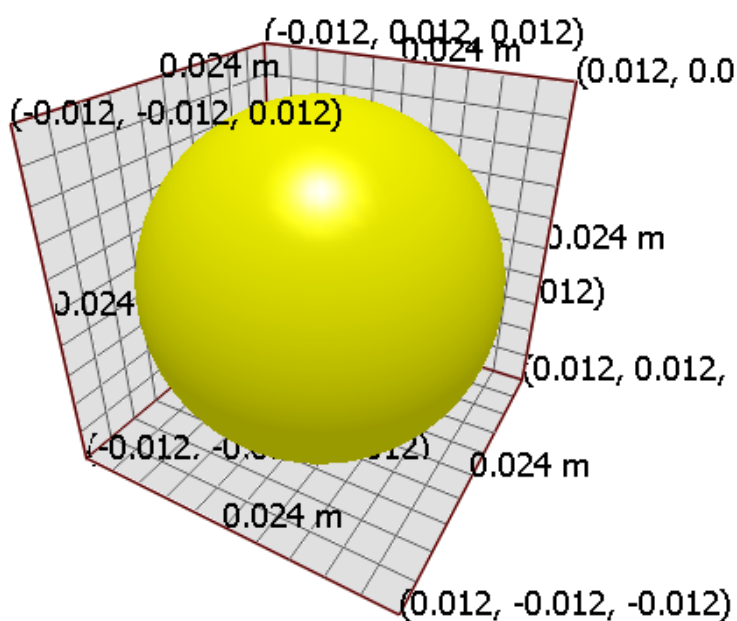
$$J_i = \frac{2}{5} m_i R_i^2, \quad (3)$$

Пружна, контактна взаємодія двох сферичних частинок здійснюється за відомою формулою Герца[3], а саме;

$$F_{n,ij}^e = \frac{4}{3} \frac{E_i E_j}{(1-\nu_i^2)E_j + (1-\nu_j^2)E_i} \sqrt{\frac{R_i R_j}{R_i + R_j}} \delta_{ij}^{\frac{3}{2}}, \quad (4)$$

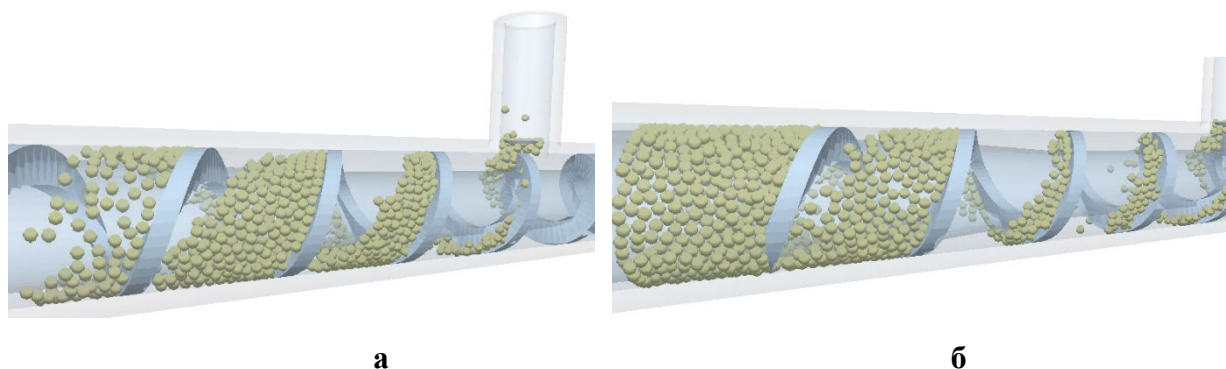
де: E_i , ν_i , R_i – модуль Юнга, коефіцієнт Пуассона та радіус i -ої частинки відповідно, δ_{ij} - це величина фіктивного проникнення однієї частки в іншу яка визначає радіус контакту.

Для моделювання потоку полімерних часток в цій роботі, використовуються частинки радіусом 0.012 м та радіусом контакту 0.015 м (Мал. 1). Отримання чисельних результатів по дослідженню процесу руху часток в робочій зоні екструдера виконано на базі системи EDEM[3]. Для моделювання взаємодії часток використана контактна модель «Hertz-Mindlin with Bonding», яка дозволяє прослідити не тільки процес контактної взаємодії, але й моделює склеювання частинок за заданими властивостями адгезійного слою.

Мал. 1. Геометричні параметри сферичної частинки

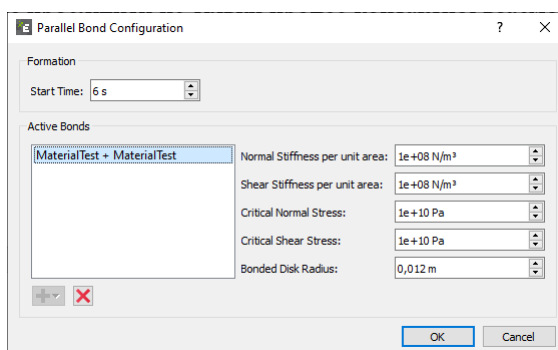
В результаті чисельного моделювання в системі EDEM отримано еволюцію руху частинок у робочій зоні екструдера. В зоні загрузки (Мал. 2, а) спостерігається поступовий рух частин вздовж робочої зони екструдера, а підході к зоні пластикації (Мал. 2, б) відбувається ущільнення часток.

Мал. 2. Рух часток полімеру вздовж шнека екструдера

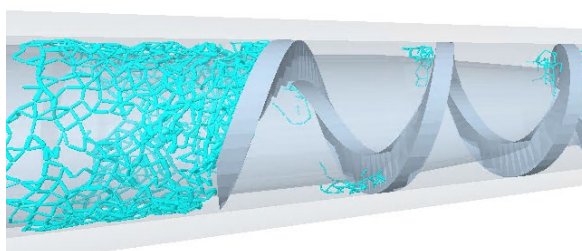
На мал. 3 приведено параметри адгезійного контакту між полімерними частинками, де: «Normal stiffness per unit area» - це жорсткість на розтяг/стиск уздовж основної осі зв'язку, «Shear stiffness per unit area» - це зсувна жорсткість в ортогональній площині до основної осі зв'язку, «Critical Normal stress» - максимальне нормальне напруження, яке може витримати зв'язок до того, як не вийде з ладу, «Critical shear stress» - це максимальне тангенціальне напруження,

яке може витримати зв'язок до того, як не вийде з ладу, «Bonded disk radius» - це радіус зв'язку між частинками.

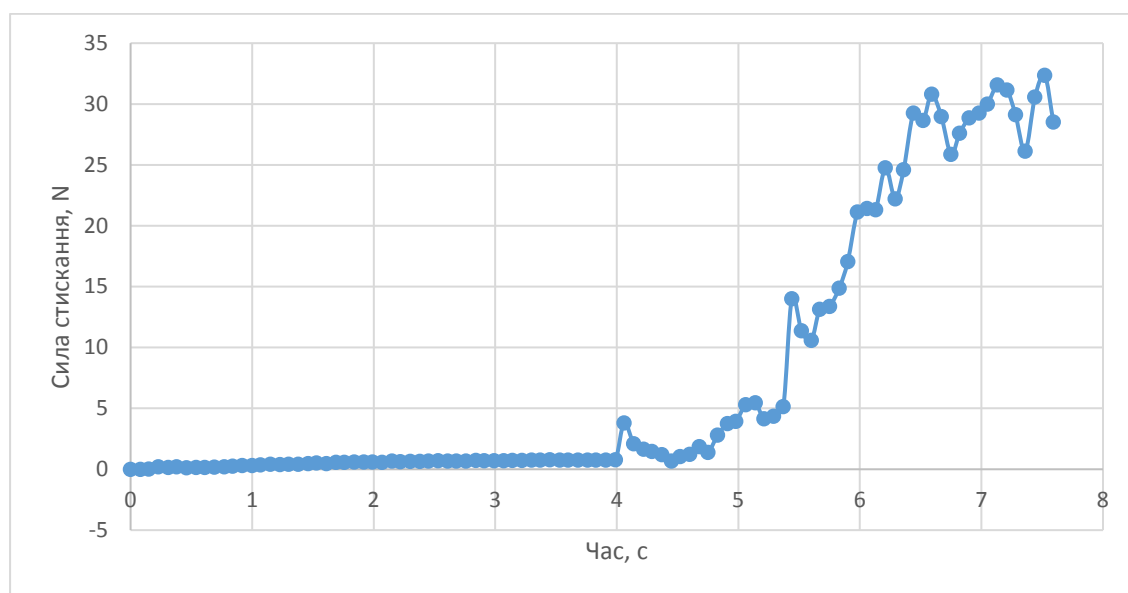
Мал. 3. Параметри адгезійного контакту часток

В результаті моделювання цього процесу за контактною моделлю «Hertz-Mindlin with Bonding» в процесі ущільнення через 5 секунд з моменту завантаження в робочій зоні екструдера, утворюються адгезійні зв'язки між частками, які схематично відображенні на мал. 4.

Мал. 4. Зв'язки що утворюються внаслідок ущільнення часток полімерів

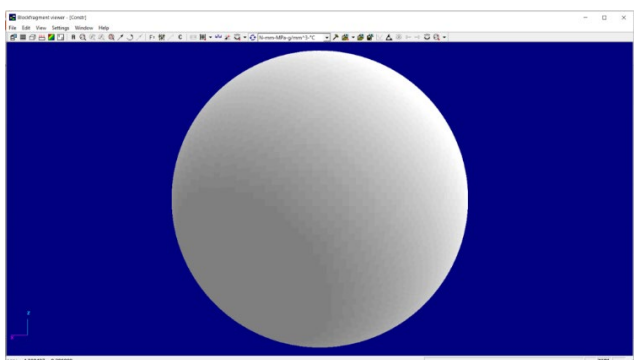
Процес ущільнення а також встановлення зв'язків веде до істотного збільшення сили обтиску між частинками, що фіксується на діаграмі зміни тиску (Мал. 5) після 5 секунди.

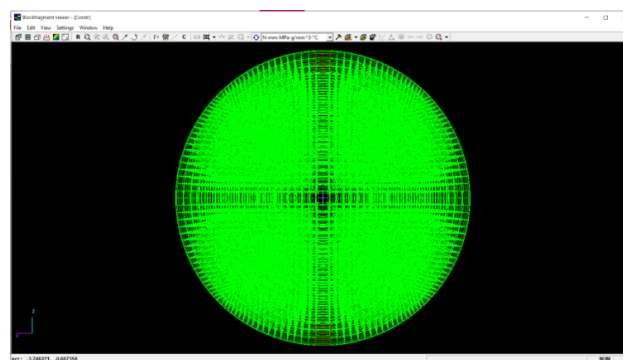
Мал. 5. Графік зміни сили стискання часток у часі

Проведено числовий аналіз деформування полімерної сферичної гранули. В результаті чисельного моделювання в системі APROKS отримано еволюцію змін еквівалентних напружень за Мізесом у сфері в залежності від рівня навантаження. Встановлено, що для коректного чисельного моделювання на базі методу скінчених елементів необхідно виконувати у фізично- та геометрично нелінійній постановці. Показано якісне узгодження з експериментальними даними.

Розрахунок полімерної сфери на міцність виконаний в рамках програмного забезпечення APROKS, яке розроблене кафедрою ХПСМ КПІ[4-6]. На базі системи APROKS проведений розрахунок сферичної частинки та розроблена її розрахункова схема. Для цього на мові програмування Fortran написана програма координат користувача та підключена в бібліотеку програм координат системи APROKS. Модель яку отримали, на базі створеної програми, приведена на мал.6. Сферична частинка завантажена на полюсах вимушеними переміщеннями для імітації контактного навантаження (Мал.7.).

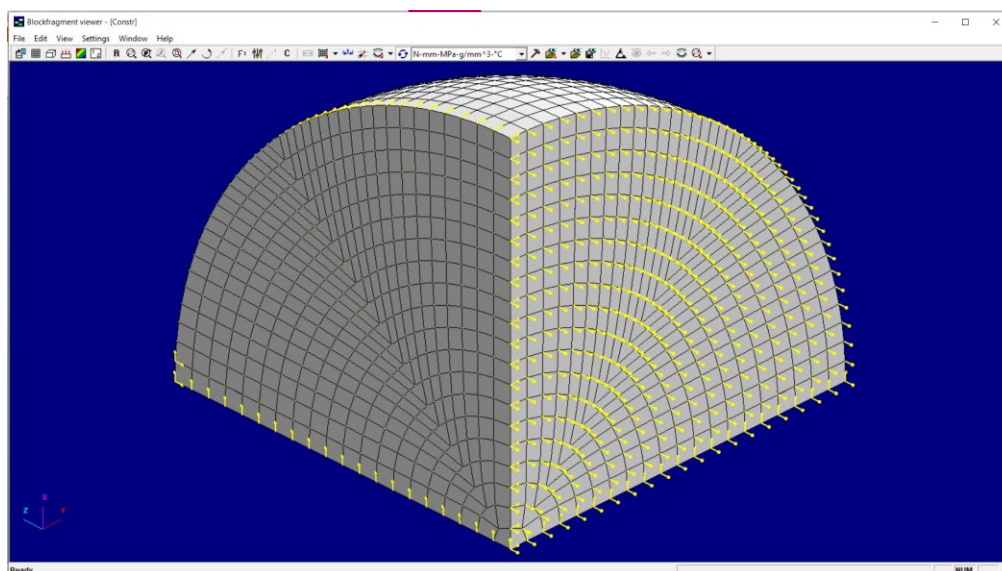

Мал. 6. Загальний вид сферичної частинки

Мал. 7. Умови навантаження сферичної частинки

В якості розрахункової схеми сфери прийнята її 1/8 частина з урахуванням граничних умов, що забезпечують умови симетричного напруженого стану (Мал. 8.).

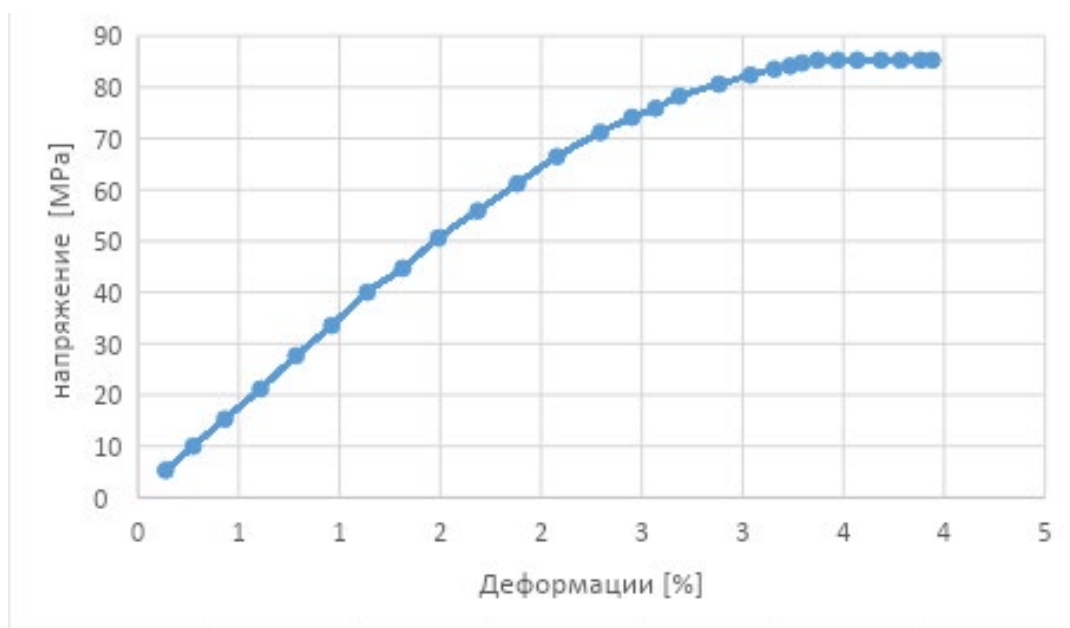

Мал. 8. Розрахункова схема сферичної частинки

Сфера виконана з полімерного матеріалу Tesamid 66, властивості якого приведені в табл.1. Діаграма пластичності наведена на мал. 9.

Модуль пружності (випробування на розтягнення)	3500	Мпа
Межа міцності	85	Мпа
Межа міцності при розтягуванні	84	МПа
Теплове розширення (CLTE), 23 - 60 ° C (DIN EN ISO 11359-1; 2)	11	[10 ⁻⁵ K ⁻¹]
Теплове розширення (CLTE), 23 - 100 ° C (DIN EN ISO 11359-1; 2)	12	[10 ⁻⁵ K ⁻¹]
Питома теплоємність	1,3	[J / (g*K)]
Теплопровідність	0.36	[W/(m*K)]

Табл.1. Фізико-механічні характеристики Tecamid 66

Мал.9. Діаграма пластичності Tecamid 66

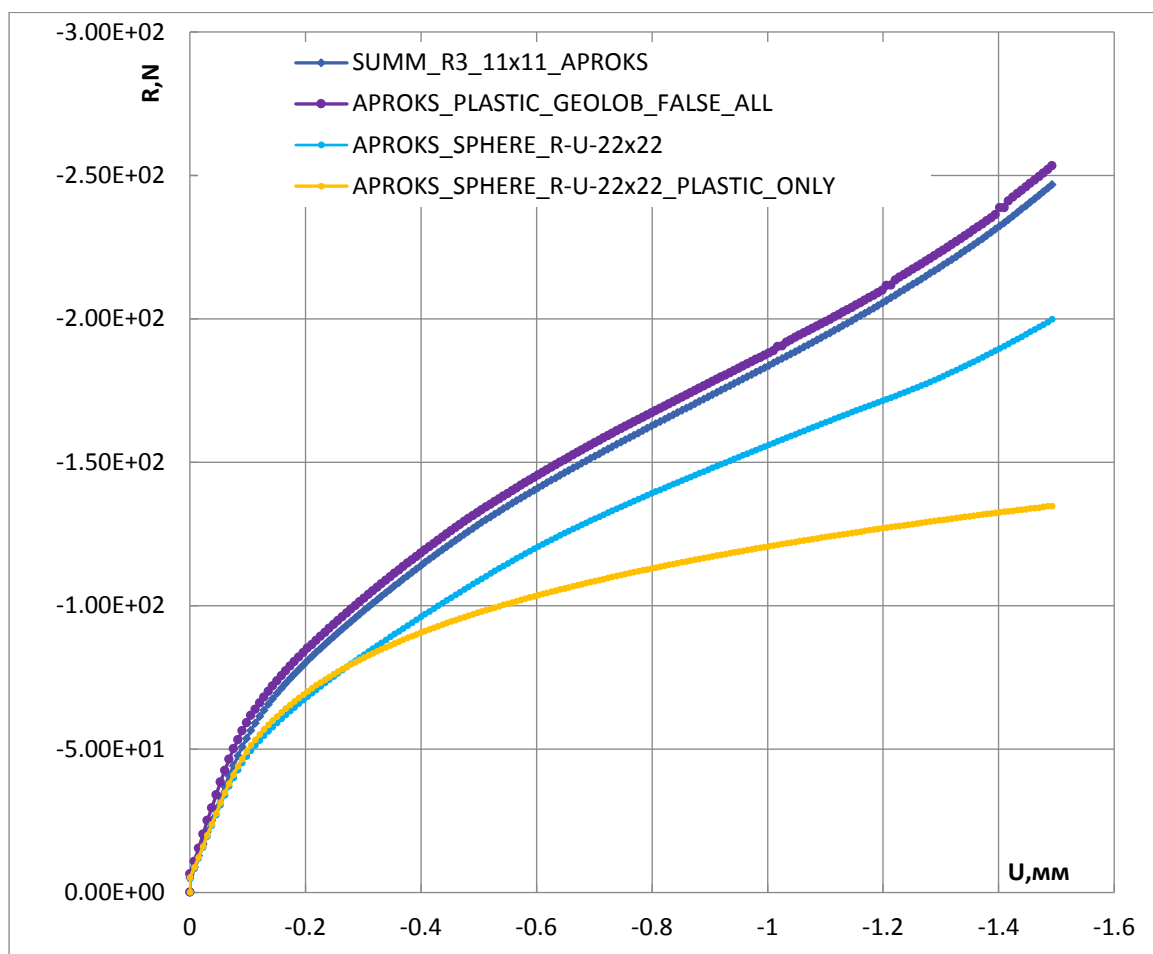
Розрахунок сфери виконувався в декількох постановках:

1. Лінійний розрахунок;
2. Геометрично нелінійний розрахунок;
3. Фізично-нелінійний розрахунок (пластичне деформування);
4. Спільний фізично- та геометрично нелінійний розрахунок.

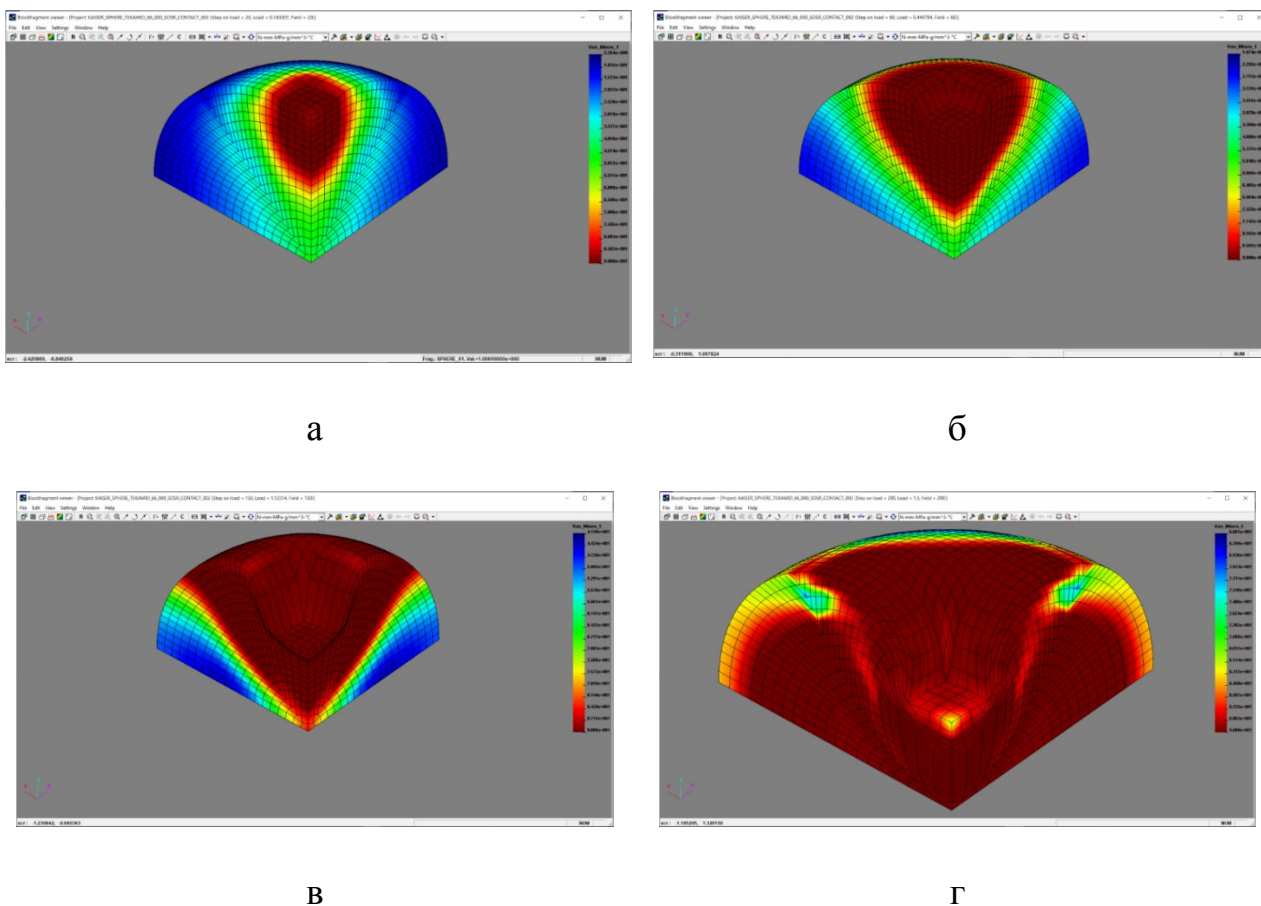
Результати розрахунків приведені на мал. 10.

Аналіз отриманих результатів дозволяє зробити висновок про те що, коректне моделювання напруженого деформівного стану сфери потрібно виконувати в спільній геометрично та фізично-нелінійній постановці.

Історія розповсюдження зон пластичності в полімерній сферичній гранулі в залежності від рівня навантаження приведена на мал.11. Аналіз цих результатів дозволяє зробити висновок про наявність суттєвих зон пластичних деформацій, що зумовлено нелінійною діаграмою деформування матеріалу TECAMID 66 згідно мал. 9.

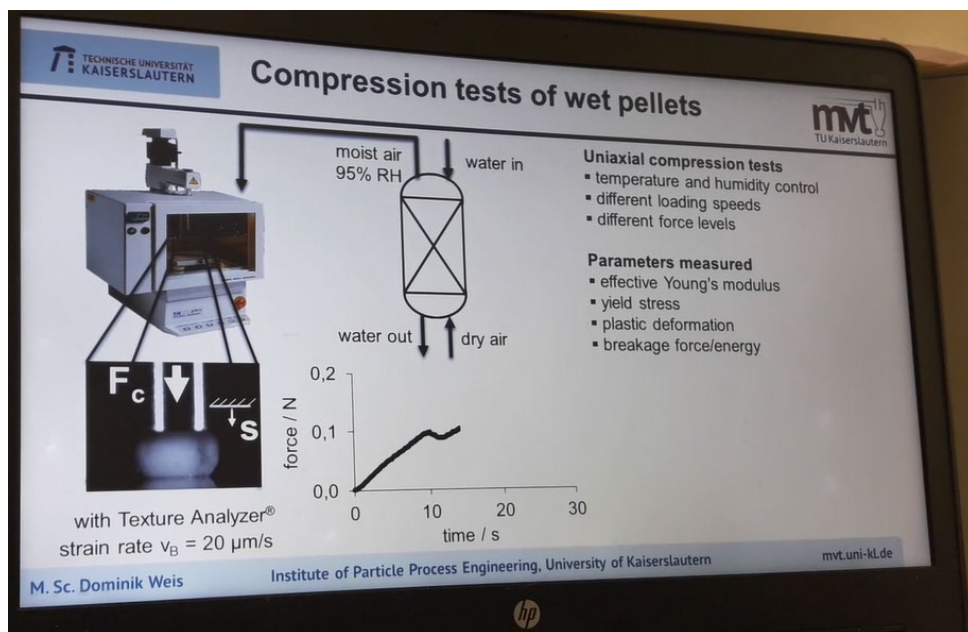

Мал. 10. Залежність усередненої реакції (R, N) по площині контакту від рівня зовнішнього навантаження ($U, \text{мм}$)

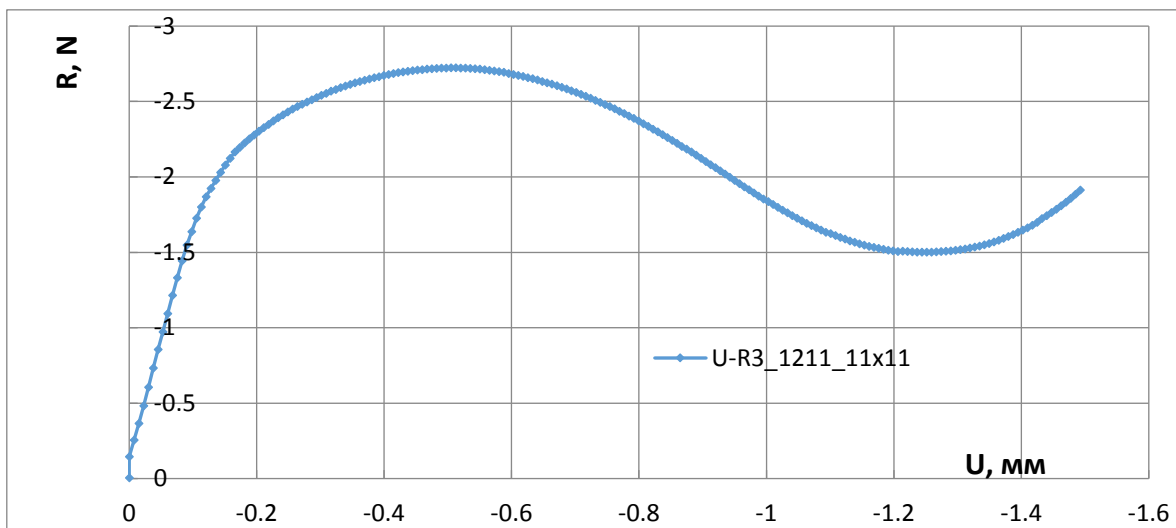

Мал. 11. Еволюція змін еквівалентних напружень за Мізесом у сфері в залежності від рівня навантаження (а - $U = 0.1$ мм; б - $U = 0.2$ мм; в - $U = 1$ мм; г - $U = 1.5$ мм)

На мал. 12. наведені дані, отриманні в результаті експерименту по обтисненню сфери жорстким штампом які представленні Технічним університетом Кайзерслаутерна (Німеччина). Порівняння діаграми «реакція - переміщення» (Мал. 13.) в центральній точці сфери свідчить про якісне узгодження експериментальних та чисельних досліджень.

Мал. 12. Результати Технічного університету Кайзерслаутерна

Мал. 13. Реакція в центральній точці контакту

Список використаних джерел:

1. Prof. Jerzy Rojek, Ph.D., Dr. Habil., Eng. Szymon Nosewicz, Ph.D., Eng., New formulation of the discrete element method with deformable particles, 2019, p.28-31.
2. P.A. Cundall and O.D.L. Strack. A discrete numerical method for granular assemblies. *Geotechnique*, 29:47–65, 1979.
3. Ning, Z et al; *Discrete element simulation of impact breakage of lactose agglomerates*, *Advanced Powder Technology*, Vol.1:15-37. (1997)
4. Sakharov A.S., Gondlyakh A.V., Mel'nikov S.L., Snitko A.N. Numerical modeling of processes of failure of multilayered composite shells. *Mechanics of Composite Materials*. May 1989, Volume 25, Issue 3, pp 337–343.
5. Gondliakh A.V. Refined model of multilayer structures deformation for progressive destruction processes study. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. Vol 2, No 7(56) (2012), pp. 52-57.
6. Gondliakh A.V. Adaptation in ABAQUS of the iterated-analytical multilayer user finite element // *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. №7 (57), 2012, v. 3, pp. 62-68.

ПРОБЛЕМА СТРЕСУ В ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Туровська Галина Іванівна

к.т.н., доцент, доцент кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності
Національного університету водного господарства та природокористування

Важкі часи тривалого військового протистояння, суспільні трансформації, політична та економічна кризи... У більшості випадків ці події призводять до погіршення функціонального стану, зміни особистісного статусу, порушення професійної ефективності, розвитку психосоматичних захворювань. У цілому це позбавляє людину можливості повністю контролювати свою професійну діяльність, яка носить дуже напружений характер. Постійний стан такої невизначеності, недостатній захист людини від дії несприятливих зовнішніх чинників призводить до значного нервово-психічного напруження і, як наслідок, стресу. Це стає суттєвою перешкодою на шляху успішної діяльності людини.

Стрес на робочому місці є однією з найскладніших проблем, що постають перед сферами охорони праці та охорони здоров'я. У всьому світі відчувають стрес 40 млн осіб, а у країнах ЄС виробничий стрес переживають 28% усіх працівників [2]. У тривалій перспективі стрес на робочому місці може призвести до перевтоми, неуважності і, як наслідок, – до помилок різного характеру, упущень на роботі, виробничого травматизму.

Через стрес скорочується кількість працездатного населення, кількість ефективних підприємств і, як наслідок, це шкодить економічним показникам кожної конкретної країни. У всьому світі 77% людей регулярно відчувають фізіологічні та психологічні симптоми, пов'язані зі стресом; 54% людей зізнаються, що ця хвороба є основною причиною постійних конфліктів із близькими людьми [1]. Зрештою, стрес призводить до зниження продуктивності праці. За даними досліджень, саме стрес є причиною від 50% до 60% усіх

втрачених робочих днів і пов'язаних із цим економічних і соціальних втрат. У цілому, стрес на робочому місці завдає збитків у різних країнах щорічно на рівні 1-3% від ВВП [6].

Сьогодні українські працівники підпадають під дію стресу частіше через скорочення можливостей для отримання бажаної роботи, страх її втратити, суттєве зниження фінансової стабільності тощо. Вчасне розпізнання залежності стану працівника від стресу, який він отримав, може зберегти його життя або як мінімум здоров'я [5]. Тому байдужість до стану здоров'я працівників та умов їх роботи неприпустима.

Стрес на робочому місці – це серйозна проблема в усіх країнах світу. За офіційними даними Європейського агентства з безпеки та гігієни праці (EU-OSHA) близько половини працівників в ЄС працюють в умовах стресу, а зростання кількості порушень, пов'язаних зі стресом на робочому місці, обумовлено розповсюдженням гнучких та нестабільних форм зайнятості (72% від загальної кількості респондентів), надмірним навантаженням працівників (66% респондентів), а також такими явищами, як моральне та фізичне насилля (59% респондентів) [3].

Слід відмітити, що рівень стресу на робочому місці в країнах ЄС є різним залежно, як свідчать дослідження, до, під час і після вступу до ЄС. Істотні відмінності між країнами прослідковувалися всередині груп. Найвищий рівень стресу був зареєстрований в Греції (55%), Словенії (38%), Швеції (38%) і Латвії (37%), найнижчий – у Франції (18%), Чехії (17%), Німеччині, Ірландії та Нідерландах (16%), Великобританії (12%). Із всіх країн ЄС за останні 5 років середній рівень стресу зріс у дванадцяти країнах [6].

Показник рівня стресу в країнах, що вступили першими до ЄС, підкреслює його зниження протягом 5 наступних років після вступу. Також для даних країн зафіксовано зниження показників хронічної втоми, головного болю і роздратованості, в той час як проблеми зі сном и тривога залишаються на одному рівні.

Відповідно до результатів досліджень у країнах ЄС, понад 40 млн осіб страждають від виробничого стресу, а економічні втрати, пов'язані з виконанням роботи працівниками у стані депресії, сягають 617 млрд євро на рік [6]. Тому останнім часом влада, соціальні партнери активніше долучаються до розроблення законодавства, політики, стратегії, інструментів для оцінки та управління виробничим стресом. А оскільки, як вважають представники МОП, управління стресом має стати основним пріоритетом як для роботодавців, так і для працівників, проблему оцінки напруженості праці на робочому місці потрібно вирішувати оперативно і невідкладно. При цьому захист психологічного здоров'я працівників зосереджується на превентивних стратегіях.

Робоче місце одночасно є значним осередком психосоціальних ризиків та ідеальним місцем для їх усунення. Вчасне розпізнання залежності стану працівника від стресу, який він отримав, може зберегти його життя або як мінімум здоров'я.

Психосоціальні ризики, такі як високі очікування щодо продуктивності, посилення конкуренції, збільшення тривалості робочого дня, спричиняють дедалі більше напруження обстановки на робочому місці та призводять до виникнення стресу. Частішають випадки, коли поведінка окремих людей, їх дії виходять за межі розумного. І як результат – людина піддається нападкам, погрозам, ушкодженням у процесі або в результаті трудової діяльності. Агресія, образи, виразно виявлений намір завдати шкоди, агресивна мова жестів, – це все те, що може призвести до насильства на роботі. При поєднанні вказаних ознак напруженості з іншими видами агресії, працівник відчуватиме, як свідчать фахівці, фізичні та психічні страждання, тобто зазнає, так званого, насильства на роботі.

Ефективним інструментом формування відповідної політики і практики запобігання насильству на роботі, повинна стати культура охорони праці, досягнута за допомогою соціального діалогу. За таких умов підприємства,

організації менше ризикують постраждати від поширеного насильства на робочому місці. Окрім цього, важливим моментом є впровадження ризико-орієнтованих підходів до управління охороною праці з огляду на те, що саме ризик-менеджмент розглядає психоемоційний стан працівника як один із провідних чинників безпеки на виробництві.

Відповідно головним завданням роботодавців у Європі є забезпечення стабільного психологічного стану працівників на робочому місці. Роботодавець повинен відстежувати стан працівника з моменту, коли той тільки переступає поріг підприємства. Створюються додаткові служби, які з'ясовують, чи все гаразд з працівником. У разі виявлення якихось відхилень від норми з такою людиною працює психолог, який має усунути проблему.

Отож, враховуючи сьгоднішні реалії, в Україні також потрібно впроваджувати таку практику, адже у нашій країні, можливо, наразі ситуація навіть серйозніша, ніж у більшості європейських країн: політична, економічна кризи, нестабільна ситуація на Сході і багато не вирішених питань. Українські працівники сьогодні підпадають під дію стресу частіше через скорочення можливостей для отримання бажаної роботи, острах її втратити, суттєве зниження фінансової стабільності. Стрес – це виклик не лише працівнику, але й усім, хто причетний до колективної праці. Управління стресом [4, 5] має стати основним пріоритетом як для роботодавців, так і для самих працівників.

У світі кожна країна вирішує цю проблему по-різному. В Україні питання щодо вирішення проблем, пов'язаних зі стресом на робочих місцях, поки що залишається відкритим. І хоча зараз в Україні подолання стресу на робочому місці в його негативному значенні здебільшого не вважається першочерговим завданням порівняно з технічними та організаційними аспектами управління охороною праці, не слід забувати, що все це в комплексі формує цілісне виробниче середовище, в якому працюють люди. І це середовище має бути здоровим. Тому важливо, щоб кожен усвідомлював, що відповідальність за

психічне та фізичне здоров'я несе не тільки керівник підприємства, але й безпосередньо сам працівник.

Відповідно на сучасному етапі, усвідомлюючи важливість проблеми стресу в життєдіяльності людини, необхідно забезпечити розвиток комплексних наукових досліджень стресу на роботі, його вплив на стан здоров'я людини і розробку нормативно-методичних документів з профілактики стресу в різних ситуаціях та його негативних наслідків.

Сьогоднішні реалії в Україні потребують впровадження практики передових країн Європи щодо питань профілактики стресу. Звичайно, викоринити стрес неможливо, але влаштувати життя так, щоб отримувати тільки приємні стреси та позбутися від неприємних в силах кожного з нас.

Список використаних джерел:

1. Беденко Г. Стрес: вплив на імунітет. URL: myhelix.com.ua/articles/category-anti-aging/post-53-stres-vpliv-na-imunitet
2. Гріньова О. Виробничий стрес: виявляємо та усуваємо. *Охорона праці*. 2019. № 8. С. 46-50.
3. Офіційний сайт Всеукраїнського науково-виробничого журналу «Охорона праці». URL: <http://ohoronapraci.kiev.ua/#> (дата звернення 28.06.2020).
4. Рожкова А. Стати сильнішим. Як пережити стрес без шкоди для здоров'я. URL: style.nv.ua/ukr/blogs/yak-zahistitisya-vid-stresu-50042678.html
5. Стрес на робочому місці. Профілактика негативного впливу. URL: meriatokmak.gov.ua/index.php/1214-stres-na-robochomu-mistsi-profilaktika-negativnogo-vplivu
6. Turovska H.I., Dubinka I.O. Stress research on the workplace broken down by the world countries. *Polish science journal*. ISSUE 6. Warsaw, Poland: Wydawnictwo Naukowe «iScience», 2018. pp. 120-126.

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

CONCEPTUAL STRUCTURE OF POETIC TEXT IN LINGUOCOGNITIVE COVERAGE

Liudmyla Shevchenko

PhD, docent

Associate professor, Department of Foreign Languages

Faculty of Economics

Taras Shevchenko National University of Kyiv

For a deep penetration into the field of dynamic study of the text, for the study of communication processes, for knowledge concerning the functioning of certain grammatical structures and their connections, a cognitive approach to language learning is needed, which in recent decades has become the basis of promising development in the humanities: psychology, anthropology, communicative and cognitive pragmatics, philosophy of consciousness, etc. Language activity in cognitive linguistics is considered as one of the modes of “cognition”, which E.Kubryakova defines as “a cognitive process or a set of mental (mental, intellectual) processes that serve to process and process information” [5:39] and includes awareness and evaluation of the yourself in the world around you and build a special picture of the world.

The text in a broad sense is seen as the implementation of the functioning of language in communication processes. The text functions as a structural and semantic unity and represents in our consciousness, in the form of a linguistic unit, a certain complex phenomenon of reality in its relatively complete semantic integrity. This functional and communicative approach to the text reflects the essence of the object itself, which combines mental and linguistic substances mediated by the consciousness

of the subject of the text. The communicative nature of the text itself is multifaceted, which, according to Y.Lotman, is the intersection of the views of the text creator and the audience, and is characterized by the presence of “certain structural features that are perceived as signals of the text” [6:48]. The intersection of these three elements creates optimal conditions for the perception of the object as a text.

It should be noted that poetic speech is realized in idiolect, i.e. in the language of the individual, in the “style of a writer”, but which, according to R.Bart, bears the imprint of well-known language models that have passed to him by tradition, i.e. from a certain group” [2:120].

The image of the surrounding world is modeled by the poet’s mental activity. Every artist of the word, based on the global model of the world, builds their own poetic model, which is a reflection of the inner state of the writer. Accordingly, each poetic text as a specific form of communication, in which their linguistic laws and norms operate, is the result of individual author’s thinking, which arises as a psychological reaction to the world around and is an expression of the poet’s inner state and their worldview. In this case, the author, in addition to transmitting to the reader of particular information, aesthetically reproduces the world and their experiences.

Almost all researchers agree that the content that the reader deduces from the text cannot be exactly equal to the content that the author puts into the text. According to V.Vinogradov, the content of the literary text is ambiguous. “The content that the author himself/herself puts into it, of course, does not last long ... the first reader will interpret the poet’s idea in their own way, and subsequent generations of readers will translate in their own way thoughts and norms that flicker vaguely in the historically given work” [3:7].

I.Arnold believes that all events, characters, ideas, emotions, the author’s attitude to what s/he portrays, are encoded in the literature by means of language. They are converted into text. For the reader, the text must transform into ideas and images again, s/he must recover the message, using their knowledge of codes and code combinations [1:211]. The reproduction of reality in a poetic text involves the participation of two

closely related but not coincident systems – thinking and language. This means that the perceiver must have two types of knowledge – knowledge of language and knowledge of the area of the “subject” world, i.e. non-textual reality, which is mentioned in the text.

The linguistic and mental levels of the content structure of the text in their close relationship are distinguished by many scholars. According to V.Maslova, the text is two-faced in nature: on the one hand, it is addressed to the system of language means, and on the other – to the communicative act, one of the components of which are situations of objective reality [7:7].

It is believed that in the analysis of the perception of the text it is advisable to contrast semantic understanding (understanding at the level of overcoming language difficulties) and cognitive understanding (at the level of difficulties in learning about non-textual reality), which will contrast the linguistic and mental levels of language. In the process of perceiving the text in the recipients’ minds there are two types of images – verbal (images of the material form of words – sequences of sounds or letters) and “objective” (reflection in the recipient’s brain phenomena and situations of non-textual reality). “The identification of a text as it is through the construction of some mental content involves the translation from the national language into the language of intellect and the operation of both verbal and non-verbal units” [4:25]. When perceiving a text, verbal images are associated in the recipient’s mind with both verbal and “objective” images.

The connections between verbal and “objective” images cause the emergence of new connections between “objective” images in the recipient’s mind. For example, in the perception of a poetic text, an important place is occupied by the emotional assessment of the content. “Subject” images in the recipient’s mind are associated with the appropriate “standards” of the useful and the useless, the good and the evil. Emotional resonance is one of the reasons for establishing connections between “subject” images: “the poet through associations imposes on the reader a set of

sensations, outwardly separate and accidental, but essentially united by a similar emotional color” [8:39].

Thus, considering the content structure of a poetic text, it is necessary to note the following. Being a reflection of reality, the text is built on certain laws of language. In the content of text units, there are two levels that are closely related to each other and defined as:

- the ability of the verbal image to excite in the recipient’s mind certain “subject” images (the area of conceptual relations);
- the ability to arouse other verbal images (the area of language relations).

In the process of perception of a poetic text in the human consciousness there is a complex picture of the world, in which linguistic and mental units are closely intertwined. The conceptual (or logical) model of the world is relatively uniform for all people, the language model varies from language to language. The above levels of the content structure of the text form a dialectically contradictory unity, which determines the most common and at the same time the most significant features of the functioning of the text in the act of communication. This contradiction can be considered both in terms of the functioning of individual text units and in terms of the functioning of the text as a whole.

In the first case, this contradiction manifests itself as a different degree of connection between the verbal images and the “subject” images that are aroused by them. For example, in the phrase *las manos del niño*, each word evokes a corresponding verbal image with which its “subject” image is associated. Relationships between verbal images are established in the recipient’s mind on the grounds that the phrase is built on a regular Spanish lexicographic model, in which each position is occupied by lexical units of the Spanish language. This phrase is quite correct from a linguistic point of view. Relevant “subject” images can also be directly related to each other, such a relationship does not contradict the recipient’s life experience (*el niño tiene las manos*). We can say that in this example, figurative and conceptual relations are

“superimposed” on language and combined with it. On the one hand, the “behavior” of both units is regulated by the language system, on the other hand, the connections between these units are due to non-linguistic factors. In the metaphorical phrase *las manos del abedul* there is no such combination. Phrases remain regular at the linguistic level, i.e. at the level of connections between verbal images, but excited “subject” images cannot be connected directly (*el abedul no tiene las manos*). In this case, mental connections are not superimposed on linguistic ones, they are opposed to them. All this is the evidence of the complexity of the relationship between language and thinking in the process of communication, their opposition and at the same time their close unity.

As a conclusion, consideration of these two aspects of content in their dialectical relationship is necessary when studying the vocabulary of idiosyncrasy, which cannot be considered as a mere linguistic phenomenon. In its analysis it is necessary to refer to the “subject” images, concepts, emotional system – units of figurative and conceptual (mental) level. Both sides of the dyad “language – thinking” are interdependent, so you cannot describe the language regardless of the units of figurative and conceptual level of content. At the same time, the description of images, emotions and concepts is one-sided, regardless of the respective units of language.

References

1. Арнольд И.В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность. – Изд. 4. URSS, 2016. – 448 с.
2. Барт Р. Основы семиологии // Структурализм “за” и “против”: Сборник статей / Под ред. Басина и Полякова – М. Прогресс, 2006. – с.114-163.
3. Виноградов В.В. О теории художественной речи. – М.: Высшая школа, 2005.
4. Залевская А.А. Текст и его понимание. – Тверской государственный ун-т, 2001. – 177 с.

5. Кубрякова Е. С. Начальные этапы становления когнитивизма: лингвистика – психология – когнитивная наука // Вопросы языкознания, 1994. – № 4. – С. 34-47.
6. Лотман Ю.М. Структура художественного текста. – М.: Искусство, 1998.
7. Маслова В.А. О некоторых аспектах прагматики текста//Проблемы психологии интеллекта. – Фрунзе, 1984.
8. Малинина В.И. Психология восприятия художественной литературы. – Челябинск, 1996.

РЕКЛАМА ЯК СПЕЦИФІЧНА ФОРМА КОМУНІКАТИВНОГО АКТУ

Арешенкова-Левченко Олександра Юріївна

к. філол. н., фахівець I категорії навчально-методичного відділу

Криворізького державного педагогічного університету

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4972-0020>

Google Scholar:

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=SKDUVVwAAAAJ&hl=uk>

Комунікативний акт, його структура та види. Будь-який комунікативний процес актуалізується у вигляді комунікативного акту [5, с. 40–49; 6, с. 33; 8, с. 190]. «Словник термінів міжкультурної комунікації» подає таку дефініцію: «комунікативний акт – цілеспрямована мовленнєва дія; втілення в повідомлення певної комунікативної мети, що надає йому конкретної спрямованості» [2, с. 16–17; 9, с. 33]. О. Семенюк актом комунікації вважає мовленнєву взаємодію між носіями мови, у межах якої вони «вирішують» комунікативні завдання: спілкуються, обмінюються інформацією тощо [10, с. 24–30]. А. Загнітко називає такий акт одиницею мовленнєвого процесу та одиницею породження тексту [3, с. 31].

Основними рисами комунікативного акту є інтернаціональність, цілеспрямованість, конвенційність [2, с. 16–17; 11, с. 12]; а необхідною умовою для здійснення акту комунікації – обмін інформацією [7, с. 76; 10, с. 24–30].

В. Красних виокремлює чотири мікрокомпоненти структури такого акту: 1) конситуація (екстралінгвальний компонент комунікативного акту); 2) контекст (семантичний компонент); 3) пресупозиція (когнітивний компонент); 4) мовлення (лінгвальний компонент).

Екстралінгвальним компонентом акту комунікації (конситуацією) є реальна, власне екстралінгвальна ситуація спілкування; умови обміну інформацією та його учасники. Цей компонент комунікативного акту охоплює такі складники: а) хронотоп (просторово-часова протяжність у спілкуванні); б) соціальні відносини комунікантів (володіння приблизно однаковим набором соціальних характеристик; відмінність за віком / статтю; узаємини в соціальних інститутах; за посадовою ієрархією; за ступенем близькості / знайомства); в) ступінь підготовленості комунікантів (підготовлені / непідготовлені); г) ступінь формальності (офіційність / неофіційність); г) поведінка з комунікативним партнером (співробітництво; партнерство; домінування; маніпуляція; суперництво; конфлікт).

Семантичним компонентом комунікативного акту (контекстом) є експліцитні або імпліцитні смисли, які реально існують як частина ситуації, актуальні для певного акту.

Когнітивним компонентом акту комунікації (пресупозицією) є спільний фонд знань, спільний досвід, спільні попередні відомості про явище, подію, стан речей, якими володіють комуніканти і які попередньо визначають доцільність та успішність повідомлення. Пресупозиція когнітивно передуює висловлюванню, і вона повинна бути істинною, щоб інформація не сприймалася семантично аномальною та була доцільною в контексті.

Лінгвальним компонентом такого акту є втілення, реалізація мови, яка виявляє себе у процесах говоріння і тим самим виконує своє комунікативне призначення [4, с. 180–184].

Ф. Бацевич подає дещо іншу класифікацію комунікативного акту: 1) за каналом комунікації: а) форма вияву (усний; писемний; друкований; комбінований); б) спосіб сприймання (зоровий; слуховий, комбінований); в) спосіб передачі (радіо; телебачення; газети; комп'ютерні технології);

2) за критерієм вияву міжособистісних стосунків між комунікантами: зовнішній / внутрішній; 3) за типами зв'язків: а) процес / результат комунікації (реклама; public relations (PR); пропаганда; контрпропаганда); б) емоційність (святковий / буденний); в) регламентованість, офіційність, персоніфікованість, ієрархічність тощо (формальний / неформальний; офіційний / неофіційний; етикетизований / неетикетизований; серйозний / іронічний; рівноправний / нерівноправний; одно- / міжкультурний); 4) за функціонально-прагматичним ефектом: деонтичні (нормативні, приписові); аксіологічні (оцінні); епістемічні (дескриптивні) [1, с. 27–28].

А. Загнітко виокремлює три етапи акту комунікації: 1) докомунікативний: виділяються ситуаційний і мотиваційний фактори, мовленнєва інтенція – мовленнєвий намір, вся внутрішня мисленнєва підготовка висловлювання; 2) комунікативний, що має два підетапи: а) матеріалізація підготовленого повідомлення – перехід з мисленнєвого коду на акустичний чи графічний; б) сприйняття висловлення шляхом кодового переходу знову на мисленнєвий код внутрішнього мовлення; 3) посткомунікативний, який може мати вербальну (відповідь співрозмовникові, нове висловлення) або невербальну форму (певна дія чи її відсутність) [3, с. 32].

Незважаючи на те, що специфічними ознаками рекламного мовлення є відсутність безпосереднього контакту між комунікатором та реципієнтом, неможливість адресата миттєво відреагувати на репліку / зауваження автору повідомлення, комунікативний акт усе ж відбувається, адже рекламне мовлення цілеспрямоване, головна мета якого – вплив на покупця. Результатом цього мовлення стає рекламний текст прагматичної спрямованості.

Аналіз досліджень із теорії комунікації та рекламної діяльності дає підстави зробити висновок про те, що реклама як форма комунікативного акту має такі основні характеристики:

- передає інформацію до адресата засобами мовних та позамовних знаків;
- функціонує між дистанційними комунікантами (адресант ініціює комунікацію, кодує повідомлення та надсилає його віддаленому адресату);
- поширюється серед роз'єднаної за часом і простором, різної за складом, поінформованістю, освіченістю масової аудиторії;
- є публічною, має інформативний характер, поширюється швидко та безперервно за допомогою ЗМІ, що дає змогу постійно підтримувати контакт з аудиторією споживачів;
- здатна привести до комунікативного результату: повідомлення → вплив → виконання певних настанов покупцем.

Отже, окремим видом масової комунікації є рекламна комунікація, специфічною особливістю якої є спрямування повідомлення дистанційному адресату. Комунікативною стратегією реклами є інформування, переконання, вплив і примус вибрати (купити), яка реалізується комунікативною, інформативною та апелятивною функціями мови.

Комунікативний акт між адресантом та реципієнтом відбувається за моделлю: автор реклами кодує інформацію (розробляє концепцію реклами) → копірайтер створює рекламний текст → адресант ініціює відправлення повідомлення до дистанційного адресата → споживач зазнає певного впливу з боку реклами та → реагує на прагматичну настанову реклами.

Список використаних джерел:

1. Бацевич Ф. С. Категорії комунікативної лінгвістики: спроба визначення / Ф. С. Бацевич // Мовознавство. – 2003. – № 6. – С. 25–32.
2. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Флорій Сергійович Бацевич. – К. : Довіра, 2007. – 205 с.

3. Загнітко А. П. Основи мовленнєвої діяльності : [навч. посіб.] / А. П. Загнітко, І. Р. Домрачева. – Донецьк : Український Культурологічний Центр, 2001. – 56 с.
4. Красных В. В. Виртуальная реальность или реальная виртуальность? (Человек. Сознание. Коммуникация) : [монография] / В. В. Красных. – М. : Диалог–МГУ, 1998. – 352 с.
5. Новиков Л. А. Семантика русского языка : [учеб. пособ.] / Лев Алексеевич Новиков. – М. : Высшая школа, 1982. – 272 с.
6. Общение. Текст. Высказывание / [Андрющенко Т. Я., Батов В. И., Белянин В. П., Краузе К. и др.]; отв. ред. Ю. А. Сорокин, Е. Ф. Тарасов. – М. : Наука, 1989. – 175 с.
7. Партико З. В. Теорія масової інформації та комунікації : [навч. посіб.] / Зиновій Васильович Партико. – Львів : Афіша, 2008. – 309 с.
8. Приходченко К. Організація комунікативного акту як способу активної мовленнєвої діяльності індивіда / К. Приходченко // Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка : Серія : Мовознавство. – Донецьк : Український культурологічний центр, Східний видавничий дім, 2013. – Т. 35. – С. 187–196.
9. Різун В. В. Лінгвістика впливу : [монографія] / Різун В. В., Непийвода Н. Ф., Корнєєв В. М. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. – 148 с.
10. Семенюк О. Основи теорії мовної комунікації : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / О. А. Семенюк, В. Ю. Паращук. – К. : Ін Юре, 2009. – 276 с.
11. Ушакова Т. Н. Речь человека в общении : [монография] / Ушакова Т. Н., Павлова Н. Д., Зачесова И. А. – М. : Наука, 1989. – 192 с.

ТЕРМІНИ У БУДІВЕЛЬНІЙ ГАЛУЗІ

Чаєнкова Оксана Костянтинівна

старший викладач кафедри українознавства

Одеської державної академії будівництва та архітектури

ORCID ID: 0000-0002-7639-0979

Серед основних проблем українського будівельного термінознавства перше місце посідає проблема терміноутворення та органічного входження терміна в лексичну систему національної мови, збереження національного колориту термінології в умовах широких глобалізаційних та інтеграційних процесів сучасності. Українська мова активно запозичує іншомовну лексику, зокрема й термінологічну. Мовознавці не мають єдиного погляду щодо термінологічних запозичень. Починаючи з середини ХІХ століття деякі науковці взагалі заперечують необхідність використання іншомовних термінів, пропонуючи створювати власне українські з наявних у мові елементів; натомість інші вважають, що процес запозичення термінів з інших мов є невід'ємною рисою сьогодення в умовах розвитку науки та культури.

Мовознавці називають такі причини запозичення та використання іншомовних термінів:

1. Запозичення терміна разом із новим поняттям як «додаткова винагорода».
2. Відсутність досконалого власне українського терміна, який би відповідав сучасним вимогам.

Однак паралельне використання власне українського та іншомовного терміна в різних галузях є недоречним (*дисиміляція* – розподібнення; *асиміляція* – уподібнення, *компенсація* – відшкодування; *ідентичний* – однаковий, такий самий; *компетентний* – обізнаний, знавець; *лаконічний* – стислий, короткий)

Перевага надається українському відповіднику та використанню слів національної мови.

Будівельні терміни були засвоєні з латинської, грецької, російської та англійської мов. Росіянізми активно проникають до української літературної мови у ХІХ столітті. Англіцизми починають запозичувати після Другої світової війни, але в невеликій кількості, збільшується кількість запозичень після розпаду РССР, створення України, інтеграція в міжнародні інформаційні системи. Більшість іншомовних термінів запозичено з англійської та використовується в економіці, торгівлі, техніці. Запозичення може бути повним або частковим (повна чи часткова асиміляція).

Важливим засобом поповнення лексичного складу англійської автомобільної термінології є також запозичення, які зазнають більшого чи меншого ступеня асиміляції. Наприклад, англійські автомобільні терміни *balance* (баланс), *battery* (батарея), *center* (центр) – запозичені з французької, однак на сучасному етапі вони є настільки органічною частиною словника, що факт іншомовного походження стає очевидним тільки внаслідок етимологічних досліджень [1, с. 96].

Однією з проблем сучасної української термінології в будівельній галузі є використання кальок з російської мови: *ковка*, *поліровка*, *штамповка*. Натомість органічними для нашої мови є віддієслівні іменники середнього роду на *-ння*: *кування*, *полірування*, *штампування*. Активного використання набув корінь *гін* (рос. *провод*): *газогін*, *водогін*. У складних прикметникових термінах наявний калькований російськомовний та англомовний елемент. Основним засобом часткового запозичення є калькування.

Афіксація – один із найпродуктивніших способів термінотворення в будівельній галузі та один із найважливіших способів творення термінологічної власне української та запозиченої лексики. Вона виступає у трьох різновидах: суфіксальному (у тому числі нульової суфіксації), префіксальному та префіксально-суфіксальному.

Серед суфіксів, які використовуються для термінотворення будівництва, виділяються питомі іменникові: -ин, -ок, -нн-, -енн, -інн, -ач (-ч), -ник, -к-; прикметникові: -ов, -ист (-іст), -уват (-юват), -н-, -арн-, -альн, -ичн, а також іменникові суфікси іншомовного походження: -аці[й], -изм (-ізм), -ин (-ін,-їн), -ент, -ант (-янт), -ик (-ік), -ер, -ор, -атор (-ятор) та ін. Наприклад: різання, змішувач, плитка, клінкерний, маслянистий, клейовий, пальник, синтетичний, кліматизація, капітальність, технік, плиточник, коагулянт, інгредієнт та ін. Значна частина аналізованих морфем виділяється у складі прямих запозичень [2, с. 304].

Префікси відзначаються нижчим рівнем абстракції, ніж суфікси. У терміносистемі представлені питомі: напів-, ви-, без-, не-, над-, роз-, між-, пере-, перед-, під- та іншомовні префікси: а- (ан-), ін- (ім-), дис- (диз-), дез-, де-, ре-, ко- (кон-), суб-, анти-, контра- та ін. Наприклад: перегородити, перепад, імбаланс, передпокій, випромінювати, підгрупа, конверсія, ангармонізм, дезактивація, супідрядність, субпідрядник, десольватація, інверсія, редукція тощо. Префікси мають у терміносистемі такі словотвірні значення: протилежність-негативність: а- (ан-), не-, без-, анти-, де-, дез-, дис- (диз); інтенсивність: гіпер-, супер-, над-, суб-, полі-, екстра-; просторове розміщення: інтер-, між- та ін. Іншомовні префікси є міжнародними службовими терміноелементами [2, с. 306].

Термінів, що утворені префіксально-суфіксальним способом, небагато. Існують також терміни – складні слова (автобетоновоз, автобетономішувачі, аванзал, аванпорт, авторейдер, автонавантажувач, автопаливозаправник, аглопоритобетон, азбестоцемент), терміни-словосполучення (алюмінієві конструкції, абразивно-імпульсна обробка, антикорозійне покриття, антисептування деревини, арматура водопровідна), терміни-аббревіатури (автовокзал, спец будівля, медпункт, ЖКХ – житлово-комунальне господарство, ПКД – підвісна канатна дорога, ОСББ – об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, ПОС – проєкт організації будівництва, УВЧ-

установка), слова-символи (вітамін А, і-область) та слова-моделі (П-подібне сполучення).

На сучасному етапі розвитку української будівельної термінології морфологічний спосіб термінотворення продуктивний в усіх своїх різновидах.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко О. М. Структурно-семантичні характеристики терміноодиниць техніки та особливості їх перекладу (на матеріалі текстів автомобільної галузі)/ О. М. Бондаренко, Є. Ю. Медведєва // Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. – 2016. – № 1. – С. 93–98. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_fil_2016_1_15

2. Цимбал Н. А. Морфологічний спосіб творення термінів будівництва та архітектури/ Н. А. Цимбал // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. – 2013. – Вип. 34. – С. 303–307. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2013_34_86

ХІМІЧНІ НАУКИ

УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СИНТЕЗУ ТА ВЛАСТИВОСТЕЙ ПІНОІЗОЛУ

Неміш Андрій

Івано-Франківське міське відділення МАН – гуртка «Теоретичної та експериментальної хімії», гуртківець Наукового Товариства Івано-Франківського Центру науково-технічної творчості учнівської молоді України, ученик 9-Б класу ЗОШ №11 м. Івано-Франківська. Керівник гуртка «Теоретичної та експериментальної хімії»

Курта Сергій Андрійович

Професор кафедри хімії ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», м. Івано-Франківськ.

Одним з найбільш розповсюджених сировинних матеріалів для синтетичного поропласту, типу піноізол, є карбамідоформальдегідний смола (КФС) на основі карбамідоформальдегідної смоли. Карбамідоформальдегідний піноізол(КФП) є найдешевшим і технологічним тепло- і звукоізоляційним будівельним матеріалом. Для виробництва піноізолу використовують переважно карбамідну смолу із зменшеним вмістом вільного формальдегіду, але при затвердінні КФП виділяється величезна кількість газоподібного формальдегіду, концентрація якого значно перевищує гранично допустиму концентрацію в робочій зоні (ГДК-0,5мг/м³). Крім цього він має ще один недолік, після затвердіння і сушки він зменшується у об'ємі, має лінійну усадку більше 7% в об'ємі більше 15%, що негативно сказується на його експлуатаційних властивостях. У представленій роботі була виконана спроба

зменшення виділення вмісту вільного формальдегіду і усадки в піноізолі. Це було реалізовано шляхом введення в склад КФП хімічних акцепторів формальдегіду в технологічному процесі виготовлення піноізолу. Було також проведено ряд дослідів з додаванням різних підвспінювачів до смоли для зменшення лінійної та об'ємної усадки висушеного піноізолу. В роботі описані технологія вспінення КФС та властивості карбамідоформальдегідного піноізолу, шляхом використання спеціальних акцепторів формальдегіду та підвспінювачів.. В експериментальній частині досліджено за допомогою спеціального автоматичного аналізатора формальдегіду MIC-98170 вміст та дифузію газоподібного формальдегіду з піноізолу, до і після введення хімічних акцепторів формальдегіду. В результат проведених досліджень вибрано найбільш ефективні, екологічні акцептори формальдегіду та підвспінювачі, що зменшують концентрацію та емісію вільного формальдегіду та знижують усадку піноізолу, а також підібрані оптимальні захисті лакофарбові покриття для зменшення його водо- і вологопоглинання .

Ключові слова: карбамідоформальдегідні смоли, піноізол, поропласти, густина, усадка, водо- та вологостійкість, гідро-, термо- та теплоізолятори.

Список використаних джерел

1. Берлин А.А. Упрочненные газонаполненные пластмассы / А.А. Берлин, Ф.А. Шутов. – М.: Химия, 1980. – 356 с.
2. Дементьев А.Г., Тараканов О.Г. Структура и свойства пенопластов. – М.: Химия, 1983. – 176 с.
3. Cavity wall insulation. Unlocking the potential in existing dwelling. Energy Saving Trust. London, 2006. – P. 5.
4. Development of A Canadian Standard for Urea Formaldehyde Thermal Wall Insulation. The National Research Council of Canada, 2001. – 23 p.

5. Urea-Formaldehyde Foam Insulation Material. Режим доступу <http://www.epa.gov>.
6. Воробьев В.А. Полимерные теплоизоляционные материалы / В.А. Воробьев, Р.А. Андрианов. – М.: Стройиздат, 1972. – 320 с.
7. Шплет Н.Г. Сверхлегкие эффективные пенопласты для градостроительства / Н.Г. Шплет. – Л.: Стройиздат, 1985. – 64 с.
8. Альперн В.Д. Карбамидоформальдегидный пенопласт / В.Д. Альперн, Н.И. Бородкина, Л.А. Болдина. – М.: НИИТЭХИМ, 1984. – 60 с.
9. Овчаров В.Н. Пеноизол – новый тепло-звукоизоляционный материал / В.Н. Овчаров // Строительные материалы, оборудование, технология XXI века . – 2004. – №8. – С.26-27.
10. Панкрушин А.А. Технологическая и экономическая целесообразность применения карбамидных пенопластов / А.А. Панкрушин // Строительные материалы. – 2004. – №5. – с. 10-12.
11. Берлин А.А. Химия и технология газонаполненных высокополимеров / А.А. Берлин, Ф.А. Шутов. – М.: Наука, 1980. – 503 с.
12. Bender J. Handbook of foamed plastics / J. Bender. N.Y., 1964. – 330 p.
13. Ladislav Sedlak. Process for making insulating materials of low combustibility on the basis of foam like urea-formaldehyde resin / United States Patent №3986988, 1974.
14. Werner H. Production of urea-formaldehyde foam/ United States Patent №2559891, 1959.
15. Кругляков П.М. Пена и пенные пленки / П.М. Кругляков, Д.Р. Ексерова.- М.: Химия, 1990. – 432 с.
16. Саундерс Дж. Х. Химия полиуретанов / Дж. Х. Саундерс, К.К. Фриш.- Л.: Химия, 1968. – 470 с.
17. Энциклопедия полимеров. / Л.- М.: Советская энциклопедия. 1974. – Т.2. – С. 310-316.

18. Дубяга Е.Г. О структурообразовании в пленках неводных пен как фактор их стабилизации / Е.Г. Дубяга, О.Г. Тараканов, Г.И. Титарова // Коллоид.ж. –1980. – Т.42. – №5. - С. 853-858.
19. Кругляков П.М. Влияние больших концентраций ПАВ на свойства полимерных пен / П.М. Кругляков, В.Д. Мальков, Т.Н. Хаскова. –НИИТЭХИМ.: Черкассы, 1986. – 35 с.
20. Поверхностные явления и поверхностно-активные вещества. Справочник под ред. Абрамзона А.А. и Щукина Е.Д. - Л.: Химия, 1984.- 420с.
21. Левинский, Б.В. Исследование физико-химических свойств металлополимерных коллоидов / Б.В. Левинский, И.В. Бронштейн, И.В. Татарина//Коллоид. ж. – 1985. – Т.47. – №6. – С. 1190-1193.
22. Кругляков П.М. Влияние больших концентраций ПАВ на свойства полимерных пен / П.М. Кругляков, В.Д. Мальков, Т.Н. Хаскова. –НИИТЭХИМ.: Черкассы, 1986. – 35 с.
23. Гаджилы Р.А. Поверхностно активные вещества в строительстве / Р.А. Гаджилы, А.П. Меркин. – Л.: Химия, 1981. –250 с.
24. Абрамзон А.А. Поверхностно-активные вещества. Свойства и применение / А.А Абрамзон. – Л.: Химия, 1981. – 302 с.
25. Энциклопедия полимеров. / Л.- М.: Советская энциклопедия. 1974,- т 2.- с 310-316.
26. Виршпа, З. Аминопласты / З. Виршпа, Я. Бжезиньский. – М.: Химия, 1973. – 344 с.
27. Wachmann, A. Aminoplaste/A. Wachmann, 2 Aufl,Lp-z, 1970. – 283 p.
28. Петров, Г.С. Терморреактивные смолы и пластические массы / Г.С. Петров, А.И. Левин.- М.: Го'схимиздат, 1958. – 231с.
29. Алексеев, В.Е. Производство карбамидоформальдегидных смол / В.Е. Алексеев // Пластические массы.-2004. – №5. – С. 46-48.
30. Цвафман, А.Б. Аналитический контроль в производстве карбамидных смол /А.Б. Цвафман. -М.: Лесная промышленность, 1975. – 134 с.

31. Курта, С.А. Модификация карбамидоформальдегидных смол на стадии поликонденсации / С.А. Курта, С. () В. Федорченко, М.В. Хабер // Вопросы химии и хим. технологии. – 2002. – №3. – С.73-76.

32. Петров, К.Г. Механические свойства карбамидоформальдегидных смол в зависимости от их состава / К.Г. Петров, Н.С. Майзель, И.М. Гурман, Н.С. Абрамова // Пластические массы. – 1984. – . № 1. – С 31-34.

33. Кузнецова, В.В. О колебательных процессах отверждения карбамидных смол / В.В. Кузнецова, О.С. Матюхина, И.М. Гурман, М.И. Силинг // Высокомолекулярные соединения. – 1989. – №3. – С 168-171.

34. Куличихин, С.Г., Изменение вязкости в процессе отверждения карбамидоформальдегидных олигомеров / С.Г. Куличихин, В.Б. Войт, В.В. Глухих // Высокомолекулярные соединения. – 1993.- №6.– Том 35. – С.23-26.

35. Валуйский, В.П., Исследование физико-механических характеристик жестких пенополиуретанов / В.П. Валуйский, Ю.Л. Есипов // Механика композиционных материалов. – 1989. – №3. – С.414-418.

36. Груздев, Н.В. Оценка влияния на физико-механические характеристики дефектов структуры фенольных пенопластов / Н.В. Груздев, В.П. Валуйский // Пластические массы. – 1990. – №9. – С. 16-18.

37. Дементьев, А.Г. Строение карбамидоформальдегидных пенопластов с взаимопроникающими ячеистыми структурами / А.Г. Дементьев, Б.В. Левинский, О.Г. Тараканов // Пластические массы. – 1986. – №5. – С. 16-17.

38. Гурьев, В.В. Тепловая изоляция в промышленности. Теория и расчет / Гурьев, В.В. – М.: Стройиздат, 2003. – 416 с.

39. Берлин, А.А. Пенопласты на основе реакционных олигомеров / А.А. Берлин, Ф.А. Шутов. – М.: Химия, 1978. – 296 с.

40. Салазкин, С.Н. Модификация карбамидоформальдегидных смол фенолами различного строения / С.Н. Салазкин, В.К. Шитиков, Л.Н. Мачуленко, А.И. Нечаев, В.О. Шершнева, О.Ф. Полищук // Пластические массы. – 2000. – №10. – С 24-26.

41. Edoga, M. O. Urea-Formaldehyde Adhesives Formulation by Simplex Lattice design for Solid Wood Joints / M. O. Edoga, R. O. Ebewe, F. Peters, B.P. Onaji // Association for the Advancements of Modelling and Simulation Techniques in Enterprises, France, 63 No.3(4), 2002, p. 1-17.

42. Edoga, M. O. Fortification of Urea-Formaldehyde Adhesives for Wood Products / M. O. Edoga // Journal of Science, Technology, and Mathematics Education, Jostmed, 5(1), 2002, p. 187-200.

43. Хабаров В.Б. Определение формальдегида, метанола и метилаля в фанере, шпоне и карбамидоформальдегидной смоле методом газовой хроматографии с помощью нового устройства для парофазного анализа / В.Б. Хабаров // Аналитика и контроль.– 2013. –Т.17, №2. – С. 196-203.

44. Грошев Е.Н. Применение хроматографических методов в контроле качества и безопасности строительных материалов (обзор) / Е.Н. Грошев, О.Б. Рудаков, Е.А. Подолина, Фан Винь Тхинь // Сорбционные и хроматографические процессы.– 2011. –Т.11, вып. 3.– С. 335-349.

45. Материалы и изделия строительные полимерные отделочные на основе поливинилхлорида. Метод санитарно-химической оценки : ГОСТ 26150-84. – М.: Государственный комитет СССР по делам строительства, 1984. – 23 с.

46. Смолы фенолоформальдегидные. Методы определения свободного фенола: ГОСТ 11235-75. – М.: Государственный комитет СССР по стандартам, 1975. – 10 с.

47. Воздух замкнутых помещений. Часть 10. Определение выделения летучих органических соединений строительными и отделочными материалами. Метод с использованием испытательной ячейки: ГОСТ Р ИСО 16000-10-2009. – М.: Стандартиформ, 2010. – 15 с.

48. Рудаков О.Б. Усовершенствованные методики экстракции из строительных материалов и анализа фенолов с применением фотоэлектроколориметрии и ВЭЖХ/О.Б. Рудаков, Е.А. Хорохордина, Е.А. Подолина, Фан Винь Тхинь // Научный вестник ВГАСУ.– 2008.– №1.– С.93-99.

49. Рудаков О.Б. Спутник хроматографиста / О.Б. Рудаков, И.А. Востров, С.В. Федоров, А.А. Филипов, В.Ф. Селеменев, А.А. Приданцев // Методы жидкостной хроматографии.– Воронеж: Водолей, 2004. – 528 с.

50. Фан Винь Тхинь. Определение фенольных аддитивов и мономеров в строительных материалах / Фан Винь Тхинь, Е.А. Подолина, О.Б. Рудаков // Научный вестник ВГАСУ. Серия: Физико-химические проблемы строительного материаловедения. – 2009. – Вып. 2. – С.67-73.

51. Рудаков О.Б. Тонкослойная хроматография и цветометрия в контроле фенольного индекса отделочных строительных материалов / О.Б. Рудаков, Е.А. Хорохордина, Х.Д. Чан // Строительные материалы.– 2014.– № 6.– С. 66-70.

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

SOME QUESTIONS OF AXIOLOGY OF LEGAL PRACTICE

Tsmots Uliana Oleksiivna

senior research fellow

department of organization of scientific work,

Lviv State University of Internal Affairs,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8423-8272>

The legal system of society is segmental, and one of its independent segments, which unite legal norms, regulations, subjective rights and legal obligations, legal ideas and decisions based on them, is legal practice. Let's study this segment of the legal system in view of its value characteristics. Legal values organize, comprehend, and evaluate legal reality. They are associated with truth, with an understanding of the ideal in law. Legal values give meaning to legal life.

One who the first to study value as a philosophical category was the German philosopher Z.-G. Lotze. The scientist considered value as an objective concept and one that exists independently. His opinion was shared by G. Cohen, G. Rickert, N. Hartmann, F. Brentano, and M. Scheler. In finding out the meaning of value, these scientists argued that what constitutes value for one person will not always constitute value for another and should not be imposed as a standard. At the same time, W. Dilthey, F. Adler, O. Spengler, A.-J. Toynbee and P. Sorokin were convinced of the subjectivist content of value judgments and their belonging to mental objects.

The foundations of the axiology of law were laid by W. Windelband, K. Savigny, R. Yeering, R. Pound, O. Holmes, G. Kelzen, and others. Their followers in the study of the axiological characteristics of law were considered S. Alekseev, I. Ilyin, B.

Kistyakivsky, M. Matuzov, N. Nenovsky, P. Novgorodtsev, I. Senyakin, V. Solovyov, F. Fatkullin, P. Rabinovich, A. Cherdantsev and others. Actually, V. Ardashkin, V. Kazimirchuk, V. Kudryavtsev, D. Kovichev, A. Malko, V. Protasov, Yu. Reshetov, Yu. Tikhomirov, and K. Shundikov emphasized the mechanism of ensuring the social value of law.

One of the components of society's culture is legal culture. It highlights the role of legal values and ideals in the life of society, the achievements of the state in law enforcement and human rights activities and the level of maturity of society in the perception of any changes in the legal sphere in general. Ultimately, the legal culture of society is based on the system of values that humanity has achieved in the field of law, and relates to the legal reality of a particular society. Legal culture is formed taking into account: legal awareness of the population, traditions, knowledge and understanding of law, respect for it, skills in application in accordance with legal requirements, the need, activities and legal activity of ordinary citizens and persons authorized by law and law enforcement practice . Consider how the value system of the subjects of the legal process affects its course and outcome. At the same time, legal practice will be considered in the system of philosophical categories, and axiology will be emphasized as a philosophical doctrine that studies the nature of values and forms and ways of transforming a person's life aspirations into the future he dreams of.

The category of values is present in almost all areas of social and humanitarian knowledge, because the person, who is at the center of this knowledge, starts from his value system, choosing the goal, means and tools to achieve the chosen goal. The nature of values is considered as «the ability of things to meet human needs, desires, ideas that generate human hopes, expectations, hopes» [1]. Values combine subjective and objective properties, material and ideal, personal and social, social and biological. That is, we observe phenomena, objects, processes that can be recognized as values and have objective characteristics, on the one hand, and on the other - values are everything that meets the needs of man (people), society as a whole, and therefore has subjective characteristics.

The system of human values ensures the unity and stability of his personality. Value is a concept that indicates the human, social and cultural significance of phenomena and objects of activity. Value is a special type of worldview of man, ideas that have developed in a culture about the ideal, morality, goodness, beauty [2, p. 256]. Given its own system of values, a person perceives, evaluates, analyzes and responds to all phenomena that occur with him and around him. Value orientation initiates its cognitive activity. Axiological forms of knowledge express a person's value attitude to the world and are contained not only in being but also in consciousness. Ultimately, a person's values are the basis for the formation of his life guidelines, strategies, determine the vectors of his professional and spiritual development and build a hierarchy of their own priorities. Values along with ideals are regulators of human activity, its relationships and coexistence with society, as well as coordinators of its behavior.

The process of forming personal values is a series of certain transformations - from subjective to objective meanings, forming first the needs and motives, goals and evaluations, and then - the quality of one's own personality. In this case, the value system of the individual, as a rule, is a reflection of the value system of society with the development of its own position on this system. Being in a certain social group and belonging to it, a person perceives the surrounding reality through ideals and values that are acceptable for this particular stratum of society. Therefore, it is obvious that the values of representatives of different social groups are very different. Thus, in the formation of values of the individual we have inherent in his family ideals, education, reflection in the human mind of values of a normative nature, the influence of the environment, the ability to self-education and perception of change.

On the one hand, the system of life values forms the life strategy of person, on the other - person, in our opinion, is a kind of «product» of their own value paradigm. After all, «the individuality of the value system is the result of the influence of the socio-cultural environment in which the individual grows, and its age, psychological, etc. stages of development... It is interaction with the world as a whole attitude to

oneselves» [3]. And the common human values are the regulators of the life of the human community and their preservation is the key to human survival. Universal values are the support that allows a person to choose an independent course of action, sometimes neglecting their own interests. Thus, values are regulators of relations between people, including official and professional. And when it comes to activities in the field of jurisprudence, the legal values used by the subjects of legal proceedings should be taken into account.

The legal responsibility of the person making the relevant decisions should play a decisive role in decision-making.

Legal responsibility as a legal value ensures the realization of a person's subjective rights and fulfillment of legal obligations. Unfortunately, in modern realities, we cannot unconditionally consider as the basic influence of only legal values. Sometimes the determining regulator is the material values inherent in the formation and transformation of personality. The activity of this person in the field of legal relations, aimed at achieving the desired result (social or personal) - actually legal practice - is a certain total criterion of value characteristics of law and legal activity of this person.

In all types of legal practice, at all its stages, the determining role is the role of persons who consider, interpret, make decisions and follow instructions. At the same time, these individuals are usually guided by their own dominant values.

There are two types of legal errors in the activities of a person engaged in legal practice. The first mistakes are made by a person without intent, that is, when in his actions there is no intention to commit arbitrariness, offense. Their nature, in our opinion, is low professional training. The second - committed intentionally. At the same time, higher legal values, such as conscience, morality, justice, etc., can be ignored. And the personal interests of a person or a group of people who are lobbying by this person come to the fore. An extremely unpleasant situation is that the subject of legal practice during its implementation may represent the state and act on its behalf, but only in its own interests. Thus, the authority of the state suffers and trusts in it in general and its institutions falls.

And when unintentional legal errors can be corrected by improving the system of vocational education and retraining using the latest technologies and innovations, the correction of the second type of errors (intentional), in our opinion, should be sought in the spiritual and moral sphere, revising the existing value paradigm, social values, ideas and ideals of society, shifting the emphasis to the superiority of higher humanistic values.

Person, the only being living on the globe, is given the privilege of being able to think consciously, to act consciously about the environment, to interact with it, and to evaluate it according to his own value system. The system of values is part of a holistic system of philosophical categories that form a system of philosophical knowledge. As a philosophical category, value is produced in the process of socio-historical practice of man and reflects reality in specific historical conditions. In the process of practice, with the change of historical realities and existing ideals in these realities, a person's perception of the content of the category «value» changes. In this case, the actual value paradigm of a particular subject is formed taking into account his personal characteristics, building objective and subjective values. These guidelines throughout life motivate a person to achieve specific goals and the choice of tools to achieve them. In the process of professional activity a person is also internally motivated by his own value ideals. Legal practice as a sphere of human activity is influenced by the system of values of its subjects, and the desired social or personal result, which is aimed at, depends on this system. This type of social practice is formed and functions under the influence of external natural, social, legal, economic, political, material, spiritual factors imposed on the existing system of value orientations. One of the axiological features of legal practice is that it regulates social relations that are not regulated by law. With the predominance of higher humanistic values in society, legal practice will become the lever that will keep the weight of justice on the side of fair and honest solutions to legal disputes.

References:

1. Philosophy: textbook. way. / B.C. Pazenok. Kyiv: Akademvydav, 2008.
Access mode: <http://pidruchniki.com/1662060752061/filosofiya/filosofiya>.
2. Kasyan VI Philosophy: answers to the questions of examination tickets:
textbook. way. / B.I. Kasyan. 5th ed., Ed. and ext. K.: Knowledge, 2008. 348 p. S. 256.
3. Zazymko O. Formation of life values in adolescence: psychological features,
current issues of psychology. Bulletin of KNTEU. 2012. № 4. pp. 89–104.

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВ ПАЦІЄНТІВ В УКРАЇНІ

Анталовці Ольга Василівна

к.ю.н., асистент кафедри громадського здоров'я
факультету післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки
Ужгородський національний університет

Відповідно до ст. 3 Конституції України здоров'я людини визнається найвищою соціальною цінністю. Здоров'я як найвище суспільне та особистісне благо потребує посиленої охорони. Право на охорону здоров'я гарантоване на рівні Основного Закону України (ч. 1 ст. 49). Попри те, що обов'язок із утвердження і забезпечення прав та свобод людини і громадянина покладається на державу, на сучасному етапі можна виявити низку проблем, які перешкоджають повноцінній реалізації права на охорону здоров'я, в тому числі і прав пацієнтів, більшість яких породжена недосконалістю законодавчої практики, а також відсутністю правової регламентації механізмів його реалізації, внаслідок чого деякі законодавчі положення набувають декларативного характеру. В умовах прискорення євроінтеграційних процесів в Україні нехтування основоположними правами людини є неприпустимим. Зазначене вказує на нагальну потребу системного реформування сфери охорони здоров'я в Україні.

Переходячи до розгляду прав пацієнтів, в першу чергу зазначимо, що сучасне національне законодавство України характеризується відсутністю єдиного спеціального законодавчого акту, який би врегулював права пацієнтів. На сьогоднішній день оптимальний обсяг індивідуальних прав пацієнтів визначається Європейською хартією прав пацієнтів від 15 листопада 2002 року. Хартія була ухвалена на нараді провідних національних громадських

організацій Італії, Німеччини, Бельгії, Португалії, Іспанії, Греції, Ірландії, Данії, Нідерландів, Австрії, Великобританії. Ця подія ознаменувала зародження на теренах Європи руху за право пацієнтів відігравати більш активну роль у формуванні медичної політики та процесі надання медичних послуг. Хартія була створена з метою підвищення ступеня захищеності прав пацієнтів та громадян, а також гармонізації національних систем охорони здоров'я країн Європи. Незважаючи на те, що положення Європейської хартії прав пацієнтів мають рекомендаційний характер, європейські громадські організації, що опікуються проблемою захисту прав пацієнтів, будучи об'єднаними в потужну мережу, домоглися імплементації положень Хартії в акти національного законодавства [1].

Хартією закріплені такі права пацієнтів:

- 1) право на профілактичні заходи;
- 2) право на доступність медичних послуг;
- 3) право на інформацію, тобто право на отримання будь-якої інформації про стан свого здоров'я, про медичні послуги і способи отримання цих послуг;
- 4) право на згоду, тобто право на отримання будь-якої інформації, яка дозволить пацієнту активно брати участь у прийнятті рішень щодо свого здоров'я;
- 5) право на свободу вибору між різними медичними процедурами і закладами (спеціалістами) на основі адекватної інформації;
- 6) право на приватність і конфіденційність особистої інформації;
- 7) право на повагу до часу пацієнта;
- 8) право на дотримання стандартів якості медичної допомоги;
- 9) право на безпеку;
- 10) право на інновації;
- 11) право на попередження по можливості страждань і болю;
- 12) право на індивідуальний підхід до лікування;
- 13) право на оскарження;

14) право на компенсацію у випадку заподіяння пацієнту фізичної або моральної чи психологічної шкоди діями медичного закладу [2].

Крім того, Хартія слугує орієнтиром для моніторингу та оцінки систем охорони здоров'я держав Європи. Система охорони здоров'я України також була оцінена з використанням сучасних індикаторів, розроблених на основі Європейської хартії прав пацієнтів, з метою виявлення реально існуючої ситуації забезпечення прав пацієнтів в нашій державі [1].

В Україні на законодавчому рівні права людини та громадянина у медичній сфері регламентовані ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Як впливає із висвітленого переліку прав пацієнтів, права, закріплені у ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я», є похідними від визначених у Хартії, зокрема, до них слід віднести такі: 1) право на вільний вибір лікаря, якщо останній може запропонувати свої послуги, та вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій; 2) право на інформовану згоду щодо застосування методів діагностики, профілактики та лікування та право відмовитись від лікування; 3) право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при медичному обстеженні; 4) право пацієнта, який перебуває на стаціонарному лікуванні в закладі охорони здоров'я, на допуск до нього інших медичних працівників, членів сім'ї, опікуна, піклувальника, нотаріуса та адвоката, а також священнослужителя для відправлення богослужіння та релігійного обряду; 5) право направлятися для лікування за кордон у разі необхідності подання того чи іншого виду медичної допомоги хворому та неможливості її подання в закладах охорони здоров'я України.

Перше з перелічених вище прав регламентовано ст. 38 ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я», якою визначено, що кожний пацієнт, який досяг чотирнадцяти років і який звернувся за наданням йому медичної допомоги, має право на вільний вибір лікаря, якщо останній може

запропонувати свої послуги, та вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій [3].

Кожний пацієнт має право, коли це виправдано його станом, бути прийнятим в будь-якому державному лікувально-профілактичному закладі за своїм вибором, якщо цей заклад має можливість забезпечити відповідне лікування [3].

Також згідно з ч. 1 ст. 34 Закону лікуючий лікар може обиратися безпосередньо пацієнтом або призначатися керівником закладу охорони здоров'я чи його підрозділу. Обов'язками лікуючого лікаря є своєчасне і кваліфіковане обстеження і лікування пацієнта. Пацієнт вправі вимагати заміни лікаря [3].

Зазначене право є важливим для пацієнта, оскільки надає йому можливість лікуватися у спеціаліста, якого він обрав та якому довіряє, у закладі, що має сучасне та ефективне обладнання, методи діагностики та найбільш кваліфікованих медичних працівників.

Проте це право є обмеженим положеннями ст. 35, яка передбачає, що первинна лікувально-профілактична допомога подається переважно за територіальною ознакою сімейними лікарями або іншими лікарями загальної практики. Тобто на первинному рівні має місце «прив'язка» до місця проживання особи та закріплення за дільничним лікарем [3].

Разом з цим необхідно зазначити, що право на вибір лікаря тісно пов'язано з ще одним правом пацієнта, а саме правом пацієнта, який перебуває на стаціонарному лікуванні в закладі охорони здоров'я, на допуск до нього інших медичних працівників, членів сім'ї, опікуна, піклувальника, нотаріуса, адвоката, священнослужителя для відправлення богослужіння та релігійного обряду. Це право закріплено ст. 6 ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та ст. 287 ЦК України.

Можливість допуску до пацієнта інших медичних працівників надає йому змогу визначитися із правильністю обраних методів лікування у закладі охорони здоров'я [4].

Аналізоване право тісно пов'язано із правом матері або інших членів сім'ї перебувати з дитиною віком до 6 років, а також з тяжкохворою дитиною старшого віку, яка потребує материнського догляду, в лікувальному закладі, закріпленім положеннями ч. 1 ст. 287 ЦК України, п. «к» ст. 6, ст. 64 ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Так, ст. 64 визначається, що при неможливості госпіталізації або відсутності показань до стаціонарного лікування хворої дитини мати або інший член сім'ї, який доглядає дитину, може звільнитися від роботи з виплатою допомоги з фондів соціального страхування у встановленому порядку. При стаціонарному лікуванні дітей віком до шести років, а також тяжкохворих дітей старшого віку, які потребують за висновком лікарів материнського догляду, матері або іншим членам сім'ї надається можливість перебувати з дитиною в закладі охорони здоров'я із забезпеченням безплатного харчування і умов для проживання та виплатою допомоги по соціальному страхуванню у встановленому порядку [3].

Наступне право пацієнтів, закріплене ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я», – право на інформовану згоду щодо застосування методів діагностики, профілактики та лікування та право відмовитись від лікування.

Інформована згода пацієнта на медичне втручання являє собою досить складний медико-правовий феномен, що відбиває загальні процеси переходу до договірної регулювання найбільш складних відносин у сфері медичної допомоги. Особливої актуальності питання одержання та фіксація інформованої згоди набувають у зв'язку зі стрімким розвитком технологій медичних втручань, що мають як високий лікувально-діагностичний потенціал, так і потенціал ятрогеній. У зв'язку із цим зростає обсяг зобов'язань послужодавця перед пацієнтом у сфері інформаційного забезпечення щодо можливості прийняття споживачем обґрунтованого й усвідомленого рішення [5].

Інформована згода є одночасно і фактором реалізації прав пацієнта при одержанні медичної допомоги, і засобом попередження виникнення юридичних конфліктів. Комплексний, багатоаспектний характер обумовлює складність і неоднозначність підходів до інтерпретації та правового значення інформованої згоди. Необхідно насамперед зупинитися на тлумаченні суті даного поняття. Як відомо, якісне визначення має велике значення для правильного розуміння розглянутого явища [6].

С.Г. Стеценко визначає інформовану згоду на медичне втручання як добровільне прийняття пацієнтом запропонованого варіанта лікування, засноване на одержанні ним прямої, об'єктивної та всебічної інформації щодо майбутнього лікування, його можливих ускладнень та альтернативних методів лікування [5, с. 198].

Так, відповідно до положень ст. 39 ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» лікар перед початком лікування зобов'язаний пояснити пацієнтові в доступній формі стан його здоров'я, мету запропонованих досліджень і лікувальних заходів, прогноз можливого розвитку захворювання, в тому числі наявності ризику для життя і здоров'я. Пацієнт має право на ознайомлення з історією своєї хвороби та іншими документами, що можуть слугувати для подальшого лікування, робити виписки, ксерокопії. Згідно зі ст. 43 згода інформованого відповідно до ст. 39 пацієнта необхідна для застосування методів діагностики, профілактики та лікування. Проте у невідкладних випадках, коли загроза життю хворого є наявною та реальною, згода хворого або його законних представників на медичне втручання не потрібна. Окрім цього, якщо відсутність згоди може призвести до тяжких для пацієнта наслідків, лікар зобов'язаний йому це пояснити. Якщо і після цього пацієнт відмовляється від лікування, лікар має право взяти від нього письмове підтвердження, а у разі неможливості його одержання – засвідчити відмову відповідним актом у присутності свідків [3].

Впровадження у повсякденну практику застосування інформованої згоди є потребою часу. Це дозволить створити реальну основу, при якій система охорони здоров'я громадян буде функціонувати в умовах дотримання й поваги прав та гідності людини. При цьому знижується потенційна ймовірність виникнення юридичного конфлікту між суб'єктами медичних правовідносин [6].

Право пацієнта на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при його медичному обстеженні закріплене у ст. 39-1 та ст. 40 ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я». **Ст. 39-1** регламентує, що пацієнт має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при його медичному обстеженні. На дотримання цього права забороняється вимагати та надавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз та методи лікування пацієнта [3].

Ст. 40 закріплює положення, спрямовані на регулювання лікарської таємниці. Так, медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя громадянина, не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків [3].

При використанні інформації, що становить лікарську таємницю, в навчальному процесі, науково-дослідній роботі, в тому числі у випадках її публікації у спеціальній літературі, повинна бути забезпечена анонімність пацієнта [3].

Право на таємницю про стан здоров'я регламентується також ст. 286 ЦК України, що містить положення аналогічного змісту.

Таємниця про стан здоров'я відноситься до персональних даних (інформація про особу), які охороняються Законом (згідно зі ст. 23 ЗУ «Про інформацію»).

Таким чином, пацієнт може бути впевнений у конфіденційності не лише діагнозу, але й самого факту звернення до лікаря, що виступає гарантією дотримання права особи на приватне життя.

Право направлятися для лікування за кордон у разі необхідності подання того чи іншого виду медичної допомоги хворому та неможливості її подання в закладах охорони здоров'я України закріплено ст. 36 ЗУ «Про основи законодавства України про охорону здоров'я», відповідно до положень якої державні органи у таких випадках зобов'язані сприяти виїзду громадян України за кордон і перебуванню там в період лікування [3].

Відповідно до Положення про порядок направлення громадян на лікування за кордон, затвердженого Постановою КМУ від 08 грудня 1995 року № 991, питання направлення громадян на лікування за кордон порушують обласні, центральні районні (міські) лікарні, які надсилають до МОЗ Автономної Республіки Крим, управлінь (відділів) охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій детальний витяг з історії хвороби, надрукований у двох примірниках, обґрунтування доцільності лікування за кордоном, а також довідки про склад сім'ї хворого. Зазначені органи охорони здоров'я у разі визнання ними необхідності такого лікування надсилають ці документи МОЗ України або видають їх хворому (чи за його дорученням – іншій особі) для подання цьому Міністерству. Рішення про доцільність лікування за кордоном приймається Комісією з питань направлення на лікування за кордон на підставі висновку головного спеціаліста відповідного профілю МОЗ. Обов'язковою умовою прийняття Комісією позитивного рішення повинне бути складене головним спеціалістом відповідного профілю МОЗ обґрунтування щодо неможливості ефективного лікування хворого в Україні та підтвердження медичним закладом зарубіжної країни можливості надання відповідної спеціалізованої допомоги. На підставі рішення Комісії видається відповідний наказ МОЗ. Одночасно із прийняттям рішення визначаються загальна сума пов'язаних із цим направленням витрат і джерела їх покриття [7].

Витрати, пов'язані з направленням громадянина на лікування за кордон, включають вартість лікування та проїзду хворого туди і назад, а також (за рішенням Комісії) супроводжуючої особи. Сума зазначених та інших витрат і відповідальність сторін, у тому числі за обґрунтованість терміну та якість лікування, визначаються на підставі письмової домовленості МОЗ з відповідним медичним закладом зарубіжної країни. Для покриття витрат, пов'язаних з направленням громадянина на лікування за кордон, можуть використовуватися кошти: а) хворого чи його сім'ї; б) Державного бюджету України (передбачені МОЗ на цю мету); в) бюджету Автономної Республіки Крим; г) місцевого бюджету; ґ) підприємства, установи, організації та їх об'єднань незалежно від форм власності; д) громадських організацій та окремих громадян; е) Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення (до 20 відсотків у кожному конкретному випадку направлення на лікування осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи). У разі коли середньомісячний сукупний дохід (з розрахунку на одного її члена) не перевищує одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян на місяць, відшкодування витрат, пов'язаних із направленням громадянина на лікування за кордон, за рахунок хворого та членів його сім'ї не провадиться. Якщо середньомісячний сукупний дохід сім'ї (з розрахунку на одного її члена) більший за один неоподаткований мінімум доходів громадян на місяць, хворий чи його сім'я сплачують за лікування за кордоном 50 відсотків суми цього перевищення (з розрахунку на кожного члена сім'ї), але не більше за фактичні витрати, пов'язані з направленням громадянина на лікування за кордон. Решта витрат здійснюється за рахунок інших коштів, перелічених вище [7].

Висновки. Перелік прав пацієнтів, закріплений ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» не відповідає міжнародним стандартам, зокрема тому переліку, який визначається Європейською хартією прав пацієнтів. З метою гарантування прав пацієнтів на належному рівні необхідно розширити їх перелік шляхом закріплення права на профілактичні заходи, права на повагу до часу

пацієнта, права на інновації, права на попередження по можливості страждань і болю, права на індивідуальний підхід до лікування. Доцільним є пряме закріплення обов'язків пацієнтів, зокрема обов'язку виконання медичних приписів лікаря та обов'язку виконання правил внутрішнього розпорядку закладу охорони здоров'я.

Література

1. Козаченко Ю.А. Компаративний аналіз джерел міжнародно-правового регулювання прав пацієнтів : наук. стаття [Електронний ресурс] / Ю.А. Козаченко. – Режим доступу : http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/el_zbirnik/2.2013/56.pdf.
2. Європейська хартія прав пацієнтів : Міжнародний документ від 15.11.2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://healthrights.org.ua/fileadmin/user_upload/pdf/hartia.pdf.
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII // Відомості Верховної Ради – 1993. – № 4. – Ст. 145.
4. Стеценко С.Г. Защита прав пациента и информированное согласие : научная статья / С.Г. Стеценко // Здравоохранение. – 2001. – № 12. – С. 129–135.
5. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України : підручник [Електронний ресурс] / С.Г. Стеценко, В.Ю. Стеценко, І.Я. Сенюта ; за заг. ред. С.Г. Стеценка. – Режим доступу : http://library.nulau.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2012/medpravo2008.pdf.
6. Михайлов С.В. Щодо правової кваліфікації інформованої згоди пацієнта на медичне втручання : наук. стаття [Електронний ресурс] / С.В. Михайлов. – Режим доступу : <http://visnyk.univd.edu.ua>.
7. Про затвердження Положення про порядок направлення громадян на лікування за кордон : Постанова КМУ від 08.12.1995 № 991 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-95-%D0%BF>.

ПОЛІЦЕЙСЬКЕ ПІКЛУВАННЯ, ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ ПРЕВЕНТИВНИХ ЗАХОДІВ

Носенко Марія Артемівна

курсант II курсу факультету підготовки фахівців

для органів досудового розслідування

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник :

Токар Андрій Анатолійович

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

На сучасному етапі розвитку нашої країни всі особи потребують захисту. Поліцейські виступають головним засобом застосування даної потреби. Майже кожен день практичні працівники підрозділів поліції зтикаються з ситуаціями, які бувають дуже різні та непередбачені. Проте всі працівники зобов'язані знати, як треба діяти відповідно до закону, який передбачає усі можливі випадки та порядок дій працівників у різних ситуаціях.

Одним із видів превентивного заходу передбаченого п.11 ч.1 ст. 31 ЗУ «Про Національну Поліцію» виступає поліцейське піклування. Однак законодавець відвів окрему статтю, а саме 41 «Поліцейське піклування», у законі для уточнення та роз'яснення даної норми [1].

Перш ніж розглядати зміст зазначеної вище статті, треба дослідити поняття «піклування». Це допоможе більш глибоко зрозуміти сутність даного поняття. Великий тлумачний словник української мови пояснює слово «піклування», як виявляти увагу, турботу про потреби кого-, чого-небудь; виявляти неспокій з приводу влаштування кого-, чого-небудь, клопотатися про когось, щось;

«підклучальник» – той, хто підклучається про кого-, що-небудь; дбайливець[2, с.972]. Проте в Юридичній енциклопедії зазначено, що «підклучання» це одну з форм правового захисту правових і майнових прав та інтересів громадян [3, с. 559].

У ЗУ «Про Національну поліцію» визначає до кого та в яких випадках можливо застосовувати поліцейське підклучання. Неповнолітня особа віком до 16 років є найбільш незахищеною особою з поміж усіх, які зазначені у даній статі. Вона потребує більше уваги так, як права та свобода неповнолітньої особи виступають найбільшою соціальною цінністю усіх держав світу. Тому відповідно до законодавства поліцейський має право проявити поліцейське підклучання до таких осіб. Однак законодавець визначив, що наслідком застосування такого виду превентивного заходу є обов'язкове передання співробітниками поліції неповнолітніх осіб віком до 16 років їх батькам або усиновителям, опікунам, підклучальникам або ж до органів опіки та підклучання.

Проте законодавець окрім неповнолітніх осіб віком до 16 років передбачив й інших, які потребують поліцейського підклучання. Так, наприклад статтею 41 ЗУ «Про Національну поліцію» передбачено випадок застосування зазначеного виду превентивного заходу до особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного чи спеціалізованого лікувального закладу. Проте зазначена головна умова до цих осіб, а саме, якщо вони утримувались у даних закладах на підставі судового рішення. Особи, які мають ознаки вираженого психічного розладу і створюють реальну небезпеку оточуючим або собі також потребують поліцейського підклучання. Таких вище зазначених категорій осіб, поліцейський зобов'язаний доставити до відповідних закладів, наприклад до психіатричного чи спеціалізованого лікувального.

Однак не тільки малолітні особи та громадяни, які мають психічний розлад потребують поліцейського підклучання. Під останню категорію може потрапити будь-яка психічно здорова та доросла людина. Якщо особа при цьому вживала алкогольні напої та внаслідок цього вона втратила здатність самостійно

пересуватися та створює реальну небезпеку оточуючим або собі. Такі особи потребують застосування до них поліцейського піклування та передання їх до спеціального лікувального закладу чи доставлення їх до місця проживання.

Незалежно від того до кого застосовується конкретний превентивний захід, поліцейський повинен роз'яснити таким особам на зрозумілій їм мові про підстави застосування поліцейського піклування. Також те, що вона має право отримати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржити дії працівника поліції, а також негайно повідомити про її місце знаходження. Однак якщо у поліцейського є всі підстави вважати, що особа не може усвідомлювати свої дії та керувати ними, то він може не повідомляти даній особі про права та їх роз'яснення.

Отже підводячи підсумок, варто зауважити, що кожна особа зазначена у ч. 1 ст.41 має право на поліцейське піклування. Проте з іншого боку поліцейський повинен забезпечити належне виконання зазначеного права наданого певним особам.

Список використаних джерел :

1. Закон України «Про Національну поліцію» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1 728 с.

3. Юридична енциклопедія. В 6 т. / Редкол. Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 1998. – Т. 4: Н–П. – 2002. – 720 с.

КРАДІЖКА, ЯК НАЙПОШИРЕНІШИЙ ВИД ЗЛОЧИННОСТІ

Чалик Юлія Сергіївна

студентка

Що таке злочинність, поняття?

Злочинність — відносно масове, історично мінливе, соціальне і кримінально-правове явище, що являє собою цілісну сукупність всіх злочинів, вчинених на певній території за відповідний період часу.

Злочинність є основною частиною предмета кримінології, її центральною проблемою, навколо якої об'єднуються всі інші складові кримінології. За своєю сутністю злочинність є складним соціально-правовим явищем, наслідком конфліктів у суспільних відносинах, відносинах між людьми і може виступати в якості свого роду показника здоров'я суспільства. Термін «злочинність» здебільшого вживається у тих випадках, коли йдеться про множинність злочинів, про їх певну статистичну сукупність.

Так, наприклад, неможливо наявністю класових протиріч пояснити існування цілої низки суспільно небезпечних діянь, визначених Кримінальним кодексом України як злочини, таких як: злочини проти життя та здоров'я особи, злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи, злочини проти довкілля, злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту та деякі інші, які є однаковими для всіх соціальних систем.

Частим явищем на практиці є неправильне розуміння і, як наслідок, невірне застосування норм кримінального права при кваліфікації злочинів, що призводить до винесення судом незаконних вироків та ставить під сумнів не лише професіоналізм робітників судової системи, але й ефективність останньої в цілому. Сучасна злочинність, що здебільшого має корисливий та

насиленісцький характер, несе велику небезпеку для нормального розвитку суспільства та людської діяльності.

Різновиди злочинності

Причини злочинності – це соціально-психологічні обставини, які безпосередньо породжують і відтворюють злочинність та злочини як свій закономірний наслідок.

Умови злочинності – це комплекс явищ, які самі по собі не можуть породити злочинність, але служать певними обставинами, що сприяють її виникненню та існуванню.

Умови злочинності поділяються на три основні групи:

- супутні – утворюють загальний фон подій і явищ, обставини місця і часу;
- необхідні – без таких умов подія могла б не настати;
- достатні – сукупність усіх необхідних умов.

Існують різні види класифікації злочинності, але найбільш поширеними є наступні:

за кількістю вчинених злочинів:

- первинна (сукупність злочинів, вчинених уперше),
- рецидивна (сукупність повторних злочинів)
- професійна (сукупність злочинів, що вчинюються постійно і є для злочинця основним джерелом існування);

за статтю:

- злочинність чоловіків;
- злочинність жінок;

за віком:

- злочинність дорослих;
- злочинність неповнолітніх;

за мотивацією діяння:

- корислива;

- насильницька;
- корисливо-насильницька;
- за іншими критеріями:
- економічна;
- екологічна;
- організована;
- корупційна;
- необережна.

Корислива злочинність – різноманітні злочинні діяння, для яких характерна спільна ознака – корислива мотивація злочинної діяльності. До них зараховують: корисливі злочини проти власності, які поділяють на корисливі посягання, пов'язані з розкраданням та вимаганням майна (грабіж-ст.186 ККУ, крадіжка - ст.185 ККУ, розбій – ст..187 ККУ, шахрайство- ст..190 ККУ, вимагання – ст..189 ККУ, привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання служб. становищем – ст..191 ККУ), та корисливі посягання на власність за відсутності ознак розкрадання (заподіяння майн. шкоди шляхом обману або зловживання довірою, незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї); корисливі посад. злочини (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомір. вигоди служб. особою, зловживання владою або служб. становищем та ін.); корисливі господарські злочини(зокрема ухилення від сплати податків та зборів, шахрайство з фінанс. ресурсами); ін. корисливі злочини (проти особи – умисне вбивство, вчинене з корисливих мотивів; проти правосуддя – притягнення з корисливих мотивів завідомо невинного до кримінал. відповідальності тощо). Найнебезпечнішу групу корисливих посягань становлять корисливо-насильницькі злочини. Загалом будь-який умисний злочин може мати корисливу мотивацію, а отже, бути корисливим. В одних випадках у законі спеціально наголошено на корисливому характері того чи ін. виду злочину (у низці статей Кримінал. кодексу України йдеться про корисливий мотив, корисливі спонукання,

корисливу зацікавленість), оскільки корисливий характер певних злочинів апріорі зумовлений їхньою природою (напр., крадіжка, грабіж, розбій, вимагання). Корисливий мотив може бути конструктив.

Можливо виділити види злочинності і за розділами Особливої частини Кримінального кодексу України.

Така класифікація допомагає, по-перше, конкретизувати вивчення багатьох проблем, а по-друге, є важливою для вирішення практичних завдань боротьби зі злочинністю загалом та окремими її видами.

Крадіжка, як найпоширеніший вид злочинності

Стаття 41 Конституції закріплює, що ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності, воно є непорушним. Проте злочини проти власності є одними з найпоширеніших.

До цієї категорії злочинів Кримінальний кодекс, крім іншого, відносить: крадіжку (ст.185), грабіж (ст.186), розбій (ст.187), вимагання (ст.189), шахрайство (ст.190), привласнення та розтрату майна (ст.191).

Крадіжки, грабежі, розбої, шахрайства, вимагання, привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання служб. становищем у загальній масі злочинних проявів традиційно становлять 55–60 %. Від 1991 їхня кількість постійно зростає знач. мірою за рахунок зростання кількості корисливо-насильниц. злочинів та корисливих злочинів, вчинених у складі груп, зокрема й організованих.

Кишенькова крадіжка вважається одним із найстаріших видів злочинів, яка була, є і буде найпоширенішим видом міського злочину. Це один із видів крадіжок, відповідальність за вчинення яких передбачається ст. 185 КК України. Варто відзначити, що відповідно до ч. 3 ст. 51 КУпАП крадіжкою вважається викрадення чужого майна, вартість якого перевищує 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян. Якщо поняття «неоподатковуваний мінімум доходів громадян» застосовується у кримінальному чи адміністративному судочинстві при кваліфікації злочинів або правопорушень, то відповідно до п. 5 підрозділу 1

Розділу XX Податкового кодексу України слід використовувати податкову соціальну пільгу. Таким чином, щоб притягнути до кримінальної відповідальності за вчинення кишенькової крадіжки, злочинець повинен таємно вкрасти товару на суму або грошей у сумі 210 грн 20 коп.

Згідно з офіційною статистикою, крадіжка є найбільш поширеним злочином в Україні. Крадіжка грошей, велосипеда, продуктів з магазину, електроприладів на дачі, речей з автомобіля - все це відбувається щоденно. Але протистояти злодюжкам - завдання поліції.

Найчастіше крадіжки відбуваються з квартир, гаражів та сараїв, особливо якщо вони необладнані запірними пристроями. Це значно полегшує злочинцям доступ до матеріальних цінностей. Також однією з умов здійснення даного виду злочинів була обізнаність злочинців про ступінь охорони та наявності матеріальних цінностей.

Розрізняють такі види крадіжок:

- Залежно від власника і характеру предмета посягання: крадіжки державного, колективного або особистого майна (матеріальних цінностей, вантажів, особистих речей, транспортних засобів тощо).

- Залежно від способу вчинення і приховання злочину: крадіжки, поєднані з проникненням у житло чи сховище (зі зломом замків і запиральних пристроїв чи без такого); без проникнення, коли потерпілий пускає злодія до свого помешкання, зокрема через зловживання довірою; крадіжки-«підсадки», коли пасажир довіряє своє майно малознайомій особі та ненадовго відлучається; кишенькові крадіжки та ін.

- Залежно від місця реалізації злочинного задуму: крадіжки з приміщень - крамниць, кіосків, складів, готелів, санаторіїв, гардеробів, гуртожитків, квартир, будинків, дач тощо; крадіжки матеріальних цінностей із цехів промислових підприємств, підприємств АПК, комунального господарства та будівельних майданчиків, а також вантажів на залізничному, річковому, морському і повітряному транспорті тощо; крадіжки особистих речей громадян

на вокзалах, із купе поїздів та ін.; кишенькові крадіжки на базарах, у громадському транспорті; крадіжки з автоматичних камер зберігання, із транспортних засобів і т. д.

Аналогічно будь-якому злочину, кожна крадіжка становить собою подію, що характеризується сукупністю тільки їй притаманних властивостей і відмінних ознак. Щоправда, всі наведені вище та інші різновиди крадіжок мають і спільні риси, які дозволяють дати їм узагальнену характеристику, вирізнивши певну специфіку їх розслідування.

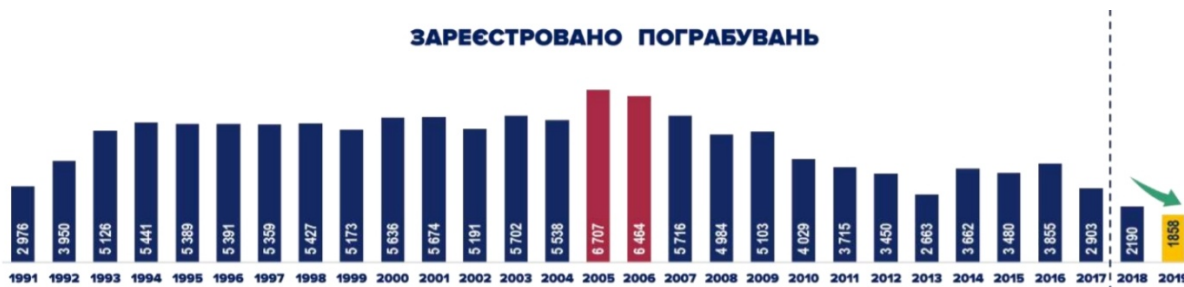
Криміналістична характеристика крадіжок містить узагальнюючі відомості про своєрідні ознаки (елементи), такі, як:

- обстановку, в якій готуються і вчиняються крадіжки;
- предмет злочинного посягання;
- способи вчинення крадіжок;
- типові сліди (слідова картина);
- особу злочинця (типи і характер злочинських груп, мотиви поведінки тощо);
- особу потерпілого від злочину.

У криміналістичній характеристиці крадіжок особистого майна громадян варто вирізнити такий елемент, як особа потерпілого. Взаємозв'язок «злочинець - потерпілий» часто посідає чільне місце у виявленні різноманітних обставин. У криміналістичній характеристиці крадіжок переважно акумулюється інформація про потерпілого та його поведінку, що дозволяє дійти висновку про специфіку його взаємовідносин зі злочинцем, спосіб виникнення цього зв'язку. Так, важливого значення набувають відомості щодо потерпілого, якими міг скористатися злочинець під час підготування і вчинення квартирної крадіжки (майнове становище, місця схову грошей чи коштовностей, тривала відсутність тощо). Особливо вирізняються дані про віктимну поведінку потерпілого (безтурботне ставлення до охорони свого житла від злочинних посягань, нерозбірливість і довірливість до незнайомих людей, демонстрування

забезпеченого побуту, систематичне публікування оголошень про купівлю-продаж дорогих предметів чи коштовних речей, звичка мати при собі значні суми грошей тощо.

Статистика крадіжок в Україні

(Мал.1)- статистика пограбувань в Україні за період 1991-2019рр.

Розкриття і розслідування всіх цих злочинів контролюється центральним органом управління поліції та особисто начальниками головних управлінь в областях та м. Києві.

Відтак, на сьогодні розкривається 60% від загальної кількості скоєних кримінальних правопорушень складають майнові злочини, які мають найбільший суспільний резонанс.

Порівняно з попередніми роками продовжується зменшення кількості корисливо-насильницьких посягань – розбоїв і грабежів. Менше зафіксовано незаконних заволодінь автотранспортом, шахрайств та крадіжок, у тому числі із квартир громадян. Відзначаються позитивні результати розкриття грабежів і розбоїв у Донецькій, Івано-Франківській, Київській, Луганській, Рівненській, Сумській і Чернівецькій областях.

Кількість розбоїв та крадіжок зменшилася в середньому на 35% у час карантину, повідомив заступник голови Національної поліції України Максим Цуцкірідзе.

Проаналізувавши статистику за трьома позиціями: крадіжки, грабежі та розбої. В жодному з регіонів немає зростання за цими видами злочину, навпаки кількість знижується. Наприклад, в період з 11 березня по 4 квітня минулого року в цілому по країні було скоєно 25988 крадіжок. За аналогічний період цього року

їх – 16926. На 34,9% менше. Грабунків було скоєно в минулому році 815, в цьому – 543. Тобто, їх кількість зменшилася на 33,4%. Щодо розбоїв ситуація виглядає так: минулоріч – 149, цьогоріч – 97. Отже, є зниження на 34,9%.

Як уникнути крадіжки?

Як свідчить поліцейська практика, злодії обирають неуважних, захмелілих чи немісцевих. Окрім громадського транспорту, вони можуть діяти у магазинах, на ринках та вокзалах.

Щоб запобігти кишеньковій крадіжці, оперативники радять бути особливо уважними в місцях масового скупчення людей. Не носити цінні речі у сумках, барсетках, пакетах, кишнях брюк(особливо задніх). Сумку в транспорті краще тримати перед собою в руках, або перекинути її через плече, затиснувши ліктем.

Якщо ж біда вже сталася і ви помітили, що вас обікрали, працівники поліції радять вхопити злодія за руку (якщо треба — стиснути його кисть разом з кишенею чи сумкою) й утримувати до прибуття поліції. Голосник криком «злодій» привернути увагу людей, які потім зможуть засвідчити факт крадіжки. Якщо на ваше майно посягнули у громадському транспорті, у такий спосіб ви маєте привернути увагу пасажирів, водія та кондуктора. Також слід негайно зателефонувати до поліції (102) та чітко вказати своє прізвище, ім'я, по батькові, причину дзвінка, місце вашого перебування та маршрут руху транспорту. До приїзду працівників поліції не відпускайте злодія, дотримуючись при цьому правил особистої безпеки. На випадок, якщо йому все-таки вдасться втекти, запам'ятайте його особливі прикмети — це допоможе правоохоронцям оперативно встановити його особу і затримати по гарячих слідах.

Основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів та підрозділів поліції залишається довіра населення. Це той показник, який є визначальним у роботі поліції. Наприкінці 2019 року громадяни надали свою оцінку – рівень довіри до поліції склав 48 відсотків. Це непогано, але працювати однозначно є над чим.

Список літератури

1. Конституція України
2. Кримінальний кодекс України
3. Податковий кодекс України
4. Кодекс України про Адміністративні Правопорушення
5. <http://nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-31-7-pos-compressed.pdf>
6. «Вісник Кримінологічної асоціації України»
7. <http://studies.in.ua/ru/kriminalistika-shpargalki/>
8. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
9. https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit_2019/zvit-npu-2019.pdf
10. <http://pokrovsk-police.dn.ua/news/view/6371>

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Юдін В.Ю.

Аспірант Інституту економіко-правових досліджень НАН України

Анотація: Стаття присвячена вивченню особливостей правового забезпечення функціонування цифрової економіки. Розглянуто окремі причини, які обумовлюють необхідність модернізації законодавства в умовах розвитку цифрової економіки, а також її поняття та деякі особливості. Вивчено основні підходи до правового регулювання цифрової економіки.

Ключові слова: економічне право, право інформаційних технологій, цифрова економіка.

Annotation. This article is devoted to study of features of legal support for digital economy functioning. Some reasons that necessitate the modernization of legislation in conditions of the development of the digital economy, as well as its concept and certain features, are considered in this article. The main approaches to the legal regulation of digital economy have been studied.

Keywords: economic law, information technology law, digital economy, smart economy.

Актуальність теми дослідження: Формування принципово нового технологічного середовища на базі сучасних цифрових технологій робить істотний вплив на економіку, політику і соціальні процеси сучасного світу. Вплив сучасної технологічної революції («цифрової революції») поширилося на систему права, як на національному, так і на міжнародному рівні. Застосовувані в найрізноманітніших галузях людської діяльності передові цифрові технології, а саме Інтернет речей (Internet of things), штучний інтелект і машинне навчання (Artificial intelligence & Deep learning), технології на принципах розподіленого реєстру (Blockchain), «хмарні» комп'ютерні сервіси і обчислення (Cloud computing), «розумні» комплекси та пристрої (Smart everything), Великі дані (Big Data), віртуальна і доповнена реальність (Augmented & additive reality), сучасні

біоінженерні технології (Biotech), системи кібербезпеки (Cybersecurity), а також соціальні мережі (Facebook, VK, Twitter), цифрові двійники (Digital twins), цифрові технологічні платформи (агрегатори) і пов'язані з ними інші технології, створили технологічний базис для формування принципово нового середовища правового регулювання. Застосування новітніх цифрових технологій у зв'язку зі стратегічної спрямованістю загальносвітового і вітчизняного розвитку цифрової економіки, цифровізації різноманітних сфер діяльності зумовили зростаючий науковий інтерес до загальнотеоретичних і науково-практичних досліджень, в тому числі, в області правового регулювання майнового обороту результатів цифрових технологій і цифрових прав.

В силу фундаментальних зрушень під впливом цифрових технологій створені здатні до участі в майновому обороті нові цифрові об'єкти (криптовалюта і маркери, віртуальне майно, штучний інтелект і роботизовані пристрої, цифрові двійники, великі дані і ін.), З'явилися нові види послуг (сервісів) (комп'ютерні хмарні обчислення і сервіси, різноманітні «розумні» пристрої, технологічні цифрові платформи, смарт-контракти та ін.), формується нове середовище віртуального спілкування у вигляді соціальних мереж.

Вплив цифрових технологій визначає потребу розвитку сучасного господарсько - правового регулювання з використанням цифрових об'єктів, цифрових технологічних платформ, нових видів цифрових послуг, суб'єктів майнового обороту. Широке використання сучасних цифрових технологій, технічних можливостей сприяє формуванню нового технологічного середовища регулювання і, одночасно, актуалізує проблему адаптації господарсько - правового регулювання та можливостей застосування цифрових технологій, правової охорони і використання сучасних результатів інтелектуальної діяльності в сфері цифрових технологій. Сучасні цифрові технології істотно впливають на розвиток традиційних галузей економіки і стали складовою частиною сучасних управлінських систем в сферах державного управління, оборони країни, безпеки держави та забезпечення правопорядку.

Формулювання цілей статті: По – перше, ключовою особливістю сучасних майнових відносин є широке використання цифрових технологій.

По – друге, українське законодавство поки не в повній мірі відповідає завданням ефективного використання можливостей цифрових технологій, в той час, як для вітчизняного права ця сфера правового регулювання в значній мірі буде визначати перспективи подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу: Однією з головних національних цілей розвитку відповідно до Угоди про асоціацію з Європейським Союзом від 16 вересня 2014 року, Україна взяла на себе ряд зобов'язань правового характеру, зокрема зобов'язання забезпечувати поступову адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу відповідно до напрямів, визначених в Угоді. Таким напрямком, передбаченим в Угоді, є електронна комерція, яка є однією із складових цифрової економіки.

Крім того відносини у сфері цифрової економіки регулюються численними актами законодавства, деякі з яких спеціально присвячені окремим аспектам відносин в цій сфері (закони «Про електронні документи та електронний документообіг» і «Про електронний цифровий підпис»), а більшість – це акти законодавства, основним предметом регулювання яких є інші (безпосередньо не пов'язані з електронними ресурсами) відносини.

Також розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р була схвалено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затверджено план заходів щодо її реалізації.

Основною метою документа є реалізація ініціатив “Цифрового порядку денного України 2020” (цифрова стратегія) для усунення бар'єрів на шляху цифрової трансформації України у найбільш перспективних сферах.

Це планується досягти шляхом стимулювання економіки та залучення інвестицій, подолання цифрової нерівності, поглиблення співпраці з ЄС у цифровій сфері та розбудови інноваційної інфраструктури країни та цифрових перетворень.

Реалізація заходів Концепції має забезпечити:

стимулювання економіки та залучення інвестицій;

основу для трансформації вітчизняних індустрій в конкурентоспроможні та ефективні за рахунок їх “цифровізації”;

вирішення проблеми “цифрового розриву”, наближення “цифрових” технологій до громадян, у тому числі, шляхом забезпечення доступу громадян до широкосмугового Інтернет, особливо у селищах та невеликих містах;

створення нових можливостей для реалізації людського капіталу, розвитку інноваційних, креативних і «цифрових» індустрій та бізнесу;

розвиток експорту “цифрової” продукції та послуг (ІТ-аутсорсинг).

У зв’язку з чим збільшення темпів соціально-економічного зростання України у найближчому майбутньому буде значно залежати від реалізації завдань, пов’язаних із розвитком віртуалізації економіки завдяки впровадженню передових інформаційних технологій як на національному, так і на регіональному рівнях.

Для розвитку України в якості країни з ринковою економікою необхідна досконала правова база, що дозволить будь-якій з галузей розвиватися динамічно та стабільно. На сьогоднішній день розвиток цифрових технологій призвів до створення цифрової/електронної економіки, що стало актуальним для України, ЄС, світової спільноти. Однією з галузей національної економіки, що найбільш динамічно розвивається і найменш болісно реагує на фінансові кризи, є інформаційно-телекомунікаційні технології.

До останніх відносяться Цифрова економіка (англ. Digital economy) — економіка, що базується на цифрових комп’ютерних технологіях. Цифрову економіку також іноді називають інтернет-економікою, новою економікою, або

веб-економікою. Все частіше «цифрова економіка» переплітається з традиційною економікою, роблячи чітке розмежування складнішим. Під цифровою економікою розуміють виробництво, продажі і постачання продуктів через комп'ютерні мережі.

Цифрова економіка обумовлює значне економічне зростання, і її вплив в даний час поширюється не тільки на інформаційні товари або послуги в інших сферах економіки, а й на життя в більш загальному сенсі. [1]

При цьому масштаби і темпи зростання цифрової економіки змінили Інтернет і почали чинити сильний вплив, яке не може ігноруватися державою, бізнесом або промисловістю. [2]

Дослідники також відзначають, що динамічна цифрова економіка в кінцевому рахунку змусить капітал, трудові та інші фактори виробництва адаптуватися до нового і, як правило, більш продуктивної економічної поведінки. [3]

При цьому відсутність ефективного правового забезпечення функціонування цифрової економіки може привести до того, що її потенціал не буде в належній мірі задіяний, а також до виникнення інших ризиків.

Важливо провести систематизацію діючих нормативних правових актів, що регулюють правові відносини в сфері формування цифрової економіки, а також підготувати структурно утворюючий нормативний правовий акт, що встановлює базові нормативні правила реалізації інститутів цифрової економіки. У ситуації, що склалася необхідно сформулювати і вдосконалити понятійно-категоріальний апарат у сфері цифрової економіки, провести гармонізацію підходів до нормативного правового регулювання цифрової економіки з урахуванням досвіду зарубіжних країн.

На теперішній час існує правовий вакуум в цифровій економіці, що створює безліч проблем, коли використовуються технології, руйнівні для традиційних моделей ведення бізнесу. Крім того, від цього страждають будь-які суб'єкти суспільних відносин з використанням цифрових технологій в економіці.

З одного боку, можуть постраждати законослухняні і сумлінні суб'єкти цивільних правовідносин, з іншого - відсутність чіткого фінансово-правового регулювання призводить до ухилення від оподаткування. Проблеми правового регулювання цифрової економіки приймають міжнародний масштаб, оскільки прив'язати діяльність найбільших інтернет-платформ до конкретної держави не завжди буває просто, в тому числі з-за впровадження в економіку нових цифрових бізнесмоделей.

Розвиток цифрової економіки також перевизначає функції і стратегії поведінки органів публічної влади і може навіть призводити до підриву національного суверенітету.

Поняття та особливості цифрової економіки: В 1995 році американський вчений з Массачусетського університету Ніколас Негропonte ввів в обіг термін «цифрова економіка» (digital economy).

Цифрова економіка є парасольковим терміном, використовуваним для опису ринків, які фокусуються на цифровий технології. Вони, як правило, пов'язані з торгівлею інформаційними товарами або послугами за допомогою електронної комерції.

Електронна комерція (від англ. Electronic commerce) — це сфера цифрової економіки, що включає всі фінансові та торгові транзакції, які проводяться за допомогою комп'ютерних мереж, та бізнес-процеси, пов'язані з проведенням цих транзакцій.

Цифрова економіка - це життєво важливий сектор, що дає досить суттєве зростання. Крім того, вплив цифрової економіки виходить за рамки інформаційних товарів і послуг на інші сфери економіки, а також спосіб життя в цілому.

Цифрова економіка пронизує всі аспекти суспільства, включаючи те, як взаємодіють люди, економічний ландшафт, навички, необхідні для отримання хорошої роботи, і навіть прийняття політичних рішень. Цифрова економіка яка

розвивається має потенціал генерувати нові наукові дослідження і прориви, підживлюючи робочі місця, економічне зростання.

На підставі вищевикладеного можливо зробити висновок, що новизна і незнаний раніше динамізм, притаманний для відносин ЦЕ, зумовили виникненням проблем щодо їх правового регулювання, а саме значне відставання правового регулювання таких відносин від їх стану, що постійно змінюється. Таким чином на теперішній час ще не напрацьовані загальні засади правового регулювання цієї сфери, а досвід країн зі значним сегментом цифрової складової в економіці досить різноманітний та в науковій літературі зустрічаються різні підходи до визначення того, яким саме має бути розвиток правового регулювання в сфері цифрової економіки.

Цифрова економіка більш глобальна в порівнянні з традиційними моделями в силу свого характеру, тому важливе значення має універсальність правового регулювання діяльності у цій сфері та гармонізація підходів на національних та міжнародному рівнях.

На думку Маттіаса Бауера і Фредріка Еріксона, найбільш серйозною структурною перешкодою для розвитку цифрового бізнесу в державах ЄС є регуляторна гетерогенність в нецифрових галузях економіки, через що цифровому бізнесу може бути складно конкурувати з традиційними галузями за допомогою тільки лише цифровізації традиційних бізнес - моделей. [4]

При цьому, слід звернути увагу, що цифрова економіка не є якоюсь структурованою системою, яка може бути врегульована за допомогою "пакету" кількох законодавчих реформ, а також нормативно - правових актів; крім того вона об'єднує самі різні напрямки діяльності, більш того, як вже зазначалося раніше, термін "цифрова економіка" може використовуватися як збірний. У той же час, цифрова економіка ще не охопила всі галузі економічної діяльності, відповідно, реформування законодавства має здійснюватися поступово.

Правове забезпечення функціонування цифрової економіки: на прикладі Австралії, Великобританії і Франції.

Цифрова економіка це комплексне явище і при цьому зачіпає найрізноманітніші аспекти економічної та іншої діяльності, то не завжди можна говорити про створення профільних нормативно - правових актів у даній сфері. Проте подібного роду документи діють в деяких державах.

Так Федеральний уряд Австралії випустив оновлення національної стратегії цифрової економіки, щоб використовувати потенційні економічні вигоди від нових технологій.

Він замінює існуючу стратегію цифрової економіки, яка була в останній раз переглянута в травні 2016 року, після того, як вперше була випущена тодішнім Департаментом зв'язку в травні 2011 року.

Міністр промисловості, науки і технологій Австралії Карен Ендрюс заявила, що стратегія - яка спочатку була запланована до випуску в першій половині цього року - визначає, на що повинні бути спрямовані зусилля Австралії в майбутні роки для посилення цифрової економіки.

При цьому в даній стратегії відмічається, що розвиток цифрової економіки в Австралії потребує дій з боку держави, промисловості і всього суспільства в цілому.

З появою нових технологій і неминучою автоматизації, яку вони приносять, уряд Австралії заявив, що необхідно надати підтримку ряду різних галузей, щоб пом'якшити удар.

«Уряду і промисловість повинні надавати підтримку працівникам, які потребують підвищення кваліфікації, перепідготовки або переході в нові сфери зайнятості, будь то на ранньому етапі їх кар'єри або коли людина наближається до виходу на пенсію», йдеться в стратегії, додаючи, що «Культура навчання на протязом усього життя »необхідна для того, щоб навички залишалися сучасними. [5]

У Великобританії діє Закон Об'єднаного Королівства від 2017 року «Про цифрову економіку»[6], який був прийнятий на додаток до Закону Об'єднаного Королівства від 2010 року "Про цифрову економіку".[7]

У Франції діє Закон № 2004 - 575 від 21.06.2004 року (в редакції від 30.12.2016 року) "Про довіру до цифрової економіки". [8]

Крім того існує значна кількість актів законодавства, що регулюють окремі види відносин цифрової економіки – електронну комерцію, використання цифрового підпису, електронну форму договору, захист інформації в мережі Інтернет і запобігання поширенню суспільно шкідливої інформації, емісії та використання електронних грошей тощо.

Другий шлях є характерним і для ЄС [9], хоч Європейська Комісія прагне віднайти більш ефективні шляхи регулювання згаданих відносин.

Курс на адаптацію українського законодавства до права ЄС зумовив нинішній стан правового регулювання відносин ЦЕ, проблемами якого (регулювання) цікавляться дослідники переважно в ракурсі певного різновиду відносин ЦЕ – електронної комерції/торгівлі [10–12], захисту прав споживачів, електронної форми господарського договору [10, 13], відповідальності за порушення, пов'язані з використанням цифрових технологій [14], законодавчого регулювання телекомунікаційних відносин [15], хоча в окремих працях акцентується увага на необхідності оптимального правового забезпечення цієї нової сфери суспільного життя, включаючи й термінологічну складову.

Висновки: На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що на даний час існує багато різних підходів щодо правового регулювання в сфері цифрової економіки, як правило, всі сходяться в тому, що необхідно забезпечити такий правовий режим, в рамках якого інновації, з одного боку, будуть вільно розвиватися, а, з іншого боку, будуть мати регулювання і таким чином будуть попереджені можливі ризики. Одним із основних ризиків найчастіше приділяють увагу щодо неможливості точно спрогнозувати шлях, яким піде розвиток інновацій в сфері цифрової економіки, тому прийняте законодавство повинно

бути достатньо гнучким і формуватися з урахуванням якомога більшої кількості даних.

Таким чином прийняття ґрунтового акту щодо правового регулювання цифрової економіки дозволить удосконалити наше законодавство, що регулює відносини у цій сфері з точки зору змісту, форми, системи та адаптації до кращих світових стандартів, а, можливо, й створити більш досконалий документ щодо регулювання відносин в сфері цифрової економіки, ніж вже існуюче за кордоном. Проте успішне виконання подібного завдання потребує ґрунтовних досліджень ефективності регулювання відносин цифрової економіки і в Україні, і в країнах зі значним сегментом цифрової економіки, і на міжнародному рівні, адже цифровим технологіям невідомі кордони.

Список використаних джерел:

1. The Digital Economy / The Competition Committee of Directorate for Financial and Enterprise Affairs of OECD. 2012. 195 p. P. 5 // <http://www.oecd.org/daf/competition/The-Digital-Economy-2012.pdf>
2. Johns N. Regulating the Digital Economy / Observer Research Foundation. 2015. 6 p. P. 2 // https://www.orfonline.org/wp-content/uploads/2015/12/SR_06.pdf.
3. Bauer M., Erixon F. Competition, Growth and Regulatory Heterogeneity in Europe's Digital Economy / ECIPE // Working paper. 2016. 1 2. 22 p. P. 2 // <http://ecipe.org/app/uploads/2016/04/Competition-Growth-andRegulatory-Heterogeneity-in-Europe%E2%80%99sDigital-Economy-final1.pdf>.
4. Bauer M., Erixon F. Зазначений вище.
5. Australia's Digital Economy... P. 7.
6. Digital Economy Act 2017 // <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2017/30/introduction/enacted>
7. Digital Economy Act 2010 // <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/24/introduction>

8. Loi ¹ 2004-575 du 21 juin 2004 pour la confiance dans l'économie numérique // Journal officiel de la république française. 22.06.2004. ¹ 0143. – P. 11168 // <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000801164&categorieLien=id>
9. On the protection of consumers in respect of distance contracts : Directive 97/7/EC of the European Parliament and of the Council of 20 May 1997. URL : <http://eurlex.europa.eu>.
10. Кузьміна М. М. Правове регулювання захисту прав споживачів в Інтернетторгівлі. Право та інновації. 2014. № 3 (7). С.36–42.
11. Язвінська О. М. Цивільно-правова відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів. Економіка та управління на транспорті. 2016. Вип. 2. С. 255–261.
12. Асадчев Ю. Ринок електронної комерції в Україні: поточний стан та перспективи розвитку, проблеми правового регулювання. 25.09.2017. URL: <http://lexliga.com/ua/novosti/rinok-elektronnoi-komerczi>.
13. Чучковська А. В. Правове регулювання господарських договорів, що вчиняються через мережі електрозв'язку : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право ; Київс. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2004. 20 с.
14. Сопілко І. М., Пономаренко О. В. Захист авторського права в мережі Інтернет: проблеми теорії та практики. Київ : МП «Леся», 2012. 210 с.
15. Остапенко Ю.І. Напрями та зміст модернізації законодавчого регулювання телекомунікаційних відносин в Україні. Харків: Юрайт, 2014. 192 с.

Самостійне електронне текстове
наукове періодичне видання комбінованого використання

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ І АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ, ОСВІТИ ТА ВИРОБНИЦТВА: МІЖГАЛУЗЕВІ ДИСПУТИ

**Матеріали
VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(Київ, 1 липня 2020 р.)**

VI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція
«Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва»

Адреса оргкомітету та редакційної колегії:

м. Київ, Україна

E-mail: conference@openscilab.org

www.openscilab.org

ISSN 2708-1257

9 772708 125002

06